(2

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI POEMATA.

AD HENRICVM III. GALLIÆ ET POLONIÆ REGEM.

LVTETIÆ,
Apud IACOBVM VILLERY,
in Palatio Regio.

M. DC. XXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

INDEX POEMATVM
quæ hoc volumine continentur.

EX EPISTOLA
PETRI RONSARDI
AD
IO. ANTHON. BAIFIVM.

DII boni! *quem mihi librum misisti à nostro* SAMMARTHANO *conscriptum; non liber est, sunt ipsæ Musæ: totum nostrum Heliconа testem appello. Quin & si de eo iudicium mihi concessum sit, velim equidem illum omnibus huius seculi Poëtis anteponere: vel si Bembus, Naugerius, diuinusque Fracastorius ægrè laturi sint. Dum enim perpendo quàm aptè suauitatem carminis puræ tersæque dictioni, fabulam historiæ, philosophiam arti medicæ coniunxerit, libet exclamare*

—— Deus Deus ille Menalca.

Seculumque istud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit.

IOSEPHVS SCALIGER
IVLII CÆSARIS F.

Ad Chrysæum;
DE SCÆVOLA SAMMARTHANO.

SCAEVOLA si cultis mulcet tibi versibus aures,
Dum tua mens docti pendet ab ore viri.
Si lepidæ blandis inhiant tibi mille puellæ
Eloquiis, animo quæ sitiente bibis;
Cur felix mecum esse cupis, Chrysæe? quid vltra
Quo cæli tangas sidera summa petis?
Ille tenet cælum, cui præstant mille puellæ
Mille Deas, vnus SCAEVOLA *mille Deos.*

EX STEPHANI PASCASII
quarto Epigrammatum libro.

SEV *Latios scribat, seu Gallos* SCAEVOLA *versus,*
Nil Latia aut maius Gallica terra tulit.
Roma suum iactet, miretur Gallia nostrum:
Cur ita? pro patriâ vouit vterque manum.

AD SCÆVOLAM SAMMARTHANVM.

CVI *datum à Superis vtráque linguâ*
Dextrè scribere, Gallicè & Latinè,
Atque vtrinque parem referre palmam,
Non est SCAEVOLA, *sed magè ambidexter.*

NIC. RAPINVS.

SCÆVOLÆ

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI PÆDOTROPHIÆ,

LIBER PRIMVS.

AD HENRICVM GALLIÆ ET POLONIÆ REGEM.

VOS licet illæsi studium immortale pudoris
Dulcia nosse vetet genialis fœdera lecti,
Et sentire pium tollendæ prolis amorem:
Hic tamen Aonides (quid enim sine numine vestro
Fas audere mihi?) hic etiam vestri aura fauoris
Optanda, hæc vestro quærenda est munere laurus,
Carmine dum tenui refero quis cultus alendæ
Sit soboli primùm in cunis, cùm debile corpus
Pabula iam exposcit viuo tradenda calori,
Queis vegetum tenerâ glifcat compagine robur
Paulatim, & graciles sese diffundat in artus.
Tu quoque (nam quæcunque vigent te dante vigorem
Accipiunt) rege cantantem tua munera vatem,
Phœbe pater, Geniúmque meo concede labori.
Fors erit vt maiora canam, cùm tristis Enyo
Desierit cæcos armare in mutua Celtas

Vulnera, & externo quæsitus ab hoste triumphus,
Auspiciis, HENRICE, tuis fortissime Regum,
Materies aderit nostris accepta Camœnis.
Ecquis enim patriæ nasci de funere vates
Gaudeat, & proprio sua sanguine carmina fœdet?
Tunc ego siue trahes captos in vincula Persas,
Siue ferum Eoo pelles de litore Turcam,
Mahometisque domos & fana incesta reuelles,
(Nam neque tantus amor laudis, nec tanta cupido
Augendi latè Imperij tua pectora turbet,
CHRISTI etiam vt sacro signatas nomine genteis
Impetere, & fœdus fraternum abrumpere malis)
Quicquid ages, tua facta canam, testisque laborum
Te sequar, & longæ tradam per sæcula famæ.
Ipse pater placidis lætum caput exeret vndis
Iordanes, plausúmque suo de litore reddet.
Ipsa è palmiferis mihi respondebit Idume
Saltibus, & Syrij referent mea carmina colles.
Interea cœli venientem in lumina Musam
Nunc prima ex ipsis iuuet incunabula cunis
Sumere, & imbelles teneram tractare puellos.
Tu verò, mihi quam fausta Iunone dicauit
Sanctus Hymen, sanctisque comes concordia votis,
Grata animo coniux, vitæ socia addita nostræ,
Me quando optatâ fecisti prole parentem,
Nec sinit alma Venus lentas frigescere tædas,
Accipe fœcundi communia pignora lecti
Qua tibi sit seruare via: ne pallida quando
Membra animus tenueis linquet diuersus in auras
Omnino toti moriamur, at optima nostri
Pars superet, gelido exutos quæ corpore manes
Componat lacrymans, & iusta nouissima soluat.
Imprimis venerare hominum, Diuûmque parentem,
Qui tua non sterili turgescere semina campo
Concedat bonus, & florentem exornet amœna
Prole domum, in seræ solatia blanda senectæ.
Huic tu ritè pio memores age pectore grateis
Sacra ferens: teneram pacato numine plantam

(Ne dubita) infesti nulla inclementia cœli
Auferet ante diem, speratáue gaudia vertet.
Sed semper tepidas Zephyrus mulcentibus auras
Præstabunt nitidi soles, & nubila pellent.
Tu modò cultum adhibe vigil, actutúmque benigno
Lacte riga, & niueis crescentem prolue riuis.
Nec mihi displiceat quisquis fuit ille sophorum,
Qui quondam edixit iucundi vt lactis amicos
Haud alio potiùs quam matris ab vbere rores
Exugat puer, atque alimenta beata capessat.
Hoc adeò rerum illa parens, hoc optima poscit
Natura, officijque pias in tempore matres
Admonet, & soboli prudens accingit alendæ.
Quippe simul grauidâ genitale resedit in aluo
Semen, & informis cœpit coalescere moles,
Augentur geminæ felici nectare mammæ,
Collectámque penum venturo & pabula seruant.
Pòst vbi iam aduenit, vagitúque oris acuto
Impleuit cunas miser, auxiliúmque petiuit,
Ilicet exundans claustris erumpere gestit
Humor, & infirmæ infantis succurrere vitæ.
Si prohibes, furit in mammis, turbásque dolorum
Miscet, & ingratæ pœnas à matre reposcit.
Præterea cum res ab eodem semine cretas
Dulcior humorum concordia misceat vltro,
An cibus esse potest Naturæ acceptior vllus,
Ipse suo quàm si de sanguine sanguis alatur?
Sponte fluunt alimenta suis accommoda rebus,
Cognatúmque bibunt membrà haud inuita liquorem.
Non illum aduerso pugnans humore moratur
Temperies, via sed facilis se pandit eunti
Ocyus, & lætos meliorem educit in artus.
Aspicis vt mollem ætatem quæ plurima lædunt
Sæpe mala ad solitas pellant si quando querelas,
Maternæ tantùm (dictu mirabile) mammæ
Leniter admotâ puerilia ad ora papillâ
Confestim sileat dolor, in ventósque facessat?
Scilicet ipse suo tanquam de fonte medelam

Haurire, & propria se mergere gaudet in vnda.
Huic etenim iam tum assueuit, cùm luminis orbus
Impleret tumidi latebrosa ergastula ventris,
In quibus ille idem qui nunc quoque corpus alebat
Humor, & exiles augebat sanguine venas.
Diuersus tantum color est. nam sede relictà
Sanguis vbi calido exiliens se pectore miscet,
Et sursum niueis loca glandibus alba pererrat,
Purpureum ascito mutat candore ruborem
Coctior, hincque nouum sibi lactis nomen adoptat:
Res tamen vna manet. Ceu cùm Vulcania pubes
Vrget opus, rapidúmque incendit follibus ignem,
Plurima in ardenti candescit pruna camino.
Quam si fortè auidis libeat subducere flammis
Fumantem, & liquida totam perfundere lympha,
Apparet mutata oculis, positóque rubore
Nigricat obscura tinctus ferrūgine carbo:
Materies penitus tamen immutata remansit.
Ille color porrò, quo non est mundior alter,
Conuenit infanti niueus, ne more ferarum
Ora tenella cruor, tanquam de cæde recenti
Tingat, & à primis sitis impia sanguinis annis
Inspiret crudelem animum, sed amabile nectar
Mitiget, & doceat candori assuescere candor.
Ipsæ etiam Alpinis villosæ in cautibus vrsæ,
Ipsæ etiam tigres, & quicquid vbique ferarum est
Debita seruandis concedunt vbera natis.
Tu, quam miti animo Natura benigna creauit,
Exuperes feritate feras? nec te tua tangant
Pignora, nec querulos puerili è gutture planctus,
Nec lacrymas misereris, opémque iniusta recuses,
Quam præstare tuum est, & quæ te perdet ab vna?
Cuius onus teneris hærebit dulce lacertis.
Infelix puer, & molli se pectore sternet?
Dulcia quis primi captabit gaudia risus,
Et primas voces, & blæsæ murmura linguæ?
Túne fruenda alij potes ista relinquere, demens,
Tantique esse putas teretis seruare papillæ

Integrum decus, & iuuenilem in pectore florem?
Felix illa animi, quam non tenet impius error,
Cui nec amatorem tam tæca libido mereri est,
Posthabita sobole, vt verum malè-sanus amorem
Vincat amor, matrísque affectus exigat omnes.
Tu, cui concedunt meliorem Numina mentem,
Sume vltro quodcúnque operæ, quodcúnque laboris.
Vt serues opus ipsa tuum, & pia munera præstes,
Quin age (nam me operis digressum à limine primo
Non piget hîc retro, quo res vocat ipsa, referri)
Ne moneo expectes dum claustro exiuerit infans,
Sed simul extiterint concepti plurima fœtûs
Signa, velut solito iam non redeuntia fluxu
Menstrua, mammarúmque tumor, laxandáque demum
Cingula, quæque notant prægnantes omnia matres,
Incipe iam tum operam firmandæ impendere proli,
Ne tua fortè illam remoretur culpa, necisque
Caussa eadem fias, vitæ quæ caussa fuisti.
Præcipuè angusto ne comprime corpus amictu,
Quo cingunt se more nurus quas Gallia nutrit,
Neu miserum infantem vitæ iam à limine torque
Crudelis, gracili dum te præbere videndam
Corpore aues, pœnásque tui luit ille furoris.
Nec tibi non etiam ipsa noces, corpúsque coactum
Lædis, & hinc illum grauiora prioribus vrgent
Vsque mala insontem, quando ipso in ventre necesse est
Matris vt affectus proles captiua sequatur.
Ergo tibi ratio curandi prorsus habenda est
Corporis, inclusum gestas dum corpore fœtum.
Et quoniam morbis animi tanguntur & ipsa
Corpora, nempe alio Naturæ abducta facultas
Cùm vacat, & solito prohibetur munere fungi,
Vnde intemperies, crudíque grauissima succi
Nascuntur damna, & membrorum fœdera soluunt;
Vince æstus animi, nec te immoderata cupido
Tristitiésue, metusue agitent, aut noxia sæpe
Gaudia, & infirmam turbant quæ plurima mentem.
Sed semper placidum traducas leniter æuum,

Quà potes, & placidi custos blandissimus æui
Præbeat in vacuo facilem se pectore somnus:
Ille quidem haud nimio torpentia tempore membra
Qui teneat, sed enim quantùm satis esse videbis
Vtere, dum fessos recreauerit optimus artus,
Pellatúrque labore quies, labor ipse quieti
Cedat, & alternis ambo sua munera præstent.
Nec nulla interea nimiæ sunt damna quietis,
Quippe vbi & obstructas vitioso sanguine venas
Implet, & ingentes humorum colligit imbres,
Ac viuum densa restinguit mole calorem.
Nónne vides crassis residet quæ pigra lacunis,
Vt putrescat aqua & fœtentem exsuscitet auram,
Lucida sed vitreo quæ flumine labitur vnda
Sufficiat blandos in pocula grata liquores?
Quare aliquo penitùs tibi membra labore fouenda.
Motus enim, motúque calor stimulatus ab ipso
Absumet facilè graue si quid, inutile si quid
Officiat, proléfque nouas cùm erumpet in auras
Te leuiora manent partûs tormenta, neque illam
Colluuies humorum ingens retinebit euntem,
Et validæ integro superabunt corpore vires,
Eniti quibus, & maturum carcere fœtum,
Téque simul longâ valeas exoluere curâ.
Ille tamen labor esto lenis quemcúnque capesses,
Franget enim haud dubiè nimius, viresque resoluet.
Quo fit vt assuetis interdixisse choreis
Inducar facilè, hæc nuribus licet vna voluptas,
Omnibus vna ferè est, omníque ætate palæstra:
Fors olim toleranda, grauis dum more Sabinæ,
Seu ludos, positis agerent seu seria ludis,
Perpetuum haud vlla temerabant parte pudorem,
Atque ipsi intererat seruata modestia ludo.
Nunc modus omnis abest, penitúsque insana puellas
Vis agit Euantes, mentísque intercipit vsum.
Bacchari credas, neque cùm vinosa Lyæi
Festa vocant alio lymphata furore Mimallon
Membra mouet, pedibúsque sonantia percutit arua.

Neu satis exemplis non conuenientibus vtar,
Crediderim obscœno si qua olim turba Priapo
Sacra fuit, crotalis vbi cymbala mista crepabant,
Turpia non alio vibrari corpora motu.
Sic totæ exiliunt, sic dum vesania feruet
Penè sua excutiunt nudis velamina membris,
Sollicitántque viros, connexáque brachia stringunt,
Atque ipsa ante oculos tantum non corpora miscent
(Proh pudor!) & venerem interea, quæ pestis acerba
Prægnantum esse solet, stimulo pungente, lacessunt.
Vos venerem immodicam, ô matres, si cura salutis,
Vos venerem vitate: sibi nocet ipsa, suumque
Sæpe retexit opus: cordati qualis Vlyßis
Vxor amatorum turbam dum fallit hiantem.
Hinc igitur nimij dum ingens violentia saltûs,
Illinc & prurigo suas agit improba partes,
Sæpe fit vt crudo mater vexetur abortu.
Haud equidem certè immeritò: sed enim ille misellus
Quid meruit, fœdi penitus qui criminis insons,
Necdum vlla ignoti traxit contagia mundi?
Qui fortasse (potens vt Sors agit omnia) magnæ
Summa olim caperet victor moderamina Terræ,
Aut etiam arcanas Naturæ quærere caussas
Doctus, inaccesśúmque animo peruadere cœlum
Spargeret ingentem studiis illustribus orbem:
Fata modò impleret, neque in ipsis poneret orsis,
Quam nequedum accepit materno crimine vitam.
Vtque in plebeio lateat sine nomine cœno,
Ille tamen tua, si nescis, quem viscera portant,
Ille Dei mundum imperio torquentis imago est,
Omnia cui parent animalia, cuius in vsum
Quicquid alunt freta, quicquid humúsque & mobilis aër
Formauit Pater, & se illi submittere iußit.
Et tu depositum hoc non tota mente cauebis
Ne pereat, quo non aliud præstantius vllum est?
Quod superest, tibi sit potiùs, tibi cura legendi
Summa cibi, & quodcunque legis tamen vtere parcè.
Improba ne fortè ingluuies etiam optima, quæ sunt

Corrumpat, nimis infirmus cùm mole laboret
Ventriculus, nec iam poßit satis esse coquendo.
Cruda nocent genus omne, nocent & salsa, malámque
Si quid amaritiem sapit, ingratúmque palato est.
Mollior esca eadem est melior, Cythereia qualis
Ales, & ingenij faciens ad acumina turtur,
Perdicésque, capique, & cui dat nomina Phasis,
Et vitulus tener, & lactens sine cornibus hædus.
Quòd si larga sinu tellus quæ diuite promit
Oblectant minus, & mutari prona voluntas
Appetit æquoreis veniunt quæ obsonia regnis,
Mollis arenosa potiùs quæratur ab vnda,
Saxa inter, refluóque alti de litore ponti,
Quam qui limoso lentescit flumine piscis
Craßior, & visco torpentes oblinit artus
Pelle sitim lymphis, vel amico pelle Lyæo,
(Præstat enim) & tamen hunc multis quoque dilue lymphis.
Nec minus arboreis molles cum fœtibus herbæ
Arida sæpe iuuant iucundo corpora succo,
Sit modò delectus, sempérque tenendus in omni
Re modus: at seruare modum vix contigit vlli,
Vix grauidæ poßunt animos compescere matres.
Sæpe etiam has monstrosa fames inceßit edendi
Non tantùm viridi immaturos cortice fructus,
Vilia sed lapidum ramenta, lutumque, fimumque,
Et cinerem immundum, & cariosi fragmina trunci,
Et quæ præterea vitiosa cibaria mille
Naturæ haud quadrant, aliósque parantur in vsus.
Vidi ego quæ trepidis cristatæ matris ab alis
Nequicquam arguto crepitantes gutture pullos
Corripérétque ferox, & crudos protinus artus
(Sicut erant) auido crudeliter ore voraret.
Spumabant labra, & mistis cum sanguine plumis
Squallens in gremium sanies horrenda cadebat.
Non alia est toruæ facies truculenta leænæ,
Cùm pellit rabiosa famem, rictúque cruento
Sanguinolenta vorat Libycos armenta per agros.
Dic mihi, Phœbe parens, tanti quæ caussa furoris,

Quóue

Quóue modo (nam scire tuum est) quaue arte mederi
Sit fas, ne miseram perdat cum prole parentem?
Et vos Hippocratis florentes patris alumni,
Felices animæ, sese quibus optima pandit
Natura, & certas morborum noscere caussas
Indulget fragilique hominum succurrere genti
Ne vestris adytis sacrum prohibete Poetam,
Cui mouet idem ille ora Deus, quem vestra verentur
Sacra vnum patrémque lyræ, authorémque medendi.
Principio, quæcunque vigent, fusáque per artus
Augescunt anima, atque aliquo de semine manant,
Vitale auxilium & recreantia pabula poscunt.
Atque equidem ipsa suo hærentes in corpore stirpes
Blanda fouet tellus, & (ne modò desit amici
Aura poli) præsens alimentum haud parca ministrat
Radicum officio, trahitur quibus vtilis humor
Paulatim, & toto hinc plantæ se corpore miscet:
Vnde suus foliis vigor, & viridantia rident
Gramina, & aërias frondens subit arbor ad auras.
Quæ verò propriis animalia nata moueri
Sensibus, haud vllis affixa in sedibus hærent,
Cùm diuisa solo vitalem hinc carpere rorem
Non poßint, aliunde petant alimenta necesse est.
His ergo illa parens longè ditißima rerum
Pro locuplete penu ventrem Natura parauit,
Hic vbi congestásque dapes, externáque condant
Auxilia, infirmæque adsint in tempore forti.
Quippe etiam hinc tenues se membra in viuida venæ
Diffundunt, radicum instar, quibus ille ciborum
It succus, feßámque instaurat sanguine vitam.
Nec modus aut requies auidis ante omnia venis,
Dum quicquid succi est sitis hauriat improba, & omnes
Ventriculi consumat opes, vacuúmque relinquat.
Quinetiam absumptis opibus, mox impetit ipsum
(Tantus amor) suctúque ægrum diuellit iniquo.
Ille suis damnis dolet, optatúmque ciborum
Subsidium esuriens tanto in discrimine quærit.

Hinc ille est vacuo nascens in corpore sensus,
Appetere est cuius proprium, quique acer inani
Sese infert stomacho, & vescendi inspirat amorem.
Cui si fortè loco vitiosus inhæreat humor,
Protinus ipsa loci pro conditione libido
Appetit & vitiosa, malique ab imagine pendet.
Ergo vbi concepit mulier, quæque ante fluebant
Menstrua crescentis fœtus retinentur in vsum,
Ille tamen, donec firmarit tertia Phœbe,
Vix horum exiguam potis est depascere partem,
Quod reliquum est, superas partes ipsúmque redundat
In stomachum, & praua suffusum vligine tingit.
Non aliter quam si opposito pater obice Clanus
In caput ipse suum refluat, vicináque latè
Oblinat exundans informi iugera limo.
Atque ita cùm imbutus corrupto humore laboret
Prægnantum stomachus, vitiosa hunc sæpe libido
Corripit, vnde malum Grays hoc Citta repertum
Exoritur (nostri Picam vertere vocantes)
Quando vteri mulier sub primum sæpe trimestre
Multa inhiat, cæcóque furore ardescit edendi
Quæ neque congrua sunt, neque rectus postulat vsus.
Ni faciat, desiderij (mirabile dictu)
Hæreat insigne infanti, maculámque relinquat.
Quódque magis mirere, auido dum pectore flagrat,
Qua se parte sui mulier malè prouida fortè
Scalpserit, ipse sui expressam feret editus infans
In simili quoque parte notam: grauis vnde puellis
Sæpe dolor niueo quas turpis in ore figura
Fœdat, & in pulchro deformes corpore næui.
Et quoniam secreta semel recludere cœpit
Se natura mihi, libet hanc euoluere totam,
Insignísque notæ veras depromere caussas.
Hanc vtique optati vehemens molitur imago,
Tota vbi vis collecta animæ est, cui plurima seruit
Spirituum turba, & partem glomeratur ad illam,
Qua tactus ciet, atque rei secum ipsa cupitæ

Quam gerit effigiem subiecto in sanguine figit.
Dúmque adeò clausa fœtus latet abditus aluo,
Maternóque idem est illi cum sanguine sanguis,
Singula ab alterutro conspirant corpore membra:
Quo fit vt in matrem pariter, matrísque puellum
Spiritus intus agat: sed cùm sit durior illi,
Mollior huic cutis obsequitur, solúsque tenellæ
More capit ceræ facilis quamcunque figuram.
Nunc age, quæ grauidas tanto à discrimine matres
Vindicet ars simul & pueros, aduerte, docebo.
Multum adeò prodest (modò ne sint illa venenum
Quæ cupit impatiens mulier) concedere tandem
Nonnihil, & misero paulùm indulgere furori.
Dum fit enim voti compos, fruitúrque petito
Læta cibo, hinc totum pertentant dulcia corpus
Gaudia, natiuúmque agitant per membra calorem,
Qui coquat humorum omne genus, factóque meatu
Dissipet in crudo quod corpore lentius hæret.
Deinde acida imprimis, vel acerba, vel acria cùm sint
Quæ fermè optantur, stomachum his abstergere quidni
Fas sit, & infixam pituitæ auellere pestem?
Capparis ante omnes, & amaræ succus oliuæ,
Quæque micant rutilis duro sub cortice granis
Punica mala iuuant, & quæ tulit inclyta Crete.
Quòd si adhibenda placent & pharmaca, tu licet illis
Vtare, & lapidem moueas haud segniter omnem,
Dummodo non desit consulti fida medentis
Cura tibi: at nugas procul amolitor anileis.
Omnibus his cæcam poteris depellere pestem,
Et secura mali partum expectare futurum.
Qui cùm aderit, magna ter voce vocare potentem
Lucinam esto memor, totáque incumbere cura,
Vt saluum emittas nullo discrimine fœtum.
Adsit & obstetrix, quæ voce, manúque laborem
Subleuet, & socio contendat sedula nixu.
Tum leni ventrem vnguento, genitaliaque ipsa
Oblinat, & blandò resoluta tepore relaxet

Claustra vteri, & puero venienti limina pandat.
At tu, siue toro decumbes, siue patenti
Sessilis hærebis cathedræ (quippe vtraque tuta
Est via) quo te cunque loco paritura locabis,
Forti vince animo quæ tormina multa vigorem
Frangere consuerunt, partúmque dolore morari.
Quod si tantæ alacri superent in corpore vires,
Stare etiam vt pedibus valeas, erit optima stantis
Conditio: nam sic patulæ planissima portæ
Fit via, qua nullo anfractu nouus exeat infans.
Tu modò diductis extremam cruribus aluum,
Et genibus paulùm inflexis expandere porrò
Ne dubita, rigidísque intendere brachia neruis
Interea, & valido subnixa incumbere fulcro.
Tantæ molis erit perituram edúcere prolem!
Has autem meruit primæ vesana parentis
Ambitio pœnas, & iusti numinis iram.
Ille etenim verbo omnipotens qui condidit vno
Omnia fons rerum atque æui nascentis origo,
Cùm mare, cùm pictum numeroso sidere cœlum,
Libratámque suo fundasset pondere terram,
Et quæcunque vigent ex ipsa orientia terra,
Omnibus vnum hominem præfecerat, omnia solus
Qui regeret, mundúmque sua ditione teneret.
Huic etiam dulcis rerum comes addita, quicum
Florentis vitæ plenissima gaudia tutò
Partiri, & longas posset componere luces.
Hortus erat Eosei quà lucida pandit Eoi
Se regio (Edenem dixerunt nomine patres)
Dulcibus & pomis, & dulcibus vtilis herbis.
Lenis vbi Zephyri molles tranquilla per vmbras
Aura susurrabat semper, cælóque sereno
Perpetuum tepidi seruabat Veris honorem.
Hanc sedem, hæc illis viridaria læta benignus
Indulsit genitor, lectósque induxit in agros
Primum hominem, verbis simul hunc affatus amicis.
I, decus, atque operis meritò summa vltima nostri.

Quæ tibi nunc habitare damus felicia rura
Ingredere, & nostris actutum vescere donis,
Quæ fœcunda tibi, & male-grati nescia cultus
Terra feret, caræ iucunda in munera vitæ.
Tantum (si qua tuæ tangit te cura salutis)
Huic vni memorem iubeo te parcere pomo.
Dixit, & ostendit pendentes arbore fœtus,
Quorum à viuifico rerum orta scientia succo
Manabat primùm, & studia inconcessa docebat.
Ille Dei monitis & amico numine plenus
Ibat, & vnanima cum compare lætus agebat.
Vna illis cura ætherium laudare parentem,
Oblatisque bonis & libertate frui(s)ci.
Nondum turpe scelus, sceleris nec debita merces
Prodierat labor, & queruli denso agmine morbi,
Et curæ vigiles, & ineuitabile fatum.
Sed simplex animos candor, sed molle fouebat
Corpus certa quies, & vtrinque erat æqua voluptas.
Felices ambo, nisi iam tum infesta maligni
Dæmonis ars nullum humanis durabile rebus
Esse bonum, nullam pateretur viuere pacem.
Hos ille immemores violato vt fœdere perdat,
Aggreditur vafer, atque dolos se vertit ad omneis,
Ac velut aduersis fœtam legionibus arcem
Captat vbi egregius tacito molimine ductor,
Obseruat muros oculis, & singula lustrat,
Num qua parte minùs firmo se mœnia vallo
Militibus præstent cupidis, aditúsque patescat,
Atque illuc toto irrumpens conamine tendit.
Sic hominum insidians generi teterrimus hostis,
Pectore quòd mulier fragili magis esset, ab illa
Ordiri, & primum placuit facere inde periclum.
Nec mora, cærulei forma se callidus anguis
Dissimulat: non ille ferus qui stridula vibret
Sibila, tabificóue minax liuore tumescat:
Sed blando sensim irrepens per gramina lapsu
Arboris infaustæ ramis fatalibus hæsit

Arduus, implicito per mille volumina trunco.
Tum molles aditus & tempora fraudibus apta
Legit, & humanis demum sic vocibus infit.
Nam quis te mulier tam vanus detinet error,
Vt quos naturæ dedit indulgentia fructus
Ipsa tibi inuideas demens, vescique recuses?
Egregium verò imperium, memorandáque iura
Ille parens, vni cui cuncta accepta refertis,
Atque tibi, atque tuo concesserit antè marito,
Si vobis genus omne auium, genus omne ferarum,
Atque adeò ingentem penitus subiecerit orbem:
Vos autem rerum dominos subiecerit vni
Arboris intactæ pomo, nec mandere sit fas.
Cuius partem imo tantùm si admoueris ori,
Protinus obscuram videas vanescere nubem
Ex oculis, victáque iubar caligine oriri,
Vnde boni atque mali diuina scientia vobis
Prodeat, insignésque nouo iam lumine spargat.
Atque hinc (si nescis) iniusti numinis illa
Inuidia est, dum vos consortes laudis habere
Abnuit, & pomis ideo præstantibus arcet.
At tu pone metus, & inania despice iussa,
(Nam potes) erectóque iugum semel excute collo.
Aspicis vt prona demissus ab arbore fœtus
Se virides inter tibi ramos offerat vltrò
Arridens, tangíque tuo desideret ore?
Carpe age, & oblati ne respue muneris vsum.
Sic ait, occultóque implet muliebre veneno
Pectus, & illicitum vescendi inspirat amorem.
Illa leui iam tum ingenio malè-prouida paret
Ocyùs & vetito sese contaminat esu.
Nec satis hoc: simili incautum capit arte maritum,
Et vocat in partem culpæ: exitialibus ambo
Indulgent epulis miseri, numénque lacessunt.
Atque hinc prima mali ventura in secula labes,
Dum pater indignans hæc lumine cernit iniquo
Omnia, & infandos vlcisci accingitur ausus.

Ergo florifero primùm expelluntur ab horto,
Succeduntque solo tristi, & pro mitibus arvis
Accipiunt duro fodiendam vomere terram.
Hic vbi protinus irrumpunt asperrima in illos
Quæque mala, & diræ circunstant vndique pestes,
Efferáque imprimis venturæ Mortis imago
Imminet, & iam tum trepidantia pectora vexat.
Nec spes vlla fugæ, nec amœna in septa reuerti
Iam licet: occludunt aditus in limine fratres
Aligeri, & stricto venientibus ense minantur.
Vox etiam infensi tenebrosa è nube Tonantis
Fulgore cum horrendo superas audita per auras,
Quæ non tantùm illos, sed ab illis omne futurum
Damnaret genus ęternis pro crimine pœnis.
Atque adeò infelix tantorum caussa malorum
Supplicium luit hoc admissæ fœmina culpæ,
Vt quoties pareret, parientem mille dolorum
Vrgerent species, infestarentque pusillum
Robur, & optati turbarent gaudia partus.

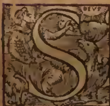
FINIS LIBRI PRIMI.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI PÆDOTROPHIÆ,

LIBER SECVNDVS.

ED idam vtero exiuit, vagitúque oris acuto
Impleuit cœlum puer, auxiliúmque petiuit.
Vos agite ô similis miseratæ incommoda sexus,
Ferte simul vestram huc operam vestrumque laborem
Ferte nurus, notæque alacres incumbite curæ.
Pars fessam optato genitricem imponite lecto,
Pars tenerum infantem tepidis inuoluite pannis,
Hæc nitidum statuat repetenda in balnea labrum,
Illa paret cunas, opere omnis ferueat ædes.
Tuque adeò gnauæ dux præstantissima turbæ,
Tu fida obstetrix educti ante omnia fœtus
Scinde vigil media qui pendulus exit ab aluo
Omphalus, & turpi noua pondere membra fatigat.
Vtilis antè quidem, dum nutrimenta per illum
Captaret puer, in partes & dideret omnes:
Nunc autem informis, penitúsque superflua toto
Corpore pars, postquam iucundæ in munera lucis
Peruentum, & melior vescendi suppetit vsus.
Ne tamen accepto puerilis vulnere sanguis

Profluat,

Profluat, aut tenues vanescat multus in auras
Spiritus, augendæ cui vis est insita vitæ,
Stringe prius lana molli, cæsum inde recentis
Colline mastiches & olentis puluere myrrhæ.
Hac olim, vt perhibent, hæserunt parte gemelli
Fœmina virque simul, duplicique in corpore corpus
Vnum erat: exempto dehinc singula corpora nexu
Quæque suos habuere artus & libera membra.
Vsque adeò humanæ nulla est constantia sortis.
Nec minùs interea iuuet hìc prudenter acuto
Seruare obtutu quæ plurima signa futuram
Nascentis pueri vitam manifesta notabunt.
Debile nescio quid querulo si vagiet ore
Languidus, & lenti fugitiua subinde facesset
Vis animi, hinc illum inualido de semine cretum
Conijcias licet, aut captiuum alimenta bibisse
Noxia, materna vel cum prodiret ab aluo
Collisum nimijs infirmos nisibus artus.
Omnia quæ instantis præsagia certa pericli
Matribus esse solent. tu fessa amplectere amico
Membra sinu, infestúmque caue pro tempore cælum
Si sit hiems, succede foco: si sæuiat æstas,
Quære leui Zephiro loca peruia, & vtile præsens
Antidotum interea puerilibus insere labris.
Quale quod inuentum est magni memorabile Regis,
Pontica quo viguit virtus, multósque per annos
Romuleum ancipiti remorata est Marte triumphum.
Nec frustra faciunt qui dulci mollia vino
Labra rigant, vino antidotum vix certius vllum est.
Tu verò faciem si languescentis anhelo
Ore foues, animáque tepens afflante vapores,
Forsitan hac illi ante omnes ratione mederi,
Collapsúmque animæ possis recreare vigorem.
Quóque magis patuli se temperet halitus oris,
Quàm prius incipias lenissima pectore flabra
Ducere, & in pueri torpentes mittere vultus,
Cinnama, vel si quid, quàm cinnama suauius vsquam est,

Dente tere, & purum hinc fragrantior aëra mulce.
Quæ si nil prosunt, paruóque à corpore vires
Abscedunt magis atque magis, penitúsque fatiscunt,
Haud dubiè pallens ipso iam in limine Parca
Instat, & horrifico venientem destinat Orco.
Quem tu cúnque illi impendes studiosa laborem
Effluet incassum, & spem euentu eludet inani.
Sin vitalis erit partus, iucundáque vitæ
Nutrimenta aliquo laterum iam robore poscet,
Eia age ne grato incumbens hìc parce labori.
Ac primùm quoniam immundo de carcere ventris.
Contraxit toto hærentes in corpore sordes,
Balnea sunt adhibenda, quibus purgata colorem
Accipiat cutis, & posito squalore nitescat.
Non quo more tamen (si vera est fama) solebant
Germani veteres, rigido gens vna labori
Dedita, quæ teneris Martem spirabat ab annis.
Námque recens natos, matrísque à ventre calentes
Protinus in gelido glacialis gurgite Rheni
(Haud secus ac viuo candens in flumine ferrum)
Mergebant, cælique minas, inimicáque miti
Frigora Naturæ à prima iam ætate docebant
Spernere, & humanos durare immaniter artus.
Quod quicunque pati potuere, neque algida membra
Deseruit subitò viuus calor, ilicet illos
Caucaseis ortos de rupibus esse fatendum est.
Non illis ego fœmineas concedere mammas
Sustineam: tales Gangetica Tigris alumnos
Vendicat, & duris gestit nutrire sub antris.
Tolle ferum morem, & meliores elige ritus.
Ipsa etiam doctis iamdudum exculta Camœnis
Hunc fugit, atque animos Germania damnat auorum.
Quàm melius tepida infantem lustraueris vnda!
Atque equidem hæc satis est, nec me non iudice multi
Quæ miscere solent contemnere cætera debes.
Tantùm, si tenero vis fortè illata puello
Liuentes inter pariendum oppresserit artus,

Adde rosas molles, & amœni Veris amicam
Anthemida, & viridi nascentem in cortice muscum.
Et quæ præterea membris magis apta leuandis
Esse solent, nimio si quando labore grauescunt.
Interea exiguas paruis cum naribus aures,
Atque oculos, ipsúmque manu purgare palatum
Expedit, & leni digitorum abstergere pressu,
Atque rudes animæ imprimis aperire meatus.
Dúmque adeò egelidis resoluta liquoribus ipsa
Mollescunt membra, & dedunt se mitibus vltrò
Obsequijs, lentæ in morem tu flectere ceræ
Sis memor, & recta quæque exæquare figura
Perpoliens, vt primi hominis cùm duceret olim
Diuinam effigiem (quisquis fuit ille Prometheus)
Spirantem artifici læuabat pollice terram.
Ni facis, incassùm hoc studio tentabis inani,
Postquam obduruerint annis venientibus artus.
Quinetiam tibi mox durari primula debet
Arte cutis, calido ne fortè recenter ab antro
Editus insueti frigus penetrabile cæli
Non ferat, & totis miser artubus horreat infans.
Ceu Libyes olim sitienti è rure viator
Cum petit Arctoos mutato sidere tractus,
Horret ad algorem insolitum, & Borealia flabra
Ferre nequit, denso nisi tegmine muniat artus.
Ergo cutem vt raram post mollia balnea denses,
Hanc totam salis albiduli continge minuto
Puluere, nec prima interea cunabula desint,
Linteáque & panni, leuibus super addita pannis
Fascia, multiplici quæ molle volumine corpus
Vinciat, æqualíque super discrimine serpat.
Iámque fatigatum tantísque laboribus ægrum
Tempus erat puppum optato permittere somno.
Sed quia difficilem ieiuno ventre soporem
Esse docent vacuo errantes in corpore vanæ
Vmbrarum species, & inania somnia veri,
Pasce aliquo prius ora cibo: neque dum tamen ista

Sit ratio, vt quod alat multùm spectare labores.
Elige quod purget potius, præque omnibus vnum
Elige mellificæ vario quem è flore volucres
Diuinum aerij concinnant roris honorem.
Nec tantùm Hybla tibi, nec tantum pulcher Hymettus,
Aut quæ melliferas felix alit India cannas
Mel dabit eximium, & cœlesti munere pascet.
Ipsa etiam ex omni quæ parte beata superbit
Gallia (præsertim quà diti Martius oræ
Dat nomen Narbo & Genium cum nomine seruat)
Sufficiet, quo non aliæ preciosius vllum
Fundunt nectar apes, niuei seu cura coloris,
Siue saporis erit qui sacchara dulcia vincat.
Corpore purgato, superest mandare quieti,
Molliter & stratis ad somnum imponere cunis.
Tu verò pariter fuge frigoris atque caloris
Expertem thalamum: nimio de frigore manant
Rheumata, spiritibus calor officit, omnia iniquo
Sunt extrema loco, medio via tramite tuta est.
At muliebre modo ingenium cùm nesciat vti,
Parte ferè hac peccare solet, dum infantis ineptam
Curam agit, vt plusquam satis est loca frigida vitet
Semper, & immodico noua membra calore resoluat.
Vnde graues matrum gemitus, cùm dulcis adempta
Spes perit actutum generis, viduásque relinquit.
Auctus erat sexus melioris prole cupita
Franciscus, quem magnanimi gens Martia Bruti
Extremum est venerata ducem, quà flumine largo
Labitur Andinæ Ligeris fœcunda relinquens
Arua plagæ, pontúmque subit pulcherrimus amnis.
Successúque nouo læti sacra templa parentes,
Et celebres donis onerabant grandibus aras,
Hæredémque senes patrij spectare iuuabat
Imperij, & seros quod nomen abibat in annos.
At puerum nimia dum sedulitate tuetur
Cæcus amor, neu sopitum fortè aspera lædant
Frigora, liberiore frui vetat aëris haustu,

Perdidit heu miſerum infelix! & merſit acerbo
Funere, ſpémque ſimul ſeruandi nominis omen
Amiſit: quippe orba illis ſuperauit in aula
Fœminei tantùm neglecto ex ordine ſexus
Externos olim ſoboles aditura Hymenæos.
Nempe importuni ſenſim traxere calores
Spirituum intus quicquid erat, vitámque fouebat.
Qui dum abeunt, viui ſimul eduxere caloris
Natiuos ignes, neque iam vdi tempore ſomni
Affuit infirmo ſtomacho ſatis vnde caleret:
Atque ita cùm graciles corrupto ſanguine venas
Crudior impleret ſuccus, fugitiua reliquit
Languidulos artus anima, in ventóſque receſſit.
Illum adeò indigna claudentem lumina morte
Oceanus pater vt vicino è gurgite vidit,
Ingemuit, luctúmque Ducis comitatus amici
Non tenuit lacrymas Deus, indulsítque dolori.
Illum & Aremoricæ fuſæ per triſtia Nymphæ
Littora lugubri cum carmine defleuerunt.
De quibus vna, Quid ô tamen hæc lamenta ſorores
Funditus, & vano turpatis lumina fletu?
Scitis enim (nec cæruleas cœleſtia fallunt
Fata Deas) quanta hoc damno ſors æqua rependat
Commoda, ſe quibus Armoricum ſuper ardua nomen
Aſtra ferat, noſtrúmque nouis ſu[illegible] æquor
Creſcat, & Adriacis meritò ſe præferat [illegible]ndis.
Nempe dies erit, elato cùm ſola ſuperſtes
Anna patri, egregio pulcherrima corpore Nympha
Francorum auguſtum Regem felicibus vrat
Ignibus, & tanti mereatur coniugis eſſe
Digna comes, ſéque illius ſub iura, ſuúmque
Imperium placito populorum fœdere tradat.
Vnde genus, miſtáque olim de gente nepotes
Subcreſcent Vallæſiadæ, longè optima bello
Pectora, nec ſacri non obſeruantia Phœbi:
Quorum per varios virtus inuicta labores
Antiquæ Auſoniæ tumidos premet æmula faſtus,

Totámque ipsa suo subdet sibi tempore terram.
Et nos tantorum decorum, laudísque futuræ
Partem aliquam iuuet esse, neque hac mercede potenti
Dotales pigeat Celtæ seruire Britannos.
His dictis erecti animi, curæque remotæ.
Ille tamen iacet interea, tenerósque per artus
Marcescit, flos vt nimio deiectus ab imbri,
Quem gremio vixdum ediderat mitißima tellus.
Ergo, ne similis tua casus gaudia turbet,
Ducentem placidos exili pectore somnos
Ne penitus prohibe infantem felicibus auris.
Dum porrò ducit somnos, age prouida mater,
Corpore quos toto partus fecere labores
Paulatim requie blanda compone tumultus,
Vt iam experrectum, lactísque alimenta petentem
Tutius ipsa tuo non ingrata vbere pascas.
Donec enim fuerit luxatis reddita membris
Temperies, nunquam id tutò præstare licebit.
Nec verò, nisi iam pietas in pectore nulla est,
Languida sic cæcæ caligant lumina mentis,
Vt fidei manus alienæ pignus alendum
Credere, quódque negas mater, venalibus illud
Sperandum esse putes, demens, nutricis ab vlnis.
Si tamen optato prohiberis munere fungi,
Siue quòd ægra negas oner[illegible]s. esse ferendo,
Siue quòd ipse dolet puer, & fortasse verendum est
Morbida ne infirmi lædant contagia matrem,
Quæ tibi sit nutrix aliunde petenda docebo.
Elige quæ media est inter iuuenémque senémque:
Quæ gracilis, nec macra tamen: cui viuidus oris
Est nitor, & sano veniens in corpore robur:
Brachia longa, patens pectus, proceráque ceruix,
Quæque rubent teretes extanti tubere mammæ,
Vnde pluit niuei quantum satis imbris, & illi
Delectus suus est, ratióque haud omnibus vna.
Optimus est dulcis lactis sapor, optimus albi
Est color, ingratum fugio quod spirat odorem,

Et quod, si vngue probes, aut crassum lentius hæret,
Aut fluidum cadit: illud item memor aspice pondus
Ne nutrix gerat, exacti neu tempora fœtus
Longè absint, neu crudum ęgra proiecerit aluo:
Denique non animo, non corpore sordida honestè
Sese habeat, durúmque hilari fuget ore rigorem.
Forsitan & puerum procul amandabis ad illam:
Nempe tibi infirmæ ętatis ne incommoda mille
Suaues abrumpant somnos & gaudia turbent.
At saltem, nisi iam affectus planè exigis omnes,
Quæ miseræ soboli carpenda sit aëris aura,
Quærere ne pigeat matrem, ętatíque tenellæ
Prospicere, atque grauis vitare pericula cœli.
Quale ferè est qua pigra palus, limosáque circum
Stagna sedent, craßásque exhalant fumida nubes.
Sed neque tuta satis domus, optandíue penates
Hic vbi siderei radiis malè peruia Phœbi
Conuallis densos inter iacet infima colles.
Illa placet campi quæ sese attollit aperto
Æquore, cui ridet tranquillis aura serenis,
Cuius & Eoa cùm primùm emersit ab vnda
Sol nouus albenti lucentes manè fenestras
Intrat, & aurato perfundit lumine tectum.
At quæcunque noui curam meditare puelli,
Seu mater, seu tu nutrix aliunde petita es,
Abstineas Venere & Baccho, nec iniqua laborum
Tædia, nec tristes animi non effuge curas.
Ne tamen interea nimiæ ne crede quieti,
Læta sed exerce moderata membra palæstra,
Et virides interdum hortos, loca dulcibus auris
Grata pete, ante epulas & primæ tempora mensæ.
Nec pudeat famulas inter secreta latentem
Munia obire domi, seu molles sternere lectos,
Seu sit opus vili purgatam furfure messam
Pulnerea in mactra nudis versare lacertis,
Aut tenues stupas, aut album pectere linum.
Cùm verò accinges te operi, laticémque recludes

Dulcifluum, teneróque alimenta parabis alumno,
Primula ne infelix ad pocula nauseet infans,
Si quæ fortè vdo contractæ à tubere sordes
Infecere sinum, has tepidis ante omnia lymphis
Elue, quódque tibi manabit ab vbere primum
Proijce lac: primi iactura facillima lactis.
Quippe cutis summæ extremis quod partibus hærens
Longius à viuo natiui fonte caloris
Distat, & impuro mucescit inutile succo.
Quóque rudem edoceas magis, ignarúmque bibendi,
Rore riga niueo inuitans, & mollia in ora
Fontibus è geminis purum eiaculare liquorem:
Arripiet mox ipse auidis libata labellis
Pocula: neu paruæ, noua dum vix incipit ætas,
Deficiant vires, & frustra optata capessant,
Profuerit leni turgentes pollice mammas
Interea premere, auxiliúmque afferre trahenti.
Non tamen vt penitus largo se proluat haustu
Crediderim fas esse: epulas moderare fluenteis,
Et concessa nega, & rursum concede negata
Vbera, paulatímque auidum compesce morando.
Qualiter accipitrem dum sedulus educat olim
Siue Rhodi, siue æquoreus celsæ incola Cretes
Pastum interpellat remorans, quásque obtulit aufert,
Ablatásque subinde dapes & pabula reddit:
Ne fortè immodica volucris se ingurgitet ardens
Ingluuie, & bene vix gustatam deuoret escam.
Præterea vigili studio perpende quid ætas
Quæque ferat, quid temperies non omnibus vna.
Nempe recens natis primóque fruentibus æuo,
Aut quibus est tenue infirma compagine robur
Parcius indulgere velim, quàm pluscula si sint
Tempora, & in vegeto non desint corpore vires.
Nec tibi quóque die lactandi certa puelli
Tempora præscribo: ipsa sibi Natura magistra est,
Hanc sequere, & quoties queruli vagitibus oris
Poscet opem miser, huic fer opem haud inuita roganti.

Nec

Nec pigeat strophio toties nudare soluto
Rorantes mammas, & te præbere bibendam.
Non illum non vsque tuo sola vbere pasces,
Adueniet tempus, nec te mora longa manebit,
Postquàm Luna suum bis quarta impleuerit orbem,
Cum primi incipient crescenti emergere dentes,
Qui solidas adhibere epulas, lactique subinde
Parcere, & alternis pastum variare monebunt.
Hìc autem grauibus multúmque valentibus vti
Nolo cibis, molli stomacho ne fortè tumultum
Commoueas, largo neu plenæ sanguine venæ
Spirituum occludant aditus, & corpora turbent.
Illa etiam suaui quæ sunt iucunda sapore
Sæpe nocent, blandáque ipsam dulcedine fallunt
Naturam, grati quæ tacta libidine succi
Quàm prius acceptam stomachus confecerit escam,
Arripit hanc auidè, & venas partitur in omnes.
Quid quod & in bilem facilè se dulcia vertunt;
Et varios generant vermes, nisi iustus eorum
Sit modus? at seruare modum mortalia nunquam
Ingenia, aut iustum quid sit perpendere norunt.
Cúmque ferè tales cupidissimus appetat infans
Ore dapes, tenera his vltro corpuscula replent.
Illum ego mutati sub primula tempora victus
Laudo cibum ante omnes, lacti quem nóueris ipsi
Persimilem: neque enim subitò quæcunque nouantur
Vsque adeò sunt tuta, nisi his assuescere discas
Arte aliqua, & medius paulatim extrema petantur.
Hinc vsum & liquidi commendant iuris, & ipso
Panem è iure probant, mollémque ante omnia pultem,
Sedula quam nutrix diluta lacte farina
Condit, & igne coquit, summóque subinde calentem
Attollit digito, & tepida flans temperat aura,
Vt patulo cupidi mox ingerat ore puelli.
Nec minus in tenues panem distringere micas
Sæpe solent, pinguíque aliquo seu iure placebit,
Seu lacte, aut oleo Grçcæ nucis, aut butyro

Incoquere, & teneris epulandum inferre labellis:
Dum paruæ incipiant paulatim accedere vires,
Et solidæ carnis prosit vescentibus vsus:
Quam nitido minuens cultello in frustra secabis
Tenuia, gingiuæque operam præbebis inermi.
Nunc ergo è geminis deducto fonte corymbis,
Nunc quæsito aliunde cibo saturabis alumnum.
Cúmque tibi duplex pascendi copia largè
Suppetat, huic succurre lubens alimenta petenti,
Dummodo fallaci non decipiare querela:
Sæpè etenim non ipsa sitis, non ardor edendi,
Sed lacrymas crudis ægri mouere dolores.
Ah ne pascendi teneat te tanta cupido,
Intempestiuis oneres vt debile corpus
Importuna cibis, & quod rerum óptima nutrix
Crescentis vitæ Natura parauit ad vsus,
Perniciem in summam, & vitæ discrimina vertas:
Hinc etenim ingrati vomitus, & cætera secum
Quæ grauis apportat satias incommoda surgunt.
Ergo vide quanto à pastu iam tempore distes,
Num tumeat duro distentus pondere venter,
Crudus an albiduli saccati appareat humor.
Quæ tibi si comperta, licet puerillis ad aûres
Vsque sonet clamor, tamen hunc fuge pascere porrò,
Donec confectas penitus deprenderis escas.
Nec nulla interea est moderati gratia fletus:
Purgat enim in cerebro si quid graue, si quid aquosum est,
Dúmque animam pulmo pueri distentus anhelat,
Pectora dilatat clamor, viuúmque calorem
Incendit stomacho, studiúmque irritat edendi.
Ne tamen & nimio tenerum conamine corpus
Rumpat, & affectus animi iam sentiat ægros,
Illum demulce oblectans, placidúmque soporem
Concilia, motis ad blandula carmina cunis.
Tu verò grauis interea fuge damna veterni,
Tu fuge torporem, neque dulci fide veneno.
Scilicet hoc omni iam tum ratione cauendum est,

Parvula ne multo membra ex humore laborent.
Hinc vt manè nouo fugit sopor, humida laudant
Balnea, nec tantùm his abigunt a corpore sordes,
Imbecilla quibus temerè sese inquinat ætas,
Sed tenerum exercent corpus, dum creuerit infans,
Et sua iam pedibus certis vestigia figat.
Nec minus inde agita, sublatáque mollibus vlnis
Interdum exerce leni corpuscula motu,
Multa hilari simul ore iocans: neque clausa recondе
Vsque domi in latebris, sed apertas defer in auras,
Dum nullæ sudo nebulæ, dum purior æther,
Et nitidum lenes ludunt per inane Fauoni:
Vt cælo & varia gauisus imagine rerum
Assuescat luci puer, authorémque potentem,
Quâ potis, admirans primis agnoscat ab annis.
Verum age, ne te vlla non doctam in parte relinquam,
Dicendum & noto lactantis ab vbere matris
Tempore quo potius diuellere fas sit alumnum.
Nulla quidem incertæ præscribi regula vitæ
Certa potest, ita sors mutabilis omnia versat,
Spésque hominum dubias, & inania pectora ludit.
Quod si sponte mea dij me componere curas
Forte sinant, fœda neque victa libidine nutrix
Intempestiui turgescat pondere fœtus,
Funere nec propero, nec obortis languida morbis
Deficiat, sanè tenerum non ante puellum
Ablactem, gremio altricis non antè reuellam,
Quàm sua bis vertens vestigia fecerit annus.
Tunc etenim paulò iam firmior incipit ętas,
Tunc opus innatos nutrire valentiùs ignes,
Et potiore cibo lactis mutare liquorem.
Ah quantos animi, quantos & corporis ęstus
Parue feres! quanto gemitu cælum omne replebis,
Flebilis, ereptos cùm suspirabis amores!
Non aliter vinclo sociata puella iugali,
Publica fortè virum si res in bella vocauit
Longinqua inuitum, & cupidis diuulsit ab vlnis,

Amissæ desiderio dulcedinis ęgra,
Mœstóque absentis miserè deperdita luctu,
Liquitur in lacrymas, & questibus omnia complet.
Disce pati, puer: ætherias hac lege sub auras
Nascitur infelix hominum genus, vt mala semper
Dura ferat, tristésque in luctibus exigat annos.
Atque hoc (si memor es) iam tum te fata monebant,
Cùm fessam exonerans decimo sub mense parentem
Signasti querulis primos vagitibus ortus.
Ergo modum vt poßint venturo afferre dolori,
Se remouent oculis ac rarius vbera promunt,
Atque sui altrices paulatim obliuia præbent.
Sæpe etiam ingrato contingunt felle papillas,
Tristis vt à suctu sitientem auertat amaror:
Iámque alios adhibent potus, & lacte remoto
Prospiciunt aliunde, suus ne deserat humor
Corpora: nec verò me iudice mollibus annis
Conuenit igniti penetrabile nectar Iacchi.
Sed puræ potius lymphæ liquor, vnde receptæ
Mollescant epulæ stomacho, seséque resoluant,
In graciléśque fluant nullo discrimine venas.
Nec mora iam vegetum cernes adolescere corpus,
Iam signabit humum pedibus, iam reddere voces,
Téque duce incipiet tum res, tum nomina rerum
Discere, & ipse suas depromere pectore curas.
At quoniam ex affectu animi mortalia pendent
Corpora, te si tangit honos crescentis alumni,
Diuinum imprimis animum rege, nec sine porrò
Delabi in vitium, verget quò debilis ætas.
Quin magis ipso vsu Naturæ vt semina vincas,
Lentum vrge, tristem exhilara, moderare calentem,
Blandiciis non vi, ne dum contraria vertis
In studia inuitum, simul ęgra in tædia pellas.
Atque equidem egregijs ni Mars ferus obstrepat orsis,
Et vetet incœptos longè producere cantus,
Non erat hîc vati ratio solius habenda
Corporis, at rectos etiam componere mores,

Et meliorem hominis partem curare decebat.
Hoc meus hortatu iamdudum exposcit amico
Ille sui flos æui, heroum è semine cretus,
Scaliger, vnanimi mecum quem fœdere iunxit
Ipsa olim virtus, teneris vtrique sub annis
Culta diu, & nulla gaudentes fraude Camœnæ.
Scilicet & tempus veniet cùm talia dicam,
Si modò grata meis aliquis Deus ocia rebus
Afferet, & faciles venient ad vota Sorores,
Quæ me Pierio infantem lauere liquore,
Necdum adeò tentatam vlli, fœcunda tot inter
Ingenia, & summos aluit quos Gallia vates,
Promisere mihi integra de fronde coronam.
Vix tamen interea quicquam sum grandius ausus.
Ecquis enim esse suæ potuisset sponsis iniquo
Tempore ciuilis grauia inter tædia belli?
Quippe simul solio infelix successit auito
CAROLVS, & fletu præsago regia tinxit
Sceptra puer, regni auspiciis lugubribus vsus,
Ilicet infernis tristissima venit ab antris
Tisiphone, & cæco turbauit cuncta tumultu.
Cuius pars nonnulla fui, sic dura ferebat
Tempestas, rerúmque vices, Phœbique remissus
Ardor, & in pretio quæ tunc erat altera laurus.
O quantum ætatis damna inter talia, quantum
Ingenij nobis perijt! dum incerta sequentes
Irrita nunc palpant fugitiuæ fœdera pacis,
Nunc infesta premunt rediuiui tempora belli.
Sic hyeme in media, dubij si languida Solis
Lumina fortè micant, minimo vix tempore durat
Fulgor, & incerto redeunt sua nubila cœlo.
Quid quod & illum, animæ pars qui dulcissima nostræ
Nuper erat, quem ipsis oculis, ipsóque ferebam
Pectore, qui me oculis vnum, qui mente ferebat,
Flore qui in medio (proh Iupiter!) impia bella
Damonem rapuere? meas, carissime Damon,
Tecum delicias, mea tecum tota tulisti

Gaudia, nec nostrum sine te iam viuere vita est.
Aspicis vt desiderio turbatus inani
Languida membra traham, festinatósque molestæ
Ante diem incipiant canos accersere curæ?
Illa etiam quam tu quondam laudare solebas
Muta silet chelys aut querulis si fortè quid audet
Carminibus, solùm tua tristia fata retractat
Illacrymans, neque sanguinei discordia Martis
Prælia sic illam, tua quantùm funera turbant.
Qualis vbi amissos caræ telluris honores
Imbribus hibernis desleuit nubilus æther,
Si quis in aprico seruetur flosculus horto,
Qui nondum infestas heymes & frigora sensit,
Illum omnes fixis vnum admirantur ocellis
Lucentem, exactíque subit noua veris imago:
Sic inter fœda impuri contagia secli
Castum illibatæ seruans probitatis amorem,
Antiquum niueis renouabas moribus æuum.
Cúmque tibi summos apud esset maxima Reges
Gratia, tu carum interea fidúmque sodalem
Ornabas bonis, & fortunæ in parte locabas.
Auspice te à rebus quæ mens aliena gerendis
Aonia longùm desederat abdita silua,
Vtilis ipsa suo gaudet nunc munere fungi.
Hinc adeò me nec natalis linquere terræ
Dulce solum, & tenues mecum aduectare penates
Pictanium, huc quando me publica cura vocabat,
Nec stabilem electo piguit lare figere sedem.
Parce tamen desiderio suauissima, parce,
Iuliadum tellus (patrius nam te quoque nostri
Tangit amor) saxo nobis te prima dedisse
Nunquam vt pœniteat iucundæ exordia lucis.
Te licet insigni popularis honore Macrinus
Ornarit pridem, Æolia notissimus ille
Arte senex, Latiæ qui per vestigia gentis
Primus ijt, lyricique fuit laus altera plectri:
Non tamen è nostro nullum tibi carmine nomen

Spero fore, auspicibus Superis: mea stamina tantùm
Lanificæ ante diem parcant abrumpere Parcæ.
Iámque (sed haud illi sum credulus) inclyta vatem
Gallia me dicit, patrio seu ludere tractu,
Siue per Ausoniæ campos libet ire Camœnæ.
Tu modo (nam famæ ius te penes omne perennis)
Grata faue mihi Posteritas, quémque auspice Phœbo
Non sine felici tibi mandant omine Musæ,
Accipe mansurum ventura in secula vatem.

FINIS LIBRI II.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI PÆDOTROPHIÆ, LIBER TERTIVS.

HINC ego quæ dubiæ iam primo à limine vitæ
Debilia infantum subeant corpuscula pestes,
(Quandoquidem hæc nostræ superat pars vltima curæ)
Expediam, & teneris quæ sit medicina docebo.
Pauca tamen sequar, ignotum ne fortè per æquor
Longius errantem externo sub sidere nautam
Insani abripiant Euri, pellántque latenteis
Incertum in scopulos, & vasto gurgite mergant.
Tu mihi, seu Deli materna cacumina seruas,
Siue iterum humanæ correptus imagine formæ
Demulces querula Peneïa litora canna,
Huc pater ô Thymbræe (tuas hîc pandimus artes;
Ipsa parens medicas tibi Tellus educat herbas,
Te tristes fugiunt morbi, tibi semper adhæret
Fida Valetudo comes, & iucunda Voluptas)
Huc ades, ignarúmque viæ ne desere vatem,
O pater, audentémque animis atque alta petentem
Dirige, neu pigeat toties in vota vocari.
Ecce mihi assurgunt passim applaudúntque canenti

Matres

Matres atque viri, quorum pia pectora tangit
Prolis amor, quernáque intexunt fronde coronam
Seruanti ciues, & funera acerba moranti.
Ne desint patriæ exhaustæ qui publica damna
Informésque olim possint sarcire ruinas,
Impia quas rabies & ciuicus edidit ensis:
Dum fas atque nefas vertêre insana potentum
Dissidia, & cæcos populo iniecere furores.
Quorum si nullus modus est, nostrúmque cruorem
Mars auidè sitit, & Gallorum euertere gentem
Immeritam parat, ac ciuili excindere ferro,
Quid tandem iuuet has pueris impendere curas,
Et velut ad cædem innocuas seruare bidentes?
Scilicet vt matura viros vbi fecerit ætas,
Mutua in arma ruant morituri, & sanguine fuso
Sufficiant belli furiis & pabula præstent!
At certè meliora manent nos fata, neque augur
Fallor ego, & lætum video mox affore tempus,
Cùm fessis redeat pax optatissima Gallis,
Aureáque exurgant HENRICO *Principe secla:*
Quem cælo nobis iuuenem pater ipse Deorum
Misit, vt afflictis veniat succurrere rebus.
Nos igitur magnis quò iam processimus ausis
Incœptum pergamus iter, gratúmque laborem.
Hei mihi quàm variæ circunstant me vndique pestes?
Non secus ac vastis Libyæ torrentis in oris,
Bagrada quà steriles findit sinuosus arenas,
Olim vt fortè viam deserto in litore carpsit
Venator Numida, aut saltus se immisit in altos,
Mille illi occurrunt facies & mille ferarum
Agmina, nunc toruis oculis leo, nunc fera tigris
Emicat, hinc pardus celer, hinc ardentia pictus
Terga draco, & multus non vno è semine serpens.
Ille animi dubius partes se vertit in omnes,
Nec bene scit tanto è numero, quod denique primum
Aut petat, aut caueat monstrum, perterritus hæret.
Sic mihi morborum subeunt examina mille,

Nec quæ prima meis, quæ debeat vltima telis
Præda peti certum est; dubiò mens fluctuat æstu.
Atque equidem sine lege, vt apes quæ proxima libant
Rura vagæ, mihi sic morborum vt quisque canenti
Se fortè obtulerit (quid enim est incertius illis?)
Hunc referam, nullúsque mihi seruabitur ordo.
Iámque adeo ne te per longa exôrsa moremur,
Sæpe recèns natis media qui abscinditur aluo
Omphalus, acceptæ iucunda exordia lucis
Turbat, & haud vnum accersit per membra dolorem.
Siue recens vulnus, seu non seruata ligandi
Vulneris apta satis ratio pressum arctius vrit:
Seu queruli fletus, aut tussis anhela fatigat,
Infirmúmque agitat crebro luctamine corpus.
Vnde fit humorum partem concursus ad illam,
Quæ dolet, atque ipsum testata rubore dolorem
Tota tumet, rapidóque ardens incenditur æstu.
Quandoquidem duce natura velut agmine facto
Spiritus huc sanguísque ruunt, affectáque membra
Pro se quisque iuuare, malúmque euincere certant,
Copia tum verò ipsa nocet, dum vulnera circùm
Feruet, & insanos mouet importuna tumultus.
Sæpe etiam, clauso quoniam dum ventre lateret
Captiuus puer, hac humorem parte solebat
Reddere, in id porrò insistit, Naturáque moris
Nondum oblita sui, quo cœpit tramite pergit.
Hinc autem tumido inflatu distenditur æger
Omphalus, & vitrea turget pellucidus vnda.
Quid quod & hunc aliquis læsit si fortè tenellum
Casus, vt humanis incommoda plurima rebus
Eueniunt, tota plerunque is prominet aluo
Prociduus, tenerumque infesto pondere corpus
Affligit miserè, & tanquam grauis hernia vexat?
Has ergo vt valeant ægris auertere curas,
Florentem medici Nardum, cui Celtica nomen,
Tundere præcipiunt, & facto puluere miscent
Resinæ, Terebinthe, tuæ, intritásque liquenti

Græcæ oleo nucis excipiunt, cui dulcis in ore
Sit sapor, & leni demulcent vnguine vulnus.
Inde etiam tenues flammis grauèolentibus vrunt
Panniculos, cinerémque legunt, & amara lupini
Semina, quæ vt rubro diluta fuere Lyæo,
His bibulas saturant stupas, adhibentque dolenti.
Nec minus & linguæ imprimis tibi sedula habenda
Est ratio, quando haud aliud præstantius vllum
Concessere hominum generi pia numina munus.
Adde quod in magno hæc pueris lactentibus vsu
Esse solet, niueos dum sugit ab vbere rores.
Quam si qua impediunt, curuóque volumine torquent
Implicitam, & rigido cohibent retinacula nexu,
Non satis officio est, frustráque tumentia captat
Vbera, nec præsens potis hinc educere nectar:
Vnde siti perit in medijs, ceu Tantalus, vndis
Infelix puer, & ieiuno corpore languet.
His ergo, si quæ fuerint, abscindere tricas
Expedit, & curtos quamprimùm exsoluere nodos,
Siue tibi hoc habili chirurgus forcipe præstet,
Molliter excidens, siue obstetricis acuto
Vngue manus, modò quisquis erit qui talia curet,
Vicinas linguæ caueat contingere venas.
Illa etiam haud temerè fecit cui Ranula nomen
Barbarus (instar enim ranæ est, si exemeris artus)
Pernicies longè teterrima, quando sub ipsa
Exoritur lingua, calidóque exæstuat ardens
Igne tumor, nimia mortem quæ mole minatur
Interdum, paruóque animam præcludit alumno.
Cui simile id morbi est, cùm sæua ardentia flamma
Gingiua sæpè in molli tubercula crescunt,
Pérque genas collúmque, & tota subinde per ora,
Purpureum latè spargunt incensa ruborem,
Et faciunt febres, & membra doloribus angunt.
Nec multùm his adeò differre videtur & illa,
Quæ pueri fauces grauis inflammatio vexat
Nonnumquàm, paribúsque solet se prodere signis,

Attollit vapor, & puerilia fumidus vrit
Oscula. Nec modus est vnus ratióque medendi:
Multa adeò humanæ reperit solertia mentis.
Nulla tamen potior moderata cura diæta est.
Hac tu corrige lac vitiosum, nec minus inde
Vel violis melle intritis, vel Orontide Myrrha,
Et Galla tenui, & Nabathæi cortice thuris,
Vince vlcus dirum, & serpentia siste venena.
Atque hæc præcipuè pueros discrimina tangunt
Omnia, quo teneris erumpunt tempore dentes,
Dum sibi videns ipse viam molitur, & acri
Humore, vt terebra, gingiuis mollibus instat
Improbus, & punctu assiduo retinacula frangit,
Sæuósque interea toto mouet ore dolores.
Quæ tamen immitis tanta inclementia cæli est?
Siccine quod vitam foueant, stomachóque ministrent
Confectas epulas alimentáque mollia dentes,
Inde fit hos tanti vt cælestia numina vendant?
Ille quidem fluidō querulus puer admouet ori
Exiles digitos, & quà pote se iuuat ipsum.
Tu tamen hunc melior nisi iuueris ipsa laborem,
Nullus erit. sed enim digitos prius illine molli
Vel cerebro leporis, Siculæ vel roribus Hyblæ.
Tum leni humorem affrictu sensim elice, donec
Præuius exierit, factóque foramine demum
Dens nouus emergat, pérque ora rubentia candens
Emicet, vt rubris inclusum fortè corallis
Candet ebur, facili arte manus quod Dædala rasit.
Quòd si incrudescat porrò dolor, ablue summum
Rore caput tepido aspergens, liquidísque rosarum
Imbribus, ac niuea totum super intege lana.
Et tamen ipsa suo nisi munere fungitur aluus
Nil agis, insano dabit incrementa dolori.
Dura igitur quoties fuerit, soluenda liquentis
Mellis ope. hoc adeo multos conducit ad vsus
Egregium inuentum, quod amico ex æthere fluxit,
Siue id ieiuno libauerit ore puellus,

Seu balani in formam postico exceperit ano.
Vel si diuini defecit copia roris,
Ipsa manu lœui nutrix fidißima caulem,
Betámue, aut viridis radicem ingeßit hibisci.
Quod tamen huic morbo proprium est, si fusior aluus
Profluat, & gracili decedant corpore vires,
Quò magis hanc firmes adhibenda papaueris albi
Semina, nec desint metuentis frigora myrti
Acceptæ Veneri baccæ, bicolórque cyperus.
Quæ simul intrita, & lactis diluta liquore
Parua salutifero recreabunt corpora potu.
Sin dira excruciant ipsum quoque tormina ventrem,
Et velut infesto vellunt præcordia morsu,
Iuuerit imprimis calida qui fouerit vnda,
Quique oleo anthemidis simul aut fragrantis anethi
Vnxerit, aut veteri quod ab igne calescat oliuo.
Nam cutis hinc raræ per aperta foramina transit
Paulatim insinuans calor, & collecta sub ipsis
Frigora visceribus pellit, ventósque latenteis
Dißipat, & morbi caussas & crimina tollit.
Quid tibi nunc simili notos discrimine vermes
Persequar, inuisos vermes genus acre veneni
Imbecilla feris qui morsibus ilia pungunt?
Namque mala ingluuie lactis cum largiùs hausti
Putrescunt latices, crudámque quod exit in aluum
Visceribus mucosum hæret, pellique recusat:
Tunc prudens Natura suas se vertit ad artes,
Quódque abigi non posse videt, absumere porrò
Id satagit, variósque ideò de sordibus istis
Lumbricos creat, interno qui viscere serpunt,
Materiámque, vnde est illis genitalis origo,
Depopulant ipsi, & cognata alimenta capessunt.
Ceu quibus est ortus foliis depascitur illa
Vere nouo celer & varijs spectabilis alis
Papilio, damnúmque data pro luce rependit.
Verùm vbi pestis edax iam parte vorauit ab omni
Quicquid erat, si forte dapes & pabula desint,

Hinc illuc se agit impatiens, vacuisque latebris
Errat, & infesto morsu in præcordia sæuit.
Signa patent manifesta mali. nam fœtor in ore est
Plurimus, interdúmque animi vis ægra fatiscit.
Dormitat puer, & tremulis conniuet ocellis,
Nec faciles carpit somnos, temeréque sopore
In medio tremit exiliens, quatit arida tussis
Pulmonem, & nares prurigo molesta fatigat.
Quare age dede neci, aut quauis ratione latentem
Pelle foras hostem: fugiet modò si quid amari
Porrigis, imprimísque illud quod nomine Vermes
Signauere suo semen, seu mitia poma,
Seu pultem, aut alias hoc puluere sparseris escas.
Felle etiam tauri pallens coniunge cuminum,
Et leni summum emplastro super intege ventrem:
Pernicies hinc certa feræ: nam cætera mitto
Plurima quæ prisci variè sanxere medentes.
Ecquid enim numeris includere singula coner,
Máteria cùm multiplici mihi carminis ordo
Crescat, & exacto subeat labor vsque labori?
Non mihi si centum dederint in carmina linguas,
Centum ora Aonides, mala dicere singula possim,
Quæcunque humanam vexant infesta quietam
Certatim, insidiásque parant, letumque minantur.
Hinc tristes vomitus, hinc exilit aspera tussis,
Hinc paruas animas quæ nigra insomnia terrent,
Hinc vigil irrequies placidos quæ carpere somnos
Non sinit, illa quidem ex vno manantia fonte
Omnia, cùm nimio se lacte ingurgitat infans,
Nec pote in exiguo stomacho vis tanta teneri,
Aut certè negat illa coqui crudúmque fatigat,
Plurimus vnde vapor leuibus sursum euolat vmbris
Turbidus, & vana deludit imagine mentem
Qui, quoniam molli vis est innata cerebro
Frigida, densatur liquidúmque coactus in imbrem
(Non secus ac pluuio concreta ex aëre nubes)
Labitur, & fluida teneras vligine fauces

Radit, & irritat quatientem pectora tussim.
Hanc ergo reprime ingluuiem, sedabitur omnis
Actutum dolor, & morbi mala semina cedent.
Quid loquar & mollis plerumque vt procidat anus
Proluuie ventris nimia, cùm proximus illi
Musculus humescit iam laxior, & sua porrò
Munia obire negat, sursúmque leuare cadentem?
Tu modò quæ possint adstringere plurima misce,
Decoctisque foue: sed & hunc ante omnia leui
Pelle reluctantem licet, egressúmque minantem
Pelle manu insinuans, atque in sua claustra reconde.
Nec referam fœdos qui tempore lactis achores
Per teneri caput erumpunt, faciémque puelli
Et sanie tabóque fluunt, squalentiáque ora
Pinguibus obducunt crustis, locáque omnia complent.
Quippe & sponte sua cedunt vltróque facessunt:
Et si non cedant, aliquis tamen vsus in illis,
Cùm cerebri educant sordes & corpora purgent.
Verum illas dicam papulas, quæ corpore toto
Rumpentes rapidæ faciunt incendia febris
Interea, niueósque artus infantis & ora
Deturpant, & longa sui vestigia linquunt:
Siue cuti emineant summa, morbíque per omnem
Decursum ardentes rutilo velut igne coruscent:
Seu gelidi humoris lento torpore grauatæ
Subsidant, primo quæque antè rubebat in ortu
Pustula paulatim albescat, latéque vagata
Desinat in densas maturo tempore crustas.
Nam geminæ morbi (quanquam discrimine paruo)
Sunt species, vno quas Exanthemata dixit
Nomine Pæonijs fœcunda nepotibus Hellas.
Caussa mali impuro feruentes sanguine venæ
Menstrua quem materna, puer dum ventre lateret,
Infecere, luísque bibens hinc semina traxit
Paruulus, aut has proluuies in carcere fœdo
Accepit bibulis membris, seruátque veneni
Relliquias, Natura suo quas tempore pellit.

Ac veluti totis olim fumantia cellis
Feruescunt noua vina, cadísque erumpere certant,
Dum quas contraxit ſpumans vindemia ſordes
Eructet, puríque fluant è vaſe liquores:
Non aliter nouus ingenti luctamine ſanguis
Æſtuat, immundum humorem dum eiectet in auras,
Et penitus toto purum ſe corpore fundat.
Ne deſunt alias alij qui quærere cauſſas
Malint: quicquid erit, certè grauis imminet inde
Pernicies puero, neque peſtis acerbior vlla eſt.
Heu quoties fletu arguto nutricis amicam
Poſcet opem! non lactis amor, non cura epulandæ
Pultis erit, nulli venient in membra ſopores.
Ipſa diu ad cunas miſerè deiecta iacebis
Roranteis oculos, & tundes pectora planctu.
Perfuſóſque roſis illos, adeóque nitenteis,
Tu quibus antè auidis figebas oſcula labris
Obſcœnos fluido miraberis vlcere vultus,
Nec dicenda loquere. Sed hoc non queſtibus iſtis
Tempus eget, quærenda via eſt, qua triſtia cedant
Vulnera, letiferíque mali contagia ſiſtas.
Continuò incenſos auertere profuit æſtus
Porrectus gelidæ riuis, quæ frigeret intus
Viſcera, ſed primo vix id contingat ab hauſtu.
Ergo redintegrant lymphas, vomitúque frequenti
Efficiunt, ne fortè nouo non vſque liquori
Sit locus, & potu repetito incendia ſedent.
Additur & victûs ratio: nam dulcia vitant,
Fructúſque immodico quicunque humore putreſcunt,
Tum Syrio rore, aut caſia medicata propinant
Pocula, quæ inualidi nutrix vice ſumat alumni.
Si tamen haud ideo tetri vis improba morbi
Ceſſat, & ardentem nequicquam extinguere febrem
Niteris, indomitóque luis pugnare furori:
Cede malo, puerúmque ſemel quod ferre neceſſe eſt,
Ferre iube, tantùm hoc moneo ne publicus error
Te teneat, qui non fallit muliebria tantùm

Pectora, verùm ipsos etiam plerumque medentes.
Omnia dum faciunt vt quantumcunque veneni
Intus inest penitus se in apertas proferat auras.
Quippe adeò plena ingentis res illa pericli,
Erumpat ne vi nimia, nec in extera tantùm
Sæuiat effusæ largißima copia pestis:
Verùm ipsas etiam numeroso vulnere fauces
Occupet, obsessæque animæ spiracula claudat.
Ille mihi (ah! memini) nuper malus error acerbo
Funere quadrimum Carolum, trimámque Dianam
Abstulit, & gemino spoliauit honore penates.
Dij, si qua est pietas & vatum cura sacrorum,
Cætera vos seruate tori suauißima nostri
Pignora, & inuisam teneris auertite labem.
Quæ si quando tamen caros inuaserit artus
(Hoc ætas ferat, & non subsit caussa timendi
Ne loca iam erumpens reuocetur ad intima virus)
Ausim equidem ægroti salientem incidere venam,
Humorísque aliò nonnullam auertère partem.
Ne tamen interea restet quod sanguine in ipso
Corrupti non eijciat Natura, iuuanda est
Auxilijs, terra alma sinu quæ diuite promet
Plurima, téque adeò ante omnes quæ nomen ab vlmo
Herba capis, veterum priscis ignota parentum
Temporibus, nostri decus & noua gloria secli.
Insita quippe tuo vis admiranda liquori
Sudorem elicere immundum, fœdámque soluto
Corpore contagem aerias educere in oras.
Dum porrò incipient heic paßim emergere & illic
Florentes papulæ, vigili tunc mente cauendum est
Ne fortè aut oculos, naréſue, aut tenuia puppi
Guttura, pulmonésque, aut intima viscera tangant.
Has etenim in parteis etiam teterrima sæuit
Pernicies, damnúmque ægris letumque minatur.
Turgidulos ideo conspergunt luminis orbes
Siue rosæ, niuei seu puro flumine lactis,
Quod leuiter presso iaculatur ab vbere nutrix;

Corycioue croco vultus & lumina tingunt.
Sed neque tutandis oculis non vtilis humor
Punicus, illæsum qui seruat & ipse palatum,
Ore puer molli si grana rubentia carpat,
Mansorúmque auido detergat guttura succo.
At nares fouet acris odor porrectus aceti,
Pulmonémque iuuant qui Barbaricæ Tragachantæ
Somniferum miscent tenui cum lente papauer,
Et recreant fessos confecto eclegmate folles.
Nec minus ipsius decoctæ vligine lentis
Læuia ab inuiso defenderis ilia morbo,
Qui postquam exeruit sese, multáque repleuit
Labe cutem, & turpes papulis graue-olentibus artus,
Carpe manu actutum violas, quibus adde virentem
Anthemidem, & faciles maluas & furfura misce:
Omnia quæ postquam tepidis incoxeris vndis,
Turpia membra foue, & totum superablue corpus.
Iamque ô parce puer lacrimis, parce optima mater,
Tempus adest, mora nulla, mali cùm victa facessat
Effera vis tandem, & decedat corpore languor.
Aspicis vt matura suo se tempore prodant
Vlcera paulatim eiecto manantia tabo?
Si qua tamen rumpi dura cute forte recusent,
Aureola fodiamus acu, saniémque latentem
Ducamus, dum tota fluat, dum nullus abundet
Humor, & horridulis arescant vulnera crustis.
Quas vbi purpureáque rosa myrtóque virenti-
Foueris, atque oleo cerusæ illeueris omnes,
Ilicet has toto de corpore sentiet infans
Effluere, & toto sparsas horrescere lecto.
Sic vbi iam reducis brumæ nouus horror adussit
Humoris vacuas frondes, arentia passim
Labuntur folia arboribus, nudasque relinquunt.
Postremò (nec enim labor aspernandus & ille est)
Plurima deformi ne restet in ore cicatrix,
Tu quem turgidulo in vitro si coxeris olim
Lilia, florentésue fabæ, cannæúe palustris,

Aut salicis lentæ serpentes humida circum
Litora radices extillauere liquorem
Quare tibi : sed & illum adhibent quem assata capellæ,
Lanigeræ aut pecudis sudauerit vngula rorem.
Nec minor & timidi leporis taurique cruori
Indita vis (dum feruet adhuc à cæde recenti)
Horridulam læuare cutim : tu quolibet horum
Vtere, non opis hic tibi suppetit vnius vsus,
Non hac multa tibi desunt in parte reperta.
Tantus amor, tanta est seruandi cura decoris!
Et merito : quis enim duris nisi cautibus ortus
Diuina eximiæ non laudet munera formæ?
Sed iam acti cursus meta exoptata propinquat:
Nunc ego te immanis gelidæque simillima morti
Exequar, & summo percurram carmine labes,
Conuentus populi Romæ cui nomina fecit,
Dixere à pueris Graij, quod cuilibet æuo
Cùm noceas, tamen humidulos tua damna puellos
Præcipuè exercent incœptæ à limine vitæ.
Tu penitus toto distentis corpore neruis
Affligis subita labentia membra ruina,
Mentémque interea & sensus intercipis omneis.
Ille diu iacet examinis, altóque sepultum
Esse putes somno, nisi quod fœdúmque fluentes
Ore vomit spumas, inclusaque murmura reddit
Stridulus, & tremulo iactantur brachia motu.
Sed neque perpetua est subiti violentia casus,
Itque reditque viam, & post cæca obliuia rerum
Nube dies pulsa redit, & sibi redditur æger.
Vnde adeo morbi mirum genus? ánne quod vdum
Si quando cerebrum pituitæ viscidus humor
Largius infarcit solito, iam non patet vlla
Spiritibus via, qui magno molimine nixi
Contendunt, claustrisque leues euadere certant?
Ipsáque neruorum, vt sibi quæ sunt noxia pellat,
Concussu ingenti simul obluctatur origo?
An potius gelidi quædam latet aura veneni,

Quæ ſeſe intus agens tacitíſque meatibus errans
Progreditur furtim & ſummam peruadit ad arcem,
Vt cerebro paret inſidias, quod vtique repellit
Inuiſam, & ſeſe infando defendit ab ictu?
Hinc & quo tenui mage ſubtilique cerebro
Quiſque viget, magis infeſtæ penetrabilis auræ eſt,
Præſtantéſque viros hæc ſæpe ruina profudit.
Quid memorem dio Veneris de ſanguine natum
Romulidem, imperij primus qui flexit habenas?
Quid qui hominum mentes mentito numine luſit
Vanus Arabs, latéque Aſiam Libyámque per omnem
Regnat adhuc media mundi plus parte potitus?
Ipſe etiam noſtras olim dum carperet auras
Quàm prius Oetæis corpus mortale piaſſet
Ignibus, & patrio Deus acceſſiſſet Olympo
Ingentis columen cæli, domitórque ferarum
Alcides cura fuit haud immunis ab iſta.
Fortè Cleonæo quondam è certamine victor
Dum redit, atque feræ exuuias indutus oberrat,
Et quà altæ Nemees forti vicina Phliunti
Latè ſilua viret, & qua via nota Corynthum
Ducit, vbi gemino breuis æquore ſtringitur Iſthmos;
Illum adeò improuiſa lues nil tale timentem
Fudit humi. herois gemuit ſub pondere tellus,
Vicinúmque nemus, vicináque litoris ora
Accepit ſonitum, & vocis reſpondit imago.
Ceu quondam ſilua in media, cum nauis in vſum,
Siue iugis, magna Ida, tuis, ſeu Pelio in alio
Sternitur ærata pinus labefacta bipenni,
Dat ſonitum latè ingentem, ſaltuſque remugit
Frondeus, & rupes, & in altis rupibus antra
Cæca ſonant, reſonátque cauis è vallibus Echo.
Quem pulcra vt viridi collis de vertice vidit,
Forte manu plena medicas dum colligit herbas
Pæonis, intoſi virgo de ſemine Solis
Educta indigenas inter celeberrima Nymphas:
Hunc miſerans (agnouit enim certiſſima tanti

Signa mali) augustámque viri mirata figuram,
Aduolat actutum, siqua succurrere lapso
Sit potis, & membris inimicum auertere virus.
Nam pater ipse suas arteis & munera Pæon
Edocuit, Phœbo Pæon genitore creatus
Doctrina ante alios medicis præstantior omnes.
Primùm igitur spumis fluitantia turpibus ora
Tergere linteolo molli, caput inde iacentis
Tollere, & inserto dentes diducere ligno.
Mox & colla, manusque ambas, & denique diri
Contraxit quascunque mali vis improba partes,
Græcæ oleo nucis, in sacra quod fortè gerebat
Pyxide, collinere & leni componere frictu.
Tum virides rutas, aut si quid olentius illis,
Offerre ad patulas nares, dum noxius acri
Pulsus odore vapor tenues exiret in auras,
Desereretque artus & sensus redderet ægro.
Qui postquam pariter Nympham cum luce medentem
Conspexit, pulsa horrendæ caligine labis,
Attonitus, longo post tempore talia fatur:
O quis te Superûm nobis pulcherrima virgo
Misit, vt infandum eriperes miserata dolorem?
Dij te, quæcunque es, tali pro munere seruent.
Ipse ego, si verus vitæ mihi Iupiter author,
Méque suos inter cæli quoque regia ciues
Expectat, nec vana animum præsagia fallunt,
Tempus erit tibi digna memor cum præmia reddam.
Interea ne me miserum tam fœda ruina
Percellat toties, & cœpta ingentia turbet,
Quis modus, aut quæ sit seruandæ cura salutis
Dic precor, & sæuæ me (nam potes) exime pesti.
Sic tua, quod meruit, longinquas fama per oras
Exeat, & sera æternùm per secula crescat.
O mihi quodcunque hoc æui traducere tecum
Si liceat, firmo inter nos & fœdere iungi,
Nulla equidem tristis formidem incommoda casus.
Verùm aliò nunc fata vocant, odiúmque nouercæ

Vrget, & iniustos me cogit adire labores.
Sic ait, & placita vultus in virgine figit.
Excipit hæc; Equidem Alcide (nam te tua nobis
Dicta satis produnt, & fortis robora clauæ
Iamdudum, & cæsi exuuias agnosco leonis)
Percipio fructum ingentem, nec pœnitet huius
Me study, si quid (quod Dyque Deæque secundent)
Tantum Heroa iuuo, & vitæ in discrimine seruo,
Quare age, & hæc nuper quæ me pater ipse docebat
Phœbeus Pæon, quo non præstantior alter
Vincere pallentes morbos, & fata morari,
Accipe, constantique memor sub pectore serua.
Principio, id morbi generet cùm plurimus humor,
Profuerint quæcunque calent, arescat vt inde
Caussa mali, & sicco penitus de corpore cedat.
Ergo te ratio fugiat ne congrua victûs,
Et quodque est vdum magis aduersúmque calori,
Hoc fugito: sed nec suauis te oblectet Iacchi
Copia, non largos impunè iteraueris haustus.
Nec tremulis porrò labentia flumina lymphis,
Aut si quid rapida vertigine fertur in orbem
Te spectare velim temerè, nudáue soporem
Carpere humo, aut crassi nebulis assuescere cæli.
Nec minus interea grauium fuge quicquid odorum
Naribus ingratum est, & ab omni tristia mente
Tædia, & immundas expelle à corpore sordes.
Neu tibi opis medicæ labor atque industria desit,
Vidistíne vnquam gelidæ quod sidere brumæ
Fronde noua solet in siluis pubescere viscum?
Hoc lege quod veteris circundet brachia quercus.
Nulla medela tibi potior, seu dulcia iungis
Cinnama, diluto & vini latice excipis albi
Confundens, plenóque nouum bibis ore liquorem.
Seu conbustam hominis caluam, ramosáque cerui
Cornua comminuis, & facto puluere misces
Adiungens, Arabum suaues ante omnia succos,
Scilicet vt nullus comedentem auertat amaror.

Tantùm hæc manè, prius quàm epulus & pocula carpas
Alternis iubeo te ſumere, menſtrua donec
Luna ſuum curſu exacto compleuerit orbem.
Nulla mora, inuiſi vaneſcent ſemina morbi,
Et tecum alma Salus terras comes ibit in omnes.
Tu modò, grata hominum ſi quid benefacta merentur,
Viue memor noſtri. nec plura effata receſſit.
Ille oculis ſequitur fugientem, & corda recenti
Saucius aſpectu tantæ meritiſque puellæ,
Paulatim ardeſcit, pulſóque priore veneno
Longè aliud ſentit tacito ſub pectore vulnus.
O quoties flagrantem animum væſana libido
Inceſſit temerè quaſcúnque eat illa per oras
Velle ſequi! ſed enim qui monſtra domare ſolebat
Cætera, in id tempus domuit quoque victor Amorem.
Felix, ô nimium felix, ſi nullius vnquam
Forma Ioles cæcis mutaſſet pectora flammis!
Nòn tamen affectu ille pio curæue pepercit:
Verùm vbi poſt longo iam tempore ſumma relatus
Aſtra ſuper diuûm in numerum, ſuprema puellæ
Tempora vidit adeſſe (vident quippe omnia diui)
Antiquos animo reuocauit gratus amores,
Dilectóſque ſibi putreſcere noluit artus
Humanum in morem, at meliori ſorte beauit.
Nec mora, quæ fuerat formoſo fœmina vultu,
Herba fuit, forma reliquas quæ vinceret herbas,
Pæoniam dixere, nec vlla ſalubrior vſquam eſt.
Nam memor officij Deus, acceptæque ſalutis,
Indidit has vires, vt quam ſanauerat herbis
Ante luem, ipſa ſuo ſanet nunc optima ſucco.
Addidit & meriti monumentum inſigne fauoris,
Vt cuicunque recens felicis pendeat herbæ
De collo radix, tali (mirabile dictu)
Nunquam peſte cadat, voluit quod Delius ipſe
Eſſe ratum, gnarique obſeruauêre minores
Hactenus, & tanti narrant miracula facti.
Nec piguit memorare, meiſque intexere chartis,

Quando etiam ficto variarunt seria ludo
Sæpe sacri vates, & amant figmenta Camœnæ.
Hæc ego Pictonicis olim secretus in agris
Buxiferos inter colles & confraga saxa,
Numen vbi dabat ipse loci gratissimus horror,
Cantabam exili qua se vagus amne per herbas
Clanus agit sensim & sinuoso litore serpit,
Tempore quo veteri deductus ab Hectore sanguis
HENRICVS, *noua spes hominum, noua cura Deorum,*
Gallica Sarmaticis forti coniuncta gerebat
Sceptra manu, & creperi post cæca pericula Martis
Optata vnanimes reuocabat ad otia Gallos.
Cúmque suos sacris pius instaurasset honores,
Poscebat prolem Superos, & supplice voto
Coniuge cum vnanimi, qua nil augustius vsquam est.
Quasque sacras ædes, quæque indefessus adibat.
Templa Deûm, castas & dona ferebat ad aras.
Non hiemis, non illum æstûs cura vlla tenebat,
(Tantus amor) non qui mediјs sæpe imber in agris
Fœdabat peditem, atque iter occludebat eunti.
Vos ô, si qua pios respectant numina Reges,
Cælicolæ, si quid sancti meruere labores,
Este boni, facilémque piјs date questibus aurem:
Este boni, tandémque altam fundate beata
Prole domum, & lætos natis augete parentes.
O mihi fatalem Lachesis si differat horam,
Dum liceat spectare diem, cum mascula proles
Spes generis tanti superas in luminis oras
Existat sacro ex vtero, cùm Regia tota
Personet ingenti plausu, cùm incensa per vrbes
Vndique festiuis celebrentur compita flammis,
Lætitiáque fremat populus, spémque omnine fausto
Concipiat fore iam vt dubiæ discrimina sortis
Nulla ferat, placida sed longùm in pace quiescat.
Quodque colunt vltro per tot iam secula nomen
Florentes latè populi, quos alta Pyrene,
Quos & magna Thetis, magnîque sonantia Rheni

Flumina, & aëriis includunt montibus Alpes,
Vsque colant, seruétque suum sors læta tenorem.
Tunc neque Naturæ penetrasse arcana latentis,
Nec tantum huic operi nos impendisse laborum
Pœniteat, nostro si munere regius infans
Educandus erit, si non solùm ista capessent
Plebeiæ præcepta nurus, sed regia nutrix
Ipsa etiam colet, ac memori sub mente recondet,
Nostráque ad augustas iterabit carmina cunas.

FINIS.

LYRICORVM LIBRI DVO.

AD IACOBVM AVGVSTVM THVANVM V. AMPLISS.

C C E iterum primi relegens vestigia cursus,
Ire liber gestit, populísque in luce videri,
Auctior ille quidem & Thebano insignis amictu,
Sed quem multa manent aduerso incommoda seclo.
Quippe, aut vana leues ludunt præsagia mentes,
Aut certè his longam studiis offundere noctem
Inuida fata parant, nubésque infesta propinquat.
Sic vbi cæca mouet sperati occasio lucri,
Per saxa & salebras media de nocte viator
It vagus, & cælo temerè se credit iniquo.
Quid facias? patriæ ornandæ me tanta cupido
Impulit, vt nec morum vlla ratione, neque æui
Planè habita, hanc etiam Musarum attingere partem
Arderem, & votis quemcunque vocatus Apollo
Annuerat, sinerem in vulgus properare laborem.
Est certè & Musis ætas sua: nil adeò ingens
In sese Orbis habet, quod non crescentibus annis
Floreat, & senio tandem languente fatiscat.
Græcia sic quondam, sic illius æmula Roma,
Atque aliæ, atque aliæ diuerso sidere gentes
Quæque suas habuere vices, mollique receptas
In gremio dulces longùm fouere Camœnas,
Quas demum sensere mori, cursúque peracto

Deficere, atque aliis se rursum attollere terris.
Nec mirum ipsa suo si tempore Gallia certas
Fatorum series, immotáque fœdera sentit,
Quæque priùs pleno nos lumine Musa solebat
Spargere, nunc vultus paulatim abscondit amœnos.
Méne tamen pulcris ideo desistere cœptis
Inuidiæ nequidquam artes ac tela timentem?
Non ita Natura ignauo me pectore finxit
Fida parens, pigróue ætas sic frigore vinxit.
Adde quòd & numero è magno, quem Pegasis vnda
Proluerat, superant nati melioribus annis
Pauci aliquot, pauci; sed verum dicere si fas,
Diuina ingenij vincunt qui laude priores,
Scaliger ante alios, & tu doctißime Lipsi,
Quique adeò Latij princeps arcana recludit
Eloquij, Musasque tenet Passertius omnes,
Pithœique, Fabérque, & pulchro nomine Florens,
Et gemini Douzæ, Batauo qui è litore fulgent,
Pieriósque iuuant cursus ac nubila pellunt.
Vtque alios taceam mihi vel tu sufficis vnus
Auguste, augendus nomen fatale Camœnus,
Quem sibi Pegasides socium adiunxere, sacríque
Muneris in partem dux ipse vocauit Agyeus.
Præstantes animæ, Aonij spes vltima regni,
Phœbeum extremo quæ tempore clauditis agmen,
Vos dum fata sinent cœptam decurrere vitam
Desperare nefas quin sit sua gloria Musis.
Nec mihi vel Siculæ fœcundos meßis honores,
Vel [illegible] gemmiferis merces quæruntur ab Indis
Optarim, aut flauas Hermi rutilantis arenas.
Tantùm iudicibus vobis mea scripta probari
Concedant Superi faciles & Cynthius author,
Summa ego sublimi tunc sidera vertice tangam.
Forsan & has aliquod nomen sperare per artes
Fata iubent, seróque diu memorandus ab æuo
Ad viuum antiquos non vno carmine vates
Expreßisse ferar, quod si potuisse negabit
Postuma, me certè voluisse fatebitur ætas.

PRÆFATIO IN LYRICORVM LIBRVM PRIMVM.

AD LECTOREM.

Indarica, Lector, hoc libelli quicquid est
Dici volebam, non quidem quod ipsius
Me dignitatem Pindari iactem assequi,
Cuius nec hæsi semper hîc vestigiis.
Nam pro instituta vatibus licentia
Hinc inde numeros lege nulla colligens,
(Nisi quam meo ipse iure dixeram mihi)
Insuetatos nectere ausus sum modos.
Si pauca demas, in quibus seuerius
Tentare placuit ecquid arduum foret
Referre pectine tantum Ausonio virum.
Sed cùm sit artis ille princeps & pater,
Visum est ab eius nuncupare nomine
Hoc qualecunque est quod opus it in publicum.
Atque vtinam eunti fausta sit profectio,
Genius neque absit: sed quis hoc tandem sibi
Ausit alieno polliceri seculo?
Nam per tumultus bellicos canentium
Audire vatum nec licet iam nænias,
Nec si audiantur, vllus huic scientiæ

Honos relictus Martis inter munia.

Quis ergo, dices, te impotens agit furor
Sic perdere operam? Immò optimè illam colloco,
Amice lector, sic enim demum asperos
Fallo dolores, temporumque iniuriam.
Tu si vicißim vis meus frui bonis,
Fruere, mihique quod canendo præstitit,
Idem legendo fac tibi hæc præstet chelys.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI PINDARICA AD CHISTIANISSIMVM REGEM HENRICVM IIII.

De victoria Evriensi.

I.

VENVSINA per vireta
Vatem, Diua, tuum rege,
Incognitósque vulgo
Mihi da decerpere flores,
Vnde egregius texendi artifex
Principi adstruam meo
Tortilem nexu Ogygio corollam.
Iuuat recessus ire per abditos,
Quà nulla vates antè duxit orbita,
Nec me peregrinum licet
Rupes inaccessa, aut locorum
Asperitas salebrosa terret.

II.

Vt enim arduum sit illud

Quod molimur opus, tamen
Vires profectò vires
Animósque dat ipsa voluntas,
Laudisque haud inhonesta cupido.
Improbus quid gloriæ
Non amor suadet? ruit ipse miles
Et liberorum & coniugis immemor
Necem in propinquam, tentat impauidus Ligur
Intacta nautis æquora,
Tantùm vt futuris deinde seclis
Nomina concelebrent nepotes.

III

Neque longa forsan ætas
Olim nos quoque nesciet
Ausos inusitato
Tibi pectine dicere cantus,
O inclyte Rex: tu modò gratum
Laudis hunc plausum tuæ
Lætus exaudi: tibi nam laborum
Hæc vna merces. Non ego frigidæ
Sub hiemis ipso sidere receptas canam
Tibi tot vrbes, tot relata
Ex hoste passim dessipato
Litus ad Armoricum tropæa.

IV.

Sed & hos volens tacebo
Quos tot iam tibi prælijs
Vis blandi amica fati
Cumulauerat antè triumphos,
Quàm susciperes debita Princeps
Gallici fræna imperî.
Vna de multis mihi carmen esto
Quæsita cælo vindice laurea,
Qua latè apertus Evrij campus patet,
Fusis fugatis hostium

Turmis,

Turmis, & ipso perduellis
Militiæ duce Lottarono,

V.

Sator ille nempe Diuûm,
Quæ sceptra arbitrio suo
Lectus benignus olim
Concedit regibus, idem
Et constanti numine firmat.
Iustus hinc cæli furor
Sæuit rebelles in populos, neque
Impias fraudes & iniqua vota
Iuuat ambientum regna per fas & nefas.
Quin ille debitas luat
Pœnas, proteruo si quis audens
Contra animo superos lacessit.

V I.

Tibi quid, superbe ductor,
Facto profuit agmine
Tot exteras nefanda
Trahere vndique ad arma cohortes,
Belgas, Italos, rebúsque nouis
Infideles Insubres,
Et (quibus sese veteres triumphos
Oblita fœde Gallia mancipat)
Truces Iberos, quicquid & coïuerat
Ferociorum ciuium,
Quos egit in cæcos furores
Vel mala mens, vel inanis error?

V I I.

Pius ecce Rex amico
Fretus numine, spiritus
Qui frangat & rebelles,
Tua victor & ausa retundat.
Viden' vt patriis lætus in armis,

Martios inter duces
Emicet? dextrum prius vt Tonantem
Precatus hostes in medios ruat?
Vt sternat ense quicquid vsquam est obuium.
Velocis instar turbinis,
Aut fulminis, quod iusta Diuûm
In pauidas rotat ira gentes?

VIII.

Procéres ô & beati
Qui vestram liquido fidem
Regi optimo probastis
Tantæ in discrimine pugnæ,
Quorum eximia virtute stetit
Publicæ culmen rei,
Vos quibus tollam numeris ad astra?
Quis fando poßit singula persequi
Quæ vos madentes impiorum sanguine
Latè edidistis funera?
Quot victa summisere vobis
Colla duces manibus reuincti?

IX.

Heliconis ille princeps
Docti præsidium chori
Vectra omnium Thuanus
Facta inseret vnus Olimpo,
Siue ille cheli, seu malis tuba.
Ipse parui conscius
Ingenî tantùm tenui phaselo
Propinqua rado litora, seligens
Magno ex aceruo pauca, nec porrò hostium
Tot per cadentum vulnera
Vnius Egmundi celebrem
Sit mihi fas tacuisse cædem.

X.

Ferus ibat, & paternæ
Egmundus necis immemor,
Indigna luce proles,
Peditúmque equitúmque cateruas
Parte ex alia ductor agebat,
Nullus arrogantior
Spernere aduersas acies, sibíque
Spondere palmam: cúmque adeò viris
Tot imperaret insolens (nam legerat
Hunc Parma qui vicem suam
Ad castra Lottarena gentis
Duceret auxiliaris agmen.)

XI.

Etiam hoc ferociebat.
Quin ipsum impatiens moræ
Et Manium increpabat,
Lentumque acuebat ad arma,
Cùm manifesto in lumine visa
Ecce truncati patris
Astitit campis mediis imago.
Manabat atro tunc quoque sanguine
Collapsa ceruix, qualis hanc cùm frangeret
Iberus olim carnifex.
Hoc ore natum aggressa, Quæ te,
Dixit, agunt furiæ, quis error?

XII.

Etiámne cæde nostra
Infectas sequeris manus?
At si tibi quid vsquam
Animi vel mentis inesset,
Iniuria te tanta moueret.
Nam quid heu dignum cruce
Feceram, infelix? nisi fortè in auras

Quòd tam impiatam progeniam extuli,
Ad cætera insons. Tune quam debes tuo
Vitam parenti, hanc hostibus
Impendis, ipsi qui parenti
Innocuam eripuêre vitam?

XIII.

Scelus hoc ferum vel ipsi
Vastis in Libyæ iugis
Refugerint leones.
Nec te mihi sanguinis opto
Vltorem, anima ô vilis & indiga
Sanioris consilî,
Hanc neque ad curam venio, sed atris
Vt te inferûm vmbris deuoueam pater,
Mortis propinquæ nuncius. Vix talia
Cùm fumus actutum vt leuis
Euanuit, fugitque longo
Cum gemitu aërias in auras.

XIV.

Pauor at repente pectus
Turbati ducis occupat:
Qui visu inauspicato,
Furijs vt concita Mænas,
Territus, amens, sine lege ruens
Tela se inter Gallica
Inijcit morti haud dubiæ. Cadentem
Vidére colles, qui Druydum vetus
Tenuere nomen, & propinqua Sequanæ
Plausum dedêre litora.
Ille impio latè cruore
Fœdat humum moriens & arma.

XV.

Mora nulla, terrefacti
Occiso duce milites

Non iam ordines tenere,
Non cœptæ insistere pugnæ,
Sed se trepido temerè cursu
Vertere in turpem fugam.
Túque fax tantorum adeò malorum,
Bellique princeps (nec pudor est) fugis.
Spem vitæ & omnem ponis in sola fuga,
Ceu degener lepusculus,
Qui vi latrantum obsessus omnem
Collocat in pedibus salutem.

XVI.

Vbi nunc tot arrogantes
Voces? ille vbi fortium
Contemptor ante regum
Animus? fugis, vlla neque vsquam
Tuta satis via. Quin & proximum
Amne traiecto iubes
Dirui pontem, tibi fortè sæuus
Ne victor instet, qui tamen vndique
Premit fugaces, atque toto litore
Deserta cædit agmina.
Confusus it cælo hinc sequentum
Plausus, & hinc gemitus cadentum.

XVII.

Iouis optimi propago
Vos hanc., Aonides Deæ,
Ad[illegible]m per omnes
Latè diffundite terras,
Vsque à Ligeri Eoum ad Gangem,
Caspij & sali ostia.
Dicite HENRICVM *pietate & armis*
Insignem, acerbis temporibus datum,
Nulli labori non parem, fidei integrum,
Virtute nec superabilem
Nec arte, subiectis benignum
Gentibus, indomitis tremendum.

IN
TVMVLVM P. RONSARDI
AD ABELIVM FILIVM.

Strophe I.

VO te beatam nomine
Prædicabo potißimùm,
Galliæ ô decus, Vrbiumque ocelle,
Quæ bellicosi nomine Cæsaris
Gloriaris ciuitas?
An quòd blanda loci ridet amœnitas,
Lætisque circum tot places Viretis?

Antistr. I.

An quòd nitentis fluminis
Diuite allueris Vado?
An quòd mille tuas per officinas
Nent delicato pollice Virgines
Fila Serum mollia,
Vnde & crescit opum Vis tibi, & Vltimus
Te nouit orbis? Quid sacras tot ædes,

Epod. I.

Educta cœlo quid loquar palatia?
Vna tamen superst
Quæ te gloria cœlo
AEquat, æternùm cineres sepulti
Vatis & ossa

Strop. II.

Sub mœnibus seruas tuis.

Cui nec vlla parem tulit
AEtas, nec feret, ô mihi verendi
Saluete Manes: vt video lubens
Parua tanti nominis
Busta & relliquias! Nec piget amplius
Dulces quòd exul liquerim penates,

Antistr. II.

Dum turbulenta factio
Fictones furiat meos.
Abundè mihi iam est, benigna postquam
Sors inquieti damna tot exili
Pensat hoc solatio
At tu (nam vacat & clausa silent fora)
Natorum Abeli prima pars meorum,

Epod. II.

Ades virique maximi mecum incipe
Versibus Aeolijs
Iustas dicere laudes.
Tota Ronsardum resonent ab alto
Fornice templa.

Strophe III.

Qui barba cum nec primula
Vestiret roseas genas,
Casto Pieridum calens amore
Intacta Pindi culmina per nouum
Scandere ausus est iter,
Gallósque artis adhuc Pieriæ rudes
Lyra beauit primus atque plectro.

Antistr. III.

Intonsus illi Cynthius
Munera hæc dedit, indole
Captus egregia aurei puelli,
Tunc cum exeuntem è rupibus Aonum

Ad ſuos dimitteret.
Atque hanc ipſe Deus texuerat lyram
Mira arte cælans, finxerátque circúm

Epod. III.

Noui labores vatis & naſcentium
Omnem operum ſeriem,
Quæ longè ante videbat
Scilicet vatum Deus & futuri haud
Inſcius æui.

Strophe IIII.

Illic gemellas fecerat
Figura illice virgines.
Caſſandram & Mariam iecur quæ amantis
Læſum vſtularent diſsimili face:
Hæc placebat mollior
Laſciuis oculis, illa ſeuerior:
Vterque tanto vate dignus ignis.

Antiſtr. IIII.

Blandi volabant leniter
Hinc & inde Cupidines,
Harúmque ex oculis nouæ ſubinde
Flammæ legebant ſemina, non ſecus
Atque apes dum roſcida
Hyblæ peruolitant rura, noui legunt
In mellis vſum floſculos madentes.

Epod. IIII.

Inde ebore pictus dædalo & Ledus pater
Vindocinos per agros
Lento ſe amne trahebat,
Candidæ circum viridi ſedebant
Littore Nymphæ.

Strophe v.

Ipsi herbido strati solo
Canebant ouium duces
Regna Capripedum, leuésque flammas.
Nutante passim vertice crederes
Prona flecti robora,
Arrectis & oues ebibere auribus
Dulces relictis pascuis querelas.

Antistr. v.

Hæc inter & potens opum
Natura omniferos sinus
Pandebat varias trahens figuras
Rerum, alma tellus quas alit, ardua
Lucidi quas ætheris
Celauere domus, materiem optimis
Hymnis poëtæ maximi futuram.

Epod. v.

Neque procul inde Principes etiam viri
Emicuere, quibus
Concessura canendo
Ipsa Ronsardi chelys haud caducos
Esset honores.

Strophe vi.

Atque vnus inter cæteros
Ibat sidus vt aureum,
Quem clarum & spolijs Gradiui, & ipso
Fratris propinquo funere Gallicis
Debitum regnis ducem
Vsque à Sarmatico litore Vistula
Regem sibi vnum plurimus vocabat.

Antistr. vi.

Percussa pectus candidum &

Paſſis Gallia crinibus
Flebili prece proſequens euntem
Moras trahebat, Quò fugis impie,
Nec relictæ in lacrimis
Te matris miſeret? ſi quis adhuc amor
Præfer Polonis me, fugámque ſiſte.

Epod. VII.

Hæc per ego te vbera, quæ tenellus ſuxeras
Obſecro ſiſte fugam.
Hæc & plura: ſed ille
Surdior ponti ſcopulis cupita
Regna petebat.

Strophe VII.

Parte operis in ſumma duces
Armáque & profugæ Phrygum
Carinæ monitu Iouis per alta
Vaſti natabant æquora Nerei.
Ipſe princeps agminis
Francus magnanimo ſanguis ab Hectore
Francorum origo, Gallicæque genti

Antiſtr. VII.

Noua inditurus nomina
Tollebat caput arduum,
Latè Dardanijs micans in armis,
Ceu purus orto lumine Lucifer.
Puppi & à picta ſuos
Hortatus ſocios forti animo nouas
Adire ſedes, cœptum iter tenebat.

Epod. VIII.

Felix reperta nobili ante omnes tuba,
Si modò Dij ſinerent:
At pulcrum improba cœptum

Parca turbauit, medióque telam
Stamine rupit.

Strophe VIII.

Illam dolenti, & lacrymas
Fundenti ſimilem ſuo
Iuſta ſoluere diceres poëtæ,
Vt raptum acerbo funere conſtitit.
Remigéſque languidos
Errore in medio deficere, & viris
Dulcem futuræ ſpem periſſe famæ.

Antiſtr. VIII.

Tali laboratum manu
Vates accipiens ebur,
Miratur ſpeciem, nouóque lætus
Honore voluit viuida identidem
Huc & illuc lumina,
Paulatimque fides tentat & omnium
In ſe ora vertens protinus virorum

Epod. VIII

Pictura quicquid continebat fertili
Explicat ingenio.
Nam quæ ſingula vates
Cæteri claudunt numeris, hic vnus
Omnia clauſit.

Strophe IX.

Vt amne paßim deuio
Nilum Aegyptia iugera
Non vno accipiunt vado ſonantem,
Largi ſed vndans copia fluminis
Diditur latè, Aphricum
Littus dum ſubeat, ſéque per oſtia
Septem æſtuoſo miſceat profundo:

Antiſtr. IX.

Sic illa inexhauſti ingenî
Vis nullum ſibi terminum
Permiſit ſtatui. Quid inde honeſtos
Mores, auitum quid referam decus?
Nam vetuſti ſanguinis
Fumoſæ extulerant hunc quoque imagines.
At iſtum honorem vulgus approbarit,

Epod. IX.

Me nulla inanis dona fortunæ mouent:
Quæ bona vera animi
Nulla ætate caducam
Afferunt laudem, ſeges illa noſtris
Apta Camœnis.

Strophe X.

Dicam oris Hyblæi fauos,
Laudabo ſtabilem fidem,
Addam & perpetuum bene inſtitutæ
Vitæ tenorem, & candida pectora.
Nec tacebo præ omnibus
Conuictum facilem, quicum ego Caucaſum
Extremum adiſſem Barbaráſque Syrtes.

Antiſtr. X.

Sed quid bonis tot profuit
Pollere, inuida ſi breui
Momento hæc Lacheſis tulit ſub Orcum?
Nos, chare fili, quod modò poſſumus,
Viſere hoc ſacrum iuuat,
Et buſto querulas fundere nænias.
Tu, ſi ſepulchri cura te vlla tangit,

Epod. X.

Manes beatos inuoca, & plena manu

Illius ad tumulum
Lectos vndique flores
Sparge, qui nostri modò flos nitebat
Vnicus æui.

AD P. PITHEVM.

Strophe.

AGE ô candida Pieri
Vatis vna voluptas,
Arripe plectra, dum nos
Veniens nouus excitat ardor,
Concinamus auribus
Quod placere Latinus
Possit auream Ogygi
Vatis ad cytharam.
Sed ô decus perenne rerum
Nouo quem tu carmine
Nunc beabis insolentem,
Siue hominem seu Deum?
Tibine meus erit
Grata Pitheus seges,
Deorum vnus & hominum amor,
Sui quem faui liquore nitido
Bonæ in sinu aluere Gratiæ?

Antistr.

Tumultus licet hunc fori
Sæpe dulcibus antris
Auocet haud volentem
(Themidis siquidem ille sacerdos
Et cauet clientibus)
Te tamen colit vnam.
Scilicet probè memor

Quàm tuis placidè
Quiescat in sacris, quot olim
Latebras lustrauerit,
Dum tuos adit recessus,
Quas neque cuiquam alteri
Prius aperueras.
Hei mihi quod aureum
Virum vrbs impia retinuit,
Megæra intus æstuante, scelera
Tot inter hominum furentium!

Epod.

Beata Superûm cohors
Quibus est bonorum
Salus amica, ne placidæ adeò
Sinite animæ cupita eripi otia.
Licet sapienti suam quietem
Quis auferre potest, suam & modestiam?
Virtus solidi appetens boni
Vna vsque permanet,
Turbas & ad omnes
Immota. [illegible]e Pitheum
Vbi Adria spumantior
Fremit, pone vbi Mars grauiùs tonat,
Semper erit quietus.

AD IACOBVM AVGVSTVM THVANVM.

Strophe 1.

VM meditor veteri
Fidis Æoliæ
Te sonare cantu,
Auguste, viden' Phocide tota
Nouem repente vt sorores
Huc adproperent, vtque tuarum

Ingenti virtutum ex acervo
Pulcra quæque legant,
Canentis unde lato
Vatis ori suggerunt
Ornandum alumni ad decus fertilem
Copia locuplete segetem?
Genus hæc patrúmque imagines
Mihi larga ministrat,
Nec inter eos pium
Silet parentem,

Antistr. I.

Quem pudor atque fides
Statuêre sacro
Principem in Senatu.
Hæc diuitias addit auitas,
Amica vitæ beatæ
Fomenta: gradus illa supremos
Et splendentum fasces honorum.
Illa sed melior,
Caduca nempe spernens,
Digniora sufficit
Dona ingeni, dulce fandi decus,
Romulæ pia munera Dices,
Sophiam, & rerum latentium
Causásque vicésque,
Nec ipsa suas in his
Omittit arteis.

Epod. I.

Etiámne morum
Huc accedit honos, & illa porrò
Omnibus vna præstans
Adiungit almi sanctum amorem numinis;
Adiungit patriæ atque regi
Probatam iniquis temporibus fidem?
Mihi quæ Dearum

Ope ego præstita omnia carpo
Manu statim impigra,
Non secus atque nitenteis
Per prata gemmantia
Flores, rutilum vnde tibi
Sertum gratus offero.

Strophe II.

Tu tamen hoc obeas
(Modo si placeat)
Optimè vel vnus.
Nam quid pigeat lumine mentis
Tuas recensere dotes,
Quas ipse tuo carmine dicas?
Qualis pictor, siue ille Apelles,
Siue quisquam alius
Et vsu & arte præstans,
Fortè si pingi velit,
Se curiosè hinc & hinc lucido
Conspicans speculo, nec ope egens
Alia, vultum ipsemet suum
Effingat ad vnguem.
Sed hoc adeò negat
Modesta virtus.

Antistr. II.

Candidus Aonidum
Tibi quicquid amor
Præstat inuocanti,
Hoc ætheria percitus aura
Deo vel impendis vni,
Vel si qua Deo proxima castæ
Occurrunt argumenta Musæ,
Dicta nec toties
Loquacibus Pelasgis
Arma Phlegres impia,
Magni & trisulco Iouis fulmine

Tristium obruta corpora Ducum,
Miseri nec fata Pergami,
Nec somnia vulgo
Placentia futili
Retexis orsu.

Epod. II.

Tibi carmen ille
Senex diuitis Hussiæ colonus,
Omnia dura quamuis
Authore cœlo sufferens incommoda.
Felix térque quatérque felix,
Quem tot malorum fluctibus obrutum
Medios per æstus
Placida mens & aurea sursum
Modestia erigit,
Omnia despicientem
Fortunæ inanis bona.
Quod si mihi dicere fas
Quæ vera esse sentio,

Strophe III.

Enthea nec temerè
Mouet ora Deus,
Ad beatitatem
Certè haud minima accessio facta est,
Quod illa magni Thuani
Iobum quoque vox diuina sonat.
Quid verò & Romanè loquentem
Principem Solymes,
Docentis ore cuius,
Non sine afflatu Dei,
Præcepta manant Hymetti aureis
Dulciora fauis? quid alios
Referam vates, sacra ętheris
Oracula, quos &
Frequens Latium duce

Legit Thuano ?

Antiſtr. III.

Nam leuiora viri
Memorare opera
Forſan haud decebit.
Quamquam aligerûm prælia & arteis,
Nouóſque cultus canentum
Audire lubens quis neget ? ô me
Quanta olim pertentat voluptas,
Alta dum in ſpatia
Et aeris nitenteis
Aufferor latè plagas,
Quo me potens cúmque vel neſcium
Vatis eximij rapit amor!
Et erit quiſquam inficetior,
Qui carpere tales
Remiſſi animi iocos
Licenter adſit ?

Epod. III.

Sapit ille quiſquis
Miſcet dulcia triſtibus, nec inter
Tædia mille feſſam
Leuare mentem negligit. Quis improbet
Si poſt pondera tanta rerum,
Thuane, tantos pro patria tibi
Obitos labores,
Leuibus interim atque iocoſis
Honeſta temperes
Otia ? Nam neque Pindi
Saltus amœnos, neque
Nympharum agiles choreas
Te ſolum ſequi iuuat.

Strophe IV.

Publica res etiam

Sibi sæpe suo
Iure vindicauit,
Musæque sinu auulsit alumnum,
Vt vsus hoc exigebat.
Et nunc ea te quoque cura tenet,
Dum volus quod pressam Gradiuo
Galliam recreet
Sequester institutæ
Pacis a Rege optimo
Delectus? ô fausta si sors ferat,
Cæca vt impietas & odij
Fereant inuisa semina,
Mentésque rebelles
Ad officium tuo
Lepore ducas;

Antistr. IV.

Gloria quanta tibi
Opere egregio,
Fama quanta surget!
Non Ismarij grandius Orphei
Fuisse factum feretur.
Blando ille feras pectine traxerit,
Dum lingua flectas perduellium
Asperos animos,
Quibus ferociorem
Nulla gignit Africa
Aut aspidum aut tigrium sanguinem.
Cœpta Dij tua prospera velint,
Modò perge, Auguste, tam pio
Neu parce labori.
At ô bona Pax, quies
Amica rerum,

Epod. IV.

Ades, & benigno
Tandem lumine nos tuo serena.

Pelle procul furores
Ad vsque Calpen, Solis vltimam & domum.
Et, si cura piorum est,
Ne regna deinceps Gallica desere.
Quid enim Dea nobis
Sine tuo fauore beatum est?
Ales bona & bono
Grata fauénsque Thuano
Quocunque se conferet,
Fac illius vt lateri
Semper fida sis comes.

AD IOSEPHVM SCALIGERVM.

Strophe i.

VANDO ratum est abire,
Nec impotens te gementis
Desiderium patriæ,
Non preces tuorum,
Non moras nectentum amica
Tot procerum cura moratur,
I quò fata iubent, piæque
Vocat gentis amor.
Non ego crediderim hæc fieri
Absque Diuûm numine,
Nec arrogare tantum
Sibi sors improuida possit.

Antistr. i.

Omnibus hunc vtique
Honestum amorem ipse rerum
Certissimus ordo inserit
Diis colendum & ipsis,
Vt suam seruent parentes
Progeniem. Nónne vides vt

Si quando hostis adest & vrbi
Minatur pauidæ
Perniciem, properè hinc aliò
Liberos dulces pater
Amandet, imminentem
Si possint fallere cladem?

Epod. I.

Sic arbiter ille rerum
Deus æthere ab alto
Miserè ruentem vbi vidit
Cæco tumultu Galliam,
Te quoque te beati
Memorabile pignus Olympi
Subtrahi tantæ placuit ruinæ,
Magísque tuta in sede locari.

Strophe II.

Scilicet & Lacones
Simonidem sic gemelli
Quondam hospitio in Thessalo
Nil sibi timentum
Aedium instanti ruinæ
Eripiunt: qui sacra & ipse
Casta Pieridum colebat,
Vt ardenti animo
Tu quoque nunc ea ritè colis.
Et Deûm quisquam in fide
Profanus elegantes
Posthac neget esse poëtas?

Antistr. II.

O meritò superbam
Batauiam, non ferace
Tantùm vbere pinguis soli,
Non situ beato,
Littoris non portuosi

Diuitijs, non operoso
Præstantum artificum labore,
Sed hoc præcipuè,
Quod tanti ora videre viri,
Tótque fœcundi ingenî
Diuina sensa docta
Haurire ex voce licebit.

Epod. II

At nos abeunte amico
Simul omnia abire
Studio dolemus inani.
Quod te per vlla si pios
Cura mouet sodales
Vbicunque eris obsecro nostri
Sis memor semper, Philiique sanctum
Iouis caueto lædere numen.

IN OBITVM IACOBI FAI SPESSÆI V. CL.

Ad Carolum eius fratrem Senatorem.

Strophe I.

IAMNE *vides nimis infelix,*
Iámne sentis Gallia,
Quam te fata impia tangant?
Si quem tibi dedere
Benigna ciuem numina,
Virtutem auitam pectore qui gerat,
Qui laceræ sarcire ruinas
Aptus sit patriæ,
Vnguibus actutum hunc auidus rapit orcus &
Lethes gurgite mergit.

Antistr. I.

Hei mihi quot quantósque viros
Parca momento breui
Nobis inuidit iniqua!
Hæc abstulit Noæum
Hæc te, Ienucuri, abstulit,
Castelliúmque, & nunc ego quem gemo
Faium, & mille alios, quibus orba
Iam tum luminibus
Gallia debuerat nimis ah manifesta ruentis
Sentire omina Regni.

Epod. I.

An partes Nemesis suas
Hic agit, offensos scilicet vlta Deos,
Ob tot crimina criminúmque causas,
Fœcunda noxæ quas habent hæc secula?
Nam penitus pudor exoleuit:
Furta nunc fraudésque, & auara habendi
Fert quæcunque sitis, quicquid & efferum

Strophe II.

Sanguinis improbus audet amor
Impias per Gallias
Pulso grassatur honesto.
Putes genus Cyclopum,
Qui quà iacet quondam Vltima
Latè feracis Trinacriæ plaga
Deprensos in litore nautas
Raptabant auidi,
Carnificúmque instar iugulis mucrone recisis
Fœdo more necabant.

Antistr. II.

Multa virûm lita sanguineo
Membra tabo luridis

Pendebant vndique tectis,
Quæ nec labor coquebat
Vllus, sed infamem cibum
Humanitatis nescia pectora,
Sicut erat, sine lege vorabant.
Non multùm his adeò
Gallorum distat feritas, quos pectore nullus
Tangit sensus amoris.

Epod. II.

Deme oris decus insitum,
Deme vsum eloquij, dixeris esse feras.
Quales æquore qui vagum sequuti
Comites Vlyssem colle Circeo simul
Sole satæ biberant potentes
Colchidis succos hominem exuebant
Mutati stolidum turpiter in pecus.

Strophe III.

Heus vbi nunc veterum illa patrum
Caritas doli inscia, &
Generis pia cura iuuandi?
O siderum maligno
Nati sub aspectu, quibus
Haurire primùm hoc tempore contigit
Inter tot contagia lucem!
Quæ, Spessæe, tamen
Vitabas, tantóque magis tua fama nitebat,
Ceu per noctis opacæ

Antistr. III.

Tempora lucidius rutilat
Sidus inter nubila.
Sit quamuis arida tellus,
Fœtus tamen beatos
Generosa reddunt semina.
Nec te creatum sanguine nobili

Quamuis turpia sæcla vetabant
Virtutem exprimere.
Atque has Naturæ dotes, hæc insita primo
Vitæ à limine dona

Epod. III.

Bonis auxerat artibus
Musarum sacro te pater amne rigans.
Quem vix attigeras, puellus audax,
Cum molle carmen Teij tentas senis
Ausonio resonare plectro.
Dúmque paulatim nouus in tenello
Gliscit corde furor, mox etiam ipsius

Strophe IV.

Romula Virgilij recinis
Ore Graio carmina.
Miratur mentis acumen;
Et gaudio triumphans
Subinde amicis te pater
Ostentat vltro, spem senij sui;
Quos inter grauis ille Michaël
Legum primus honos,
Astrææ interpres, idem Phœbique sacerdos
Grati amplexus amici

Antistr. IV.

Aureolum gremio puerum,
Cresce, dixit, ô puer
Generis spes optima tanti,
Cresce in tui parentis
Et gloriam & solatium.
Si vera nobis indicat indoles;
Nec vatem præsagia fallunt,
Olim tempus erit,
Cùm te doctrina insignem Respublica tollet
Summo ad sidera plausu.

Epod. IV.

His dictis senior nouo
Incendit cupidum laudis amore animum.
Inde ætas vbi firma venit annis,
Post facta Iuri sacra in æde Pictonum,
Primitiasque foro dicatas,
Mox datur summo locus in Senatu,
Nec desunt iuueni debita præmia,

Strophe V.

O tua quàm subitò hic patuit
Tot graues inter viros
Iuuenili ætate senilis
Constantia, atque prudens
In iudicando castitas!
Quas te per artes, nec mora, lucide
Fama euexit ad æthera curru
Spectatum populo,
Spectatum & Regi, Regísque ante omnia fratri,
Cui Polonia cessit.

Antistr. V.

Fortè suum rigidi extulerant
Sarmatæ Regem, neque
Superabat debitus hæres,
Et principis legendi
Vrgebat anxios patres
Incerta dudum cura, fauentibus
Nunc huic, nunc propensius illi
Consultantum animis,
Ventorum vt varijs impulsum flatibus æquor
Huc iactatur & illuc.

Epod. V.

At te prouida Principis
Cura simul longas iussit inire vias,

In vnum eloquio tuo coacti
Omnes repulsis ambientium artibus
Conueniunt, neque conquiescis
Impiger, donec domino cupitum
Gens tota imperium, iuráque deferat.

Strophe VI.

Nunc etiam pater ipse memor
Amne toto Vistula
Spessæi nobile nomen
Latè sonat. Quid ille,
Quid interim rex optimus,
Cui tam fideli te obsequio probas?
Nempe larem simul atque reuersus
Intrauit patrium,
Sumpsit vbi auspicibus superis sibi debita dudum
Fratris funere sceptra,

Antistr. VI.

Tale animo meritum reputans
Te Senatu in maximo
Fisci iubet esse patronum.
Quo se orbis in theatro,
Animis patrum obstupentibus,
Vis illa fandi quam pote maxima
Exeruit: neque postea longi
Effluxere dies,
Cùm te consilium in sacrum, cui præsidet ipse,
Sponte admittit & vnum

Epod. VI.

Deinde rebus in arduis
Participem arcani gaudet habere sui.
Ecce autem medias fremens per vrbes
Populi rebellis insolens ferocitas
Arma mouet subito tumultu.
Nullus est legum metus, atque Regum,

Diuûm nullus amor, nulla modestia.

Strophe VII.

Nec propè iam locus vllus erat
Turbidus furentium,
Quo non peruaderet ardor.
Vix vna fluctuantem
Turonum amica ciuitas
(Olim negabunt credere posteri)
Regem vix exceperat vna:
Felix ô nimium,
Cui tantæ fidei sæcli præbêre futuris
Longa exempla licebit!

Antistr. VII.

Ipsa etiam caput & columen
Imperi Lutetia
Diuûm domus inclyta quondam,
Defecerat scelestis
Adiuncta perduellibus,
Pulso Senatu: quem pius ordinem
Respectans antè omnia Princeps
Huius reliquias
Colligit, & grata Turonum sistit in vrbe
Iusti insignia regni.

Epod. VII.

Verùm qui reliquos regat
Patres, augusto præsideatque loco,
Dux legendus erat, nec ille quiuis
E plebe media, sed suo qui lumine
Longè alios premat vnus omnes.
Ille nam præstans animis ACHILLES,
Cui sedes fuit hæc debita principi,

Strophe VIII.

Vincula passus iniqua diu,

Spes bonorum maxima,
Aberat, vitámque trahebat
Pro patria atque Rege
Inter latrones impios.
Hic tu Deorum non sine numine
Eligeris, qui nobile munus
Illo absente obeas,
Désque operam paci, atque tua pro parte labantis
Sistas pondera regni.

Antistr. VIII.

Hei mihi nulla hominum generi
Tuta sors vsquam fuit!
Vix menso exegerat anno
Sol inquietus orbem,
Cum febris ardor æstuans
Æui te in ipso flore dedit neci,
Clarúmque atro funere munus
Mutauit, nec eam
Vxoris vel fidus amor, vel gratia fratris,
Vel spes publica mouit.

Epod. VIII.

At vos, ô pia pectora,
Non sum adeo agresti præditus ingenio,
Vt lugêre vetem: sed huic dolori
Modus adhibendus, damna certè publica
Flere decet, quod vtique tantum
Gallia amisit decus, atque lumen,
Illis temporibus, cum neque talium

Strophe IX.

Vis numerosa virûm est, & eo
Res loco sunt maximè,

Præstanti egeamus vt horum
Industria, fidéque.
Priuata sed si commoda
Spectetis, ecqua sorte beatior
Iam poterat Spessæus haberi,
Quam si desereret
Tot monstris fœtam tellurem, ac pura subiret
Pacati atria cæli?

Antistr. IX.

Adde quod & vetat ipsa suos
Alma virtus emori.
Viuet Spessæus, & ora
Per erudita vatum
Doctis volabit cantibus.
Nec me inter illos hæc quoque carmina
Qualiacunque tulisse pigebit.
Quòd si cui nouitas,
Forsan & insuetus numerorum displicet ordo
Nec mollitus ab vsu,

Epod. IX.

Nimirum insolitus dolor
Non solito vatum pectine dignus erat.
Quo res cunque cadat, profectò nunquam
Huius laboris pœnitebit, si modò
Grata tibi mea sit voluptas,
Candide ô Fai, placidóque vultu
Hunc testem officij non renuas mei.

AD P. LÆTVM.

Strophe I.

DVM bellica signa secuti
Littus ad Britannicum
Mente tot curas edaces,
Tot laborum tædia perpetimur,
Patria dulci relicta,
Quam bene Numen amicum
Atque tibi atque mihi, facunde Læte,
Consulit, sors vna quod nos iungit ambos!

Antistr. I.

Nam principis ora benigni
Quanquam acerba temperent
Omnia obtutu vel vno,
Quæ tamen solatia, quod poterat
Candidis Musarum alumnis
Gratius esse leuamen,
Quàm serere alloquia inter se, & prophano
Multa vulgo indicta certatim referre?

Epod. I.

Lydia sic gemini
Cycni ad vada voce pares edunt sonos,
Nec si etiam ingenij nos tardiores
Fertili vbertate vincis,
Me minus trahit voluptas delicijs
Talibus tecum, bone Læte, frui,
Mella quibus Hyblæa cedunt.

Strophe II.

Nunc ergo vetusta citare.

Facta præstantum Ducum,
Nunc lubet rerum latentes
Quærere ortus, quæ niuis aut pluniæ
Caussa, quid latè sonantes
In maris alta profundi
Præcipitet fluuios, cur astra summo
Quædam oberrent, fixa quædã stent Olympo.

Antistr. II.

Sæpè & meminisse remotæ
Patriæ absentes iuuat,
Vrbis & nostræ superba
Persequi primordia ab vsque nouo
Gentis emergentis ortu.
Scilicet vt Venus olim
Saucia cor nitidis Anchisæ ocellis
Diua mortalem arserit flamma haud inani.

Epod. II.

Fertur enim alma Cypris
Idæ in Phrygiæ riguis conuallibus
Forte viri eximiam vidisse formam,
Dum virenti fusus herba
Stridulæ sono cicutæ læta procul
Rura demulcet, patriúmque gregem.
Atque equidem (vt annos decebat)

Strophe III.

Tunc mollè canebat amores,
Regnáque ipsius Deæ,
Quam tremunt tellus & æquor,
Tota quam magni colit aula Iouis,
Te, dea, agnoscit parentem
Quicquid vbique creatum est,
Te sine torpet iners Natura rerum,
Ipse mundi ordo tibi se debet vni,

Antistr. III.

Tu ferrea flectere corda,

Tu

Tu potes coniungere
Asperos quamuis amantes.
Sis mihi felix vtinam atque fauens.
Talia oranti repente
Astitit, &, Tibi præsto
(Inquit) adest, tua quam per vota captas,
Nympha non vilis tuos sedabit ignes.

Epod. III.

Sed Gnidon atque Paphon
Quæ frenat & alta Cytheri culmina.
Ille nouo attonitus fulgore primùm
Artubus totis moueri;
Inde sese vbi recepit, nulla mora
Diuæ in amplexus ruit, Æneadum
Vnde genus eductum in auras,

Strophe IV.

Et gentis Iülus origo,
Cæsar à quo Iulius,
Galliæ qui dum subactæ
Signa apud Gallos superesse cupit,
Dicitur fundasse celsi
Mœnia Iulioduni
Haud procul à Ligeris lucente ripa,
Nomine & primos suo signasse muros.

Antistr. IV.

Magni ô monumenta Monarchæ,
Vosque circùm frugibus
Fertiles agri & racemis,
Limpidi ô fontes, pede qui nitido
Picta per prata ambulatis,
O domus atque penates,

Quando erit vt liceat vobis fruisci
Tot semel curis solutum, tot querelis?

Epod. IV.

Mens nisi læua foret,
Quæ me ambitio, quis amor nummi improbus
Auferat à gremio vestro volentem,
Turbidisque addicat aulis?
Ipsa sed furore cæco gens hominum
Inuidet quæ sunt bona vera sibi,
Anxiáque falsis inhæret.

AD FRANC. PVLCRVM MOTHÆVM.

Strophe I.

ENTIS Argiuæ decus
Latè refulsit, nec Latini gloriam
Imperî extremæ silüere terræ
Insignem egregiis belli artibus
Artibúsque pacis.
Causam quærere si lubet,
Hæc vna porrò est, quòd studio pari
Martem atque Musas nobilis iuuentus
Vnguibus à teneris colebat.

Antistr. I.

Quid iuuat mundi abditas
Callere caussas, quid lepôre Tullium
Vincere, aut cultum numeris Maronem,
Si ferus obsessis cùm mœnibus
Imminebit hostis,

Robur non animi tibi,
Non apta bello dextera suppetat?
Si consilî expers viriúmque nulla
Parte queas patriam tueri?

Epod. I.

Quanto hic splendidius qui primis vnus ab annis
Et re & nomine Pulcer
(Antiqui vt genus Appij decebat
Romanóque satum sanguine) lauream
Iunxit vtramque simul
Bellatórque bonúsque poëta?

Strophe II.

Sic marinæ filium
Thetidis docebat prouidus quondam senex
Arma non tantùm, Aonias sed artes.
Mox ætas vbi firma viro fuit,
Ilicet vel ipsi
Formidabilis Hectori
Superba Troiæ Pergama funditus
Euertit, alto monte ceu volutus
Sternit humi sata læta torrens,

Antistr. II.

Magna sternit oppida:
Non tecta fossæ non tuentur aggeres,
Ipsa quæ longos superauit annos
Sylua cadit. Nec te fortissime
Pulcer hoc minorem
Ferebas duce, viuidus
Sanguis iuuenta dum fuit integra,
Sic frangis hostes, sic ferox cruento
Demetis obuia quæque ferro.

Epod. II.

Nunc miseros artus nodosa podagra reuinxit,

Infirmæquе senectæ
Sæui iugiter additi dolores
Te nexum duplici compede detinent,
Ac solito prohibent
Officio non digna ferentem.

Strophe III.

Ipse te Mauors gemit,
Ipsæ cohortes militum desiderant.
Te ducem, & duris quoties in armis
Mentio facta virum est, olim quibus
Inclytos honores
Virtus bellica contulit?
Ad summa cœli sidera te vehunt,
Notúmque Pulcri nomen atque laudes
Tota diu sonuere castra.

Antistr. III.

Fida sed Musæ cohors
Te veterem alumnum atrocibus non deserunt
Interim in curis, tibi semper adsunt,
Solanturque dolentem, & munera
Quæ prius solebant,
Vltro nunc quoque porrigunt.
Hoc tu Dearum numine percitus
Pugnata cantas Principum duella,
Quorum etiam bona pars fuisti.

Epod. III.

O vtinam tali exemplo iam Gallia tandem
Rectum insistere pergat
Veræ laudis iter! sed inquietis
Illam vexat agens turbinibus furor,
Assiduúsque comes
Tam pulcris pauor inuidet ausis.

DAVIDIS PSALMVS PRIMVS.

Strophe.

NIMIS ô beatum
Qui nec faciles applicat aures
Iniusta consulenti,
Cæca nec nocentum
Ingreditur temerè vestigia,
Neque se prophanis
Admiscet irrisoribus.
Sed sui legem Dei
Casto colens pectore
Meditanda nocte diéque
Totus in illa est.

Antistr.

Erit ille qualis
Arbos riguis consita ripis,
Quæ late opaca ramos
Explicat comantes.
Non illam acris hiems, non torrida
Violauit æstas:
Sed læta cultori suo
Fundit annuas opes.
Sic ille rerum aggredi
Quicquid volet, irrita nunquam
Vota videbit.

Epod.

Gens autem impia quæ potentis
Mandata Dei despicit,
Instar erit paleæ minutæ,
Primo quam turbine ventus

Raptam in celeres agit auras.
Ergo iudicij
Quando aderit ſuprema dies,
Nunquam impius conſiſtet ante
Iudicis ora Dei,
Nuſquam audebit ſanctis piorum
Seſe adiungere cœtibus.
Vt enim Deo bonorum
Eſt vita cordi,
Sic eodem vindice
Omnes funditus improbi peribunt.

AD MEDICOS ACADEMIÆ PICTAVIENSIS.

Strophe I.

ROBORE quòd penitus iuuenili
Septies denos propè natus annos
Horrendum inuiſum morbum
Strauerim victor, pede
Calcans ſuperbo belluam nocentem
Simne adeò demens,
Parúm ve numinis memor,
Acceptum vt referam mihi?

Antiſtr. I.

Sed neque Phœbei quoque myſtæ,
Ars quibus firmos homines tueri,
Veſtrûm vllus bona tanta ſibi
Arroget, nunquam licet
Maiore cura præſtitum ſit vlli
Officium hoc ægro,

Qui vester, ô viri optimi,
In me summus amor fuit.

Epod. I.

Ardens igne febris
Torrebat artus iam dies quater septem,
Nec vltra pote iam pati.
Iam supremus in ipsis
Spiritus errabat labris,
Iam tecta luctu personabant
Permisto lacrymis, piisque votis,
O parce, Domine, parce vox vna omnibus,
Hæc inter subitò tenues ferapestis in auras
Abiit, meúsque
Mutato rerum tenore
Post tot malorum tædia, iam subit
Alma salus penates.

Strophe II.

Quis neget hoc opus esse Tonantis?
Quem penes vitæ arbitrium necísque est,
Cui seruit Natura parens,
Nostra cui sunt omnia
Curæ perenni quamlibet pusilla,
Qui bonus orantum
Exaudit è cœlo preces
Pronus parcere supplici?

Antistr. II.

Nec minus & vos deinde colendi,
Valla summorum decus ô medentum
Penè ipso melior Phœbo.
Tu Milo doctissime,
Qui cuncta voluis mente perspicaci.
Tu Galle, ardua cui
Natura se totam exerit
Et cœlo, & pelago, & solo.

Epod. II.

Nam quid te memorem
Culte ô Citesi, ciuitatis exurgens
Nouum Pictonicæ iubar,
Quo iam spondet in vno
Patria mille sibi Hippocrates ?
Nec si hic adesses te silerem,
Pidoxi pater, ordinisque princeps,
Et, quod frequentes prædicabunt posteri,
Primus amor Pugidis Nymphæ, cui se Dea primùm
Patefecit vni,
Cui vim Naturæ latentis
Videre primo contigit, & sacros
Inde aperire fontes.

Strophe III.

Felices quibus ille supremus
Vtitur rerum pater administris
Seruando generi humano!
Cuius ipse particeps
Factus fauoris luce restituta
Gestio, & exultans
Vt alter Æson primuli
Florem æui videor mihi

Antistr. III.

Nunc posita reuocare senecta.
Ore sic pallor, maciésque cedit,
Sic fusus per membra vigor.
At quibus vos præmijs
Remunerabor ? namque vos habendi
Nullus amor tangit.
Musas amatis, & mihi
Non desunt faciles Deæ,

Epod. III.

Epod. III.

Quas me olim puerum
Ab vsque Thebis, Pindarique Dircæi
Reductis penetralibus
Huc traducere iußit
Ingenitus nouitatis amor.
Non illæ inertes conticescunt,
Sed laudes hominum Deûmque cantant.
Nec vos tacebunt, ô viri lectißimi,
Vestra sed innumeros viuent benefacta per annos,
Neque vos pigebit
Vitam produxisse vati,
Aeternitatis præmia qui suis
Vindicibus rependat.

FINIS LIBRI PRIMI.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI LYRICORVM LIBER SECVNDVS.

AD ILLVSTRISS. PRINCIPEM HENRICVM BORBONIVM Mompenserij Ducem.

FLOS Hectoridum sidere pulchrior,
Princeps liligeræ spes noua Galliæ,
Qui vultu Venerem, pectore Pallada,
Mauortémque animis refers.
Vt quondam Aeacides puberibus genis
Inter virgineos delituit greges,
Dum mox fulminea terribilis manu
Altum euerteret Ilium:
Sic inter teneros Pieridum choros
Aetatis tibi ver transiit aureæ.
At nunc tempus adest, cùm tua se exerat
Virtus impatiens moræ.
Iam diues patriis montibus Allobrox,
Iam toto amne sonans te Rhodanus vocat,
Rectorémque sibi gaudet ab optimo

Talem Principe deligi.
O si flammifero dulcis ab æthere
Pax ad nos redeat, nec fera Gallia
Iam sese vlterius tot pereuntium
Turpet sanguine ciuium,
Quæ tu in bella rues extera, Barbarum
Seu Turcam, indomitos siue premes Scythas
Diui nota per exempla Loïsij
Tanto dignus auo nepos!
Non illum oppositi terminus Adriæ,
Non tellus tenuit, non iter insolens,
Quin ditis penetrans regna Asiæ pio
Gentes Marte lacesseret.
Illam & sub Tyrijs mœnibus hostica
Tela inter madidum sanguine Punico
Viderunt socij non sine lacrimis
Vitam ponere milites.
Fortunata nimis tempora, masculæ
Cùm virtutis amor, veráque gloria
Tangebat animos; & pudor & fides
Seruabant sua fœdera.
Nunc nil egregium nil iuuat arduum
Moliri, nisi cùm stringimus impios
Enses in patriam, & turbidus hinc furor,
Hinc auri sitis impotens,
Hinc dira ambitio sæuit, & improbis
Virus letiferum mentibus inijcit,
Audens omne scelus, sit modò perditam
Fas explere libidinem.
Sed quæcunque tamen prælia te manent,
Dij faxint patrij, vt per liquidum aera
Bigis conspicuum semper in aureis
Te victoria deuehat.

AD ANNAM IOEVSÆ DVCEM AMIRALIVM FRANCIÆ.

OEVSA *pubis gloria Gallicæ,*
Quem belli honesto puluere sordidum
Et sanguine hostili madentem
Aula frequens reducem salutat.
Quæ digna victor præmia, quos tibi
Poscis triumphos? Nam neque tam celer
Impleuit augustum superbis
Cæsar ouans Latium tropæis,
Nec saltuosas impiger Annibal
Dum tentat Alpeis & iuga non prius
Traiecta, maioris peregit
Molis opus. Via sic euntis
Tardabat altis rupibus ardua,
Qua ponderosas tollere machinas
Per saxa præruptósque colleis
Nec validi potuere currus.
Sed rebus arctis nescia cedere
Virtus laborem quamlibet asperum
Suscepit, HENRICI*que faustis*
Auspiciis animosa vicit.
Mox ingruentum examina militum
Miratus hostis, tale nihil timens,
(Nam sese inaccessa locorum
Crediderat regione tutum)
Ad prima fœde prælia concidit
Nuper feroci pectore, nec mora
Victoriæ spem abiecit omnem,
Et vacuas patefecit vrbeis,
His fama factis protinus excita,
Centum ore linguas, centum oculos gerens,
Ad castra Gallorum citatis

Læta volat per inane bigis.
Ducémque partis laudibus inclytum
Aggressa, Quo te (dixit) amabili
Sub siderum aspectu recenteis
Edidit alma parens in auras?
Virtute & ausis macte age fortibus,
O digna nostræ materies tubæ,
Faxo futuri te nepotes
Innumeros celebrent per annos.
Dicent iniquis temporibus ratam
Seruasse Regi magnanimo fidem
Dum pace polluta rebelles
Turbat agens animos Enyo.
Sic fata, gratis non sine plausibus,
Curru locatum excepit eburneo,
Terráque sublimem relicta
Summa virum super astra vexit.

DE PRÆFECTVRA VRBIS.

ON tenuis villæ, aut humilis sine nomine pagi,
Sed vrbis augustissimæ,
Pictonicis latæ princeps quæ præsidet oris,
Quod cura nobis credita est,
Da citharam puer, hoc venturi teste Camœna
Faxo nepotes nouerint,
Nec mea tam vano turgescunt pectora fastu,
His esse me vt parem putem.
At certè haud aberit tantus fiducia cœptis,
Nec cæca me pericula,
Nec labor, aut quicquid metuunt qui publica curant
Franget moueri nescium:
Non si bacchantes turbata per æquora venti
Cælum solúmque misceant.
Vsque adeò vestri stimulat me gratia facti,

O fida ciues pectora,
Nec si etiam vobis ipsam deuouero vitam
Fecisse me credam satis.
Ecquid enim est maius, quàm lectum ex omnibus vnum
Praeesse ciuem patriæ?
Atlantisque instar, mundi qui sustinet axes,
Rem sustinere publicam?
Odi ego priuatæ laudat qui commoda vitæ
Iners & ignauus domi.
Dúmque audit fortes Fabios, magnúmque Camillum,
Et illa Martis fulmina
Scipiadas, aut qui Graiûm feliciter vrbes
Virtute rexerunt sua,
Non magis afficitur, quàm si Marpesia pigro
Cautes rigescat frigore,
Nec subito huic pectus laudum succendit amore
Pulcherrima æmulatio.
Quo fugis, ô demens? an si tibi vixeris vni,
Rerúmque habenas spreueris,
Idcirco sæuo patriam euertente tumultu
Ruina te feriet minus?
Falleris: idem omnes tanto in discrimine ciues
Fati sequetur exitus.
Ceu ratis infestis vbi naufraga mergitur vndis
Non ille qui clauum tenet
Obruitur solus, sed nautas sæuit in omnes
Vis impotentis æquoris.
Dij tamen in melius malè fausta hæc omina vertant
Quæque alma nostras incolit
Nunc placidè sedes, longùm pax incolat, & nos
Ætate ditet aurea.
Scilicet haud tanti est segetem tibi surgere laudis
Quærendam ab actis fortibus,
Sustineas miseræ vt patriæ lacrimosa videre
Furente bello tempora.

AD IACOBVM DAVIDIVM PERRONEM, CARDINALEM ILLVSTRISS.

E finxit Natura parens, doctißime Præsul,
Omnia Mercurio similem.
Cúmque paris linguæ cœlestia dona dedisset,
Qua fluuios ventósque tenes:
Cum mentem ætheriam, qua ceu talaribus auras
Findis & astra super veheris,
Pro virga, Stygijs quæ sedibus euocet vmbras,
Doctrinam, geniúmque dedit,
Quo pius erranteis animas à nocte profunda
Eripis ad superósque trahis.
Nec tantùm ignaui tibi cedunt vilia vulgi
Nomina, degeneréſque animæ:
Ipsi etiam inuicti, Mauortia pectora, Reges
Non renuunt te sponte sequi.
Mirum igitur si magnanimi te prouida cura
Principis elegit talem,
Mœnia qui Romæ magnis de rebus adires
(Sic quoque Mercurium referens)
Sacrorúmque Patrem, vasto qui præsidet Orbi,
Mulceres dulci alloquio?
Tu modò ab hoc pacem exora, patriámque reuise
Tot miserè afflictam ærumnis,
Aduentúque tuo recrea, ceu sidus amicum
Turbato latè pelago,
Quod simul aspiciunt læti post nubila nautæ
Mœrorem ponunt animis,
Felicémque viam tranquillas deinde per vndas
Numine pacato peragunt.

AD IACOBVM AVG. THVANVM VIRVM AMPLISS.

AM garriebat, iam pede paruulo
Tectis alumnus progrediens humum
Signabat, & nutrix & almi
Lactis amor tenues in auras
Paulatim abibant, hoc adeò meæ
Restabat vnum iam vigilantiæ,
Hunc mille vt infestus docerem
Qua fugeret tener arte pestes.
Cùm de propinquo littore Santonum
Garumna pleno quà ruit alueo,
Illuxit Augusti politum
Vatis opus: neque me, sed omnes
Quotquot Camœnis dulcibus integri
Pudica mystæ concinimus sacra,
Perculsit ingenti stupore
Protinus, atque silere iussit.
Ceu cùm remotis Phocidos in iugis
Alterna Musæ carmina concinunt.
Si fortè inexpectatus adsit.
Delius, instituátque cantum,
Siue ille priscos pectine mobili
Retractet ignes, notáque pascua,
Seu visa Phlegræi furoris
Bella tonet grauiore plectro:
Silet sororum continuò chorus,
Fusique circùm Capripedes stupent,
Vocémque odoratis latentes
Collibus excipiunt Napææ.
Quàm penè lecto carmine tot noua
Miratus vno in corpore lumina
Artis vetustæ, qua recentes

Arduus

Arduus exuperas poetas,
Auguste, fregi plectráque cum chely, &
Saltus reliqui transfuga Thespios:
Ineptiarum sic mearum
Pectore me tacito pudebat!
At gloriosum est, & licet imparem
Certare tanto me iuuat æmulo,
Quo nulla maiorem tulêre
Secula, nulla ferent poetam.
Quo vate turget magna Lutetia,
Vt patre quondam Præside, quem videt
In summo & ipsum iam Senatu
Ordine ritè suo sedentem.
Illæ quidem ipsæ, quarum etiam aureis
Naturam & artes versibus explicas,
Virtute non vna volucres
Dant varios per inane gyros.
Nec magnus alti si Iouis armiger
Primas meretur, dum rapit & feras,
Viros & ipsos dum cruentat
Vngue fero metuendus ales.
Nulla est minoris gloria pumili,
Qui sæua pro se bella gerit, suam
Nec ipse prædam non reportat
Dum timidas furit in columbas.
Tu prima nostri gloria seculi,
Magno Maroni proximus, Italæ
Dicere fastum gentis vnus
Romuleo retudisse cantu.
Nobis, minori numine quos agit
Phœbeus ardor, sat fuerit modò
Si prole seruata frequentes
Nomina nostra nurus loquentur.

AD IOSEPHVM SCALIGERVM IVL. CÆSARIS F.

IOSEPHE, ſanguis nobilium ducum,
Quorum fideli præſidio ſtetit
Verona quondam, & ſumma vexit
Scaligerum ſuper aſtra nomen.
Fortuna quanquam blandior improbis,
Viriſque ſemper fortibus aſpera,
Opes auitas & vetuſtos
Merſerit exitio penates.
Nullis procellis tu tamen obrutus
Effers Olympo conſpicuum caput,
Ceu fluctibus pulſata rupes
In medio manet alta ponto.
Aduerſa contra fata reniteris,
Nec ſortis vllo frangeris impetu,
Virtutis vnius colendæ
A tenero ſtudioſus æuo.
Hanc alma mentem Muſa tibi dedit,
Nuper iuuentæ fida comes tuæ
Caſus in omnes, imminentis
Præſidium ſeny futurum.
Quam tu ſecutus, non ſine numine,
Qualis Sibyllam Dardanius ducem,
Profunda noctis regna & vmbras
Tænarij penetras Auerni,
Semper virentes, Elyſiæ plagæ
Viſurus agros, & veterum pios
Manes virorum, quos & Hellas
Et Latium tulit, imperito
Ignota vulgo nomina, Pindaros,
Blandaque molles arte Propertios,
Et vos Catulli, vos Tibulli,

Virgiliósque, Maniliósque.
Quorum tibi vni cominus omnium
Mentes beatas cernere contigit,
Et si quod arcanum his latebat
Aonijs aperire mystis,
Felix laboris primitijs tui,
Felix & illis quæ melior tibi
Concessit ætas a Britannis,
Ad rigidos celebranda Bactros.
Et nostra si quid luminis addere
Soli corusco Pieris audeat,
Lubenter hoc quodcunque fido
Seruit ingenium sodali.
Non sæua totum te feret Atropos,
Dicêre vatis carminibus tui
Docti parentis docta proles
Innumeros celebris per annos.
At quis Deorum te malus inuidet
Subinde nobis, nec finit amplius
Os illud augustum intueri,
Quod cupida mihi mente curas
Depellit omnes? huc ades ô tui
Lux rara secli, pars animæ meæ,
Vultúque diuino serena
Pictonicos, velut ante, colles.
Te noster Vlmus, te pius huc senex
Voto impotenti Borderius vocat,
Iocos tibi Vertunianus
Mille parat studiosus hospes.

AD IANVM ANTONIVM BAIFIVM.

SIC est, Baifi, pulchra patrum degener
Inuenta negligit nepos.
Viden' diserta Roma quos lusit modos,
Hellasque Roma doctior,
Parcens labori vt spernat vsque Gallia,
Morémque seruet barbarum?
Non illa Homerus, illa non Maronibus
Vates minores protulit,
Ronsardus ex quo nemini antè peruium
Reclusit Aonum nemus.
At sacra quorum pectora entheus calor
Oestro furente percutit,
Certos nec illi verba cogunt in pedes,
Legi nec vlli inseruiunt:
Tantùm similiter desinentibus sonis
Extrema claudunt carmina.
Quis non lepôris confiteri cogitur
Hinc deperire plurimum,
Tenoris expers Musice dum fluctuat,
Vt ebrij vestigia,
Nec illa porrò mulcet aures suauitas,
Quam numerus aptus efficit?
Tu quem vetustas culta seruauit modum
Sectaris, ingressus viam
Qua nulla Gallos antè duxit orbita
Longis ab vsque seculis.
Et ipse simili mentem amore percitus
Dumeta te per inuia,
Te per salebras insequor, noua chely
Senem ęmulatus Teium.
At cui recentis hoc rudimentum lyra

Debetur? Antoni, tibi.
Vitis repertor Euhyus, frugum Ceres,
Oliuæ Athenarum Dea:
Vina offeruntur Euhyo, farra Cereri,
Oliua Athenarum Deæ.
Ita numerorum Gallicorum principem, &
Artis repertorem nouæ
Nefas putarim te nisi primum omnium
Numeris salutem Gallicis.
Ergo tepentis aura dum Fauonij
Sudo renidet æthere,
Secum lagenam Belnci plenam meri
Iube Camillus adferat,
Qua fons propinquus garrulo salit pede,
Notásque valles irrigat,
Hic vbi per herbam sæpe nudas vidimus
Saltare fluminum Deas.
Adsit nitentes culta Tyndaris sinus,
Adsint sodales optimi,
Bellaqua, Grifinus, & vetustæ qui lyræ
Coruillus instaurat sonos.
Hic fusus vdo gramine inter pocula
Anacreontis in modum
Recitabo versus conditos nuper mihi
Anacreontis ad modos.

AD PHILIPPVM PORTÆVM.

ORTÆE *Aonij delicium chori,*
Quem fausta bona sors alite protulit,
Excultúmque per artes,
Et cana innocuum fide.
Nimirum ille sapit, qui Genio auspice
Naturam sequitur perpetuò ducem,
Aetatisque per omnes

Dat sese facilem gradus.
Sic æui teneri mitia tempora
Dum fluxere tibi, & vix bene primulo
Vernans flore iuuenta
Intonsis nituit genis:
Blandis Idaliæ saucius ignibus
Lusisti Aeolia plurima barbito
Non cessura iocosis
Lesboæ fidibus lyræ.
Felix dicta tuis Hippolyte modis;
Felix Hippolytes nec minus æmula,
Quæ te vate Diana
Cæli se ignibus inserit.
Non si possideant quicquid ab vltima
Lusitana ratis deuehit India,
Non si mille potenti
Gentes imperio premant,
His olim titulus ambitiosius
Quàm Musæ numeris intumeant tuæ,
Per quos ore nepotum
Sperant perpetuò cani.
Sed nec magnanimi principis interim
Dotes egregias, factáque fortia, &
Sanctum pacis amorem
Arguta retices chely.
Quid cùm maius opus præterea mouens
Orlandi furias, & Stygio Ioui
Sacratum Rodomontem
Heroa resonas tuba?
Ecce autem vt veniens te quoque reddidit
Ætas firma virum, nunc alius tibi.
Rerum nascitur ordo,
Nec mens quæ fuerat manet.
Æternis Sophiæ tactus amoribus,
Musarum illecebris parcere destinas,
Actæúmque Lycæum
Mutas Aonia specu.

Macte hoc ingenio : non tibi maximi
Opportuna deest gratia principis,
Nec quemcunque capesses
Incassum labor effluet.
Huic blandi officio carminis vnicè
Iam tum carus eras, cùm nequedum vllius
Sceptra insignia Regni
Augusta gereret manu.
Nec tanti auspicio Herois ad exteros
Te vatem piguit pergere Sarmatas,
Incultámque superbæ
Gentis barbariem pati.
Longi ille obsequij nunc adeò memor
Vnum te meritò diligit, vnius
In sermone quiescens
Sacris te alloquiis beat.
Terrarum domino sic sua Cæsari
Virtus Virgilium conciliat, neque
Sacro iunctior alter
Hærebat lateri comes.

AD CLAVDIVM PELGEIVM.

TE procul à patriæ dilectis mœnibus vrbi
Aula vagum prius vna tenebat:
Nunc præbet placidas populosa Lutetia sedes,
Nobilium domus inclyta vatum
Hîc vbi Pierijs notißima nomina siluis.
Portæúsque, patérque Baïfus,
Bertaldus, Perróque sui flos aureus æui,
Musarum mysteria tractant.
Vos, qua nulla patet pedibus via trita profanis,
Per Sophiæ florentia regna
Itis, & arcanos rerum perquiritis ortus,
Naturámque reuoluitis omnem.

Quis non ſollicitos toto de pectore amores
Hæc inter ſolatia pellat?
Tu tamen indefeſſus amas (quis credere poßit?)
Et patrij dulcißima Clani
Littora dum ſubeunt, dominaque abſentis imago
Multa oculis, animóque recurſat,
Omnia tunc tacitis turbantur gaudia curis,
Tunc ſolito furit igne Cupido.
Quid faceres? hac lege hominum gens exit in auras,
Vt Chalybum niſi cincta metallo
Corda geras, te vincat Amor, qui cætera vincit
Cœli aura quæcunque fruuntur.
Præſertim egregiis quoties ornata puella
Dotibus hæc incendia miſcet.
Qualis ea eſt, tua quæ iamdudum pectora adurit,
Digna æternos vrere diuos,
Nutrita Aoniis in montibus, altera Sappho,
Lesbia ſi modò caſta fuiſſet.
Vix ea formoſæ fuerat præſtantia Lauræ,
Et tamen hanc pius ille poëta
Intactam coluit multos Petrarcha per annos,
Et cantu ſuper æthera vexit.
Non illum ingenuæ, quas intentißimus artes
Cura omni ſtudióque colebat,
Primus & à longa reuocabat nocte ſepultas,
A dulci auertere furore.
Ah quoties dominæ infelix poſt fata ſuperſtes
Ingemuit, cælúmque peroſus
Inuiſam optauit cum luctu abrumpere vitam!
Ille etiam manéſque ciebat
Carminibus querulis, & nunquam oblitus amorum,
Qua Rhodanus fragrantia latè
Rura ſecat, Ligurúmque cito pede currit in æquor,
Multa leues iactabat ad auras.
Tu quoque, cui faciles pandunt ſua ſacra Camœnæ,
Cui rerum cognoſcere cauſſas,
Et varios terræ tractus, & ſidera cæli

Dimi

Diui concessere fauentes,
Non ideò speres conceptam extinguere flammam.
Si quis enim est qui mente sagaci
Præditus indoctæ fugiat vestigia plebis,
Hoc demum Deus hospite gaudet.

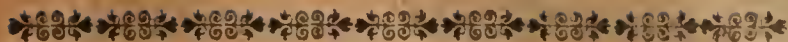

AD LODOICVM SAMMARTHANVM FRATREM.

VM turbulento conspicuus foro
Pericle dignis vocibus intonas,
Mirante Pictorum Senatu
In media senium iuuenta,
Lusúque honesto seria temperans
Lectæ puellæ suauibus interim
Hæres labellis, quæ beatos
Assyriæ cumulant odores,
Me nota amœnæ rura Beotiæ
Tenent canentem carmina, quæ Dryas
Mirata saltu de propinquo
Blandisonis iterat susurris.
Non acta regis fortia, regij
Non acta fratris, Tyndaridæ quibus
Cessere fratres, apta nostræ
Materies veniunt Camœnæ.
Hæc Mantuana commemorent tuba
Maiore quorum pectus inæstuat
Furore, conceptumque numen
Intus agit meliore flamma.
Minuto inaudax pectine libera
Nunc viua canto, nunc nimium diu
Absentis optatos Neæræ,
Qui mihi me eripiunt, ocellos.
Beatus ille est, numina quem sinunt

Miſcere curis gaudia triſtibus,
Dulces & imprimis amores
Mente ſequi haud nimium ſeuera.
Nunc vanitati gens hominum ſtudet,
Soláque honeſti gaudet imagine:
Quoduis ſcelus patrare tutum eſt,
Dum tetricum ſimules Catonem.
At nuda noſtros ſimplicitas auos
Magis iuuabat, nec leuibus iocis
Nefas putabant dura acerbæ
Tædia ſæpe leuare vitæ.
Nec furta, cædéſue interea, aut doli,
Quæque hoc nefando plurima ſeculo
Immania emerſere monſtra,
Tunc placidas tenuere terras.
Sed pura vitæ fallere neſciæ
Lucebat omni tempore caſtitas,
Fidéſque, candorque, & profanis
Relligio temerata bellis.
Quid? cuius diuite de penu
Fatentur omnes ſe ſapientiæ
Præcepta deprompſiſſe, magnus
Nónne Plato teneros amores
Secutus olim eſt? neu ſua poſteri
Non facta noſſent, ipſe perennibus
Intexuit chartis iocoſa
Ingenuæ monumenta flammæ.
Et nos inani ſepoſiti procul
Errore turbæ, tam celebris viri
Veſtigiis, Natura pollens
Quo vocat ac Genius, ſequamur.

AD STEPHANVM PASCASIVM

ONTRAHES *paucis epigramma verbis*
Docte Pascasi, neque te Catullus,
Bilbilis nec te soboles faceto
Carmine vincet.
Ipse, ne vires tenuis pusillas
Ingenij gyro breuiore clausus
Comprimam, laxis feror huc & illuc
Liber habenis.
Debilis primo ac trepidans, sed ipso
Excitor paulatim agilis volatu,
Missilis vires veluti sagitta ac-
quirit eundo.
Quid iuuat vili studio calentes
Fraude collectis inhiare nummis?
Quid magistratus speciosa prosunt
Nomina fasces?
Ista linquentur simul hinc migrare
Iusserit nullo docilis moueri
Cæca mors rerum pretio, neque vllis
Æqua triumphis.
Docta sed sacro quibus ora fonte
Musa Hyanteis rigat in viretis,
Quà nemus lauri placidum beatos
Afflat odores,
His manet muto cineri superstes
Fama, quæ æternis hominum subinde
Plausibus puro recreat receptas
Æthere mentes.
Fallor? an summas vbi fata metas
Clauserint ambos quoque nos perennis
Aureo curru super alta rumor
Sidera tollet?
Te quidem lauro celebrem, foróque,

Magne Pascasi, celebrauit ingens
Orbis à Peuce viridi ad superbas
Hercule Gades.
Sed neque obscurus veluti latebo
Fossor aut cerdo, sua quem iacentem
Vix videt præsens, penitus futura
Nesciet ætas.
Ipse iam Clanus pater, ipsa Clani
Quæ colit ripas leuium decora
Turba Nympharum mea scripta glaucis
Cantat in antris.

AD NICOLAVM SVDORIVM SENATVS PRÆSIDEM.

PRÆSES *togatæ militiæ decus,*
Quo doctiorem non alium mihi
Videre Pimplæus in antris
Contigit à puero sodalem.
Ecquid lubenter nunc subit illius
Felicis æui, dulcibus optimas
Cùm sæpe luces, sæpe noctes
Fallimus in studijs Sororum?
Verum fugacis prima vbi tempora
Fluxere vitæ, & sollicitudinum,
Maturior quas ducit ætas,
Turba frequens animos adorta est:
Vt quemque certis rebus idoneum,
Natura fati præscia finxerat,
Mox Aonum saltu relicto,
Mentem aliæ subiere curæ.
Nec vna nobis voluitur orbita:
Te iura Gallis reddere, me iuuat
Ærarium inuicti tueri

Principis, hoc similes in vno,
Quòd non inerti pectore patriam
Iuuare pro se quisque fideliter
Conamur: at me dignitate
Muneris exuperas minorem.
Sic fulgidorum copia luminum
Cùm noctis vmbras discutit, omnibus
Non vna vis stellis, sed vnum
Omnibus officium est micandi.
Nunc me, fauebat qui puero, videt
Toruo relictus lumine Cynthius,
Et eruditis insolentes
Auribus apta negant Camœnæ.
Quid quòd molestis litibus atteror?
Notis & ausum credere se viis
Negotiorum vorticosæ
Abripiunt Genium procellæ?
Vt oblatrantum feruida vis canum
Ceruam innocentem non sinit auiis
Regnare lustris, quæ benigna
Sors habitare dedit latenti,
Sic me immerentem morsibus inuidis
Canina rauci monstra petunt fori,
Si quà (dii auertatis omen)
Ruribus eiiciant auitis,
Nec ipse dentes abstinet impios
Quo spes in vno nostra fuit sita,
Et quem mihi casus in omnes
Præsidium fore pollicebar.
Qui se (nefandum) sanguine dum meo
Cruentat atrox, hoc dolet vnicè
Quòd lacrymem læsus nec istos
Dissimulem tacitus dolores.
Tam durus olim non Phalaris fuit,
Mugire clausos nec vetuit, cauo
Quos ære subiectis cremabat
Ignibus, exitiale monstrum.

At tu (quietam sic tibi mitia
Dent fata vitam) quando tibi suas
Concessit artes illa, terras
Vltima quæ Superûm reliquit,
Ades Senator maxime, & à malis
Vetustum amicum fraudibus exime,
Neu litium mergi profundo
Me patiare tuum sub Orco.
Sic sortem iniquam Cecropij ducis
Ferens iniquè, non sine gloria
Inuictus Alcides amicum
Asseruit Stygiis ab vndis.

AD RENATVM FRATREM ARCHIDIACONVM PICTAVIEN.

RGO quieto redditus otio
Amore Phœbi totus inæstuas,
Durique susceptam Gradiui
Transfuga militiam relinquis?
Non hoc iuuentæ viuida vis tuæ,
Omnémque firmum pectus ad aleam
Sperare nos de te iubebat:
Sed fore qui veteres auorum
Laudes referret, nomen & inclytum
Rubri quod olim littoribus freti,
Et pabulosæ notum Idumæ
Palmiferi sonüere colles.
Quod nec taceret Gallia fortium
Mater virorum, semiuiri nisi
Iam Marte neglecto nepotes
Pieriis lateant sub antris,
Fortasse iustis huc rationibus
Impulsi, auorum temporibus sua

Dum conferentes nulla priscæ
Signa vident supereße laudis.
Nam disciplinæ gloria bellicæ
Tota exoleuit: imperio ducum
Audire nunc præceps recusat
In scelerum genus omne miles.
Non ille sæuis audeat hostibus,
Cùm publica id res postulat, obuiam
Se ferre, pro veráque pulcram
Laude necem impauidè pacisci.
Laus vna rapto viuere, mollibus
Parentum ab vlnis vellere virgines,
Sæuire in imbellem, & nefando
Iura Deûm violare ferro.
Hoc si esset vsus milite, nobiles
Dum captat olim Cæsar adoreas,
Aut ille qui patris Philippi
Gesta nouo superauit ausu:
Non magni habenas susciperet soli,
Quæque orbis ingens nomina prædicat,
Ignota vili cum popello
Cimmeriis premerentur vmbris.
Tu si latronum dux fugis eligi,
Tuóque damno crimina non tua
Plecti recusas integellus
Vitæ adeò meritæque famæ,
Iam laudo factum, perge modò, & piis
Precare cœptis prospera sidera,
Vt cuius auctores fuere
Consilium superi secundent.
Vita fruentem cælibe virgines
Amant Camœnæ: cernis vt Aonum
Iam se tibi pandant profano
Culmina non superanda vulgo?

V. C.
CL. PVTEANI
MEMORIÆ S.

VDET fateri, lente inérsque barbite,
Iam nona meßis appetit,
Puteanus ex quo seculi splendor sui
Vrgente fato extinctus est,
Nec dum sepultis tanti amici Manibus
Pias dedisti lacrymas.
Sed cùm sub imis hæreat præcordiis
Hoc funere acceptus dolor,
Nulláque poßit arte, nullo tempore
Nostrum leuari tædium,
Vt sit aliquantò serior, semper tamen
Hic luctus opportunus est.
Adeste vos ergo Deæ & iustißimis
Vltro fauete næniis.
Hic vester ille est, luce quem prima editum
Fouistis in blando sinu,
Qui vestra coluit sacra sedulus puer,
Factúsque demum grandior,
Siue ille Græca, seu Latina conderet,
Ante vnus ibat cæteros,
Vatúmque censor ipse vates optimus
Phœbi tuebatur vices.
Seuera donec inuolans in hunc Themis
Totúmque vendicans sibi,
Me sequere, dixit, faxo tam rara indoles
Emergat isto ex otio.
Tu quicquid olim Roma victrix gentium
Sanciuit æquis legibus
Antiquitatis quicquid in sinu latet,

Me consequêris auspice, &
Has tibi per artes summa honorum ad culmina
Certißimam sternes viam.
Te purpuratum splendidos inter Patres
Augusta cernet ciuitas,
Te populus omnis iura dicentem colet,
Colent & ipsi principes.
Hæc Dea; nec anni deinde multi effluxerint
Rata cùm fuerunt omnia.
Tumuit superbus amne toto Sequana,
Tumuit ocellus Galliæ
Lutetia ingens facta nunc ingentior
Tantis alumni laudibus,
Et ciue in illo nacta Budæum alterum,
Ad sidera caput extulit.
Quis enim tribunal ad supremum doctior,
Quis venit vnquam iustior?
Quis comitate, quis pudore præstitit,
Virtutibúsque cæteris,
Quibus micabat hoc nefando seculo
Ceu nocte sidus aureum?
Sed lustra nondum vixerat planè decem,
Cùm debili in corpusculo
Paulatim adultus calculus teterrimos
Primùm dolores attulit,
Mox lethum & ipsum, lugubrémque vatibus
Causam canendi præbuit.
Ipse ego senili membra cui torpent gelu
Desueta longo tempore
Ad plectra redeo, penéque oblitas mihi
Tremula manu tento fides,
Nunquam huic labori præstiturus me parem,
Nisi qui mihi cor excitat
Amor in sepulti nomen ardentißimus
Dissolueret frigus meum.
Vos patre digni liberi, quos æmulæ

Doctrina virtutis comes
Ducit paratæ laudis ad verum decus
Paterna per vestigia,
Beatiores viuite, & quos abscidit
Annos parenti pertinax
Bonis nocere Parca, nunc tandem æquior
Vobis rependat singulis.

AD NICOLAVM RAPINVM PICTONEM.

ARTIA inter agmina
Iam frigidum aut quis ferat poëtam
Tot, Rapine, cantibus
Obtundere aures? Tu vetuste amice,
Quem suo bona in sinu
Minerua fouit, forsan hunc laborem
Non iniquus æstimes.
Quemcunque certè lumine haud maligno
Musa nascentem videt,
Vix est vt illum quamlibet senentem
Cura dulcis deserat.
Non ille pluris fecerit potentum
Sceptra Regum gemmea,
Non quicquid auri vel Mydas habebat,
Impigri vel Astures
Laboriosis eruunt fodinis.
Quid quod & vatum pij
Iuuant labores publicóque prosunt,
Facta dum virûm ardua
Obliuioso vindicant ab æuo?
Ipse ego tam feruidum

Scribendi amorem, quo ſubinde flagro,
Eripi nolim mihi,
Ne fortè deſim muneri, ſuperba
Colla dum hoſtium terit
HENRICVS *ardens, tótque nos triumphis*
Ad ſuas laudes trahit.
Me pelle ad orbis vltimos receſſus,
Quáque ſurgentem diem
Indi ſalutant ſolibus peruſti,
Quáque deſertus gelu
Neptunus vnctis nec patet carinis,
Debitam Regi fidem
Memor tenebo, vita dum manebit.

EX AREOSTO.

NIMIVM ſimplex, auido quæ credis amanti,
Dum ſancta iurat numina!
Nulla in amore fides, & amans dum fallit amantem
Periurijs gaudet ſuis.
Præcipuè prima vernant quibus ora iuuenta
Caue puella fidere.
Quàm citò qui leuibus ſtipulis accenditur ignis
Pereunte pabulo perit:
Tam citò deficiunt iuuenili in corde calores,
Euanidíque tranſeunt.
Venator cupidus ventos patietur & imbres
Optata ſi fugit fera:
Inciderit ſemel in caſſes, hanc negliget idem,
Nec perſequetur amplius.
Sic virgo dum intacta manet, dum pectore duro eſt,
Hanc impotenter ſedulus
Ambit amans: idem rigida ceſſante repulſa
Potitus illam reſpuet.
Non tamen ô teneræ vobis, non proinde puellæ

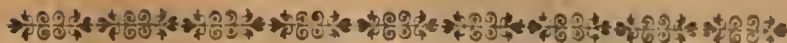
Cauendus omnis est amor.
Nam veluti nullo foditur quæ vomere tellus
Sub veris aduentum noui,
Nullo flore decens, nullis nitet vtilis herbis,
Sed squalet ingrato situ.
Sic mulier nullos experta Cupidinis ignes
Ætatem inertem transigit.
Tu modò, ne iuuenum incerto capiaris amore
Quæcunque consulis tibi.
Nam cæco ætatis malè sanæ deperit æstu
In amore si qua est suauitas.
Nónne vides cruda quos vellis ab arbore fœtus
Acerbitatem vt afferant,
At quæ cocta suo mitescunt tempore poma
Lenes palato dent cibos?

EPICEDIVM.

ASSANDRA *flos & gloria virginum,*
Quascunque tellus Iulia protulit,
Ten' pubere intactam sub æuo
Cruda nimis rapuere fata?
Te mille certatim ambierant proci
Formæ potentis munere nobilem,
Sed Orcus, eheu! destinabat
Ipse sibi hunc cupidus decorem.
At inter vmbras forma quid attinet?
Nullus colorum Manibus est honos,
Omnes simul nigris teguntur
Noctibus & fugiunt videri.
Certè inuidorum est hoc facinus Deûm,
Vt quisque vita dignior, ocyùs
Hunc auferant, ne quà perennes
Gens hominum mereatur annos.

AD C. NODANVM.

QVOD natale solum Macrino vate tumebat,
Idem mihi ortum præbuit.
Quà Cereris fœcundus ager tibi, maxime Cæsar,
Fundata cingit mœnia,
Mœnia quæ lætos quondam fouere colonos,
Dum blanda ridebat quies.
At postquam euersis belli vis impia muris
Prædonibus fecit viam,
Mox alios aliósque sibi legêre penates
Quicunque tristis patriæ
Cernere deformes non sustinüere ruinas
Horrenda belli insignia.
Sic olim euersæ post vltima tempora Troiæ
Mœsti migrabant exules.
At mihi Pictonidum placidas ante omnia sedes
Amica præstat ciuitas.
Illa olim primo puerum suscepit ab æuo
Tecum Nodane dulcibus
Addictum Musis, tibi quæ sua dona ferebant
Larga beata dextera.
Illa virum, illa senem longos sibi seruet in annos.
O grande Pictonum decus,
Vrbs opibus populóque potens, pietatis alumna,
Celebris Astrææ domus,
Grata bonis statio Musis, arx tuta Gradiui,
Puro salubris aëre,
Nobilis, ampla, frequens, spatiosis læta viretis,
Templis superbis ardua,
Pande mihi bona, pande sinum, méque accipe ciuem:
Tu, luce dum datur frui,
Da faciles æui cursus, tu lumine cassum
Leui tege æternum solo.

FINIS LYRICORVM.

SYLVARVM
LIBRI DVO.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI SYLVARVM LIBER PRIMVS.

IN REDITVM HENRICI GALLIÆ ET POLONIÆ REGIS.

TV quicunque auidum veræ virtutis amorem
Concipis, abiectique fugis vestigia vulgi
Arduus, & patrio reditum moliris Olympo
Mollia ne speres tranquillæ tempora vitæ,
Nec facilem rerum tibi polliceare tenorem.
Nam quod & immeritis fortuna benignior vltrò,
Largáque munifici dabit indulgentia cæli,
Mille per hoc casus tibi erit, per mille labores
Quærendum, fortique animo toleranda Deorum
Inuidia, & duri superanda iniuria fati.
Vsque adeò certus virtutis in omnia sudor
Est comes, ignauásque fouent blanda ocia mentes.
Quam nisi fixissent mundo fatalia legem
Stamina, pro meritis sors si foret omnibus æqua,
Non te detineant alio sub sidere longæ

Interualla viæ, ignotique incommoda cæli,
Diuulsum dulci a patria, aspectúque tuorum,
O decus HENRICE *imperij quem debita nostri*
Sceptra vocant, poscúntque suo sibi tempore regem.
At non præteritos, quoscunque prioribus annis
Ordine perpetuo venerata est Gallia reges
Vexauit simili fortuna indigna tumultu.
Vsque nec à prima nascentis origine regni
Contigit, vt rectore suo ratis ante careret
Gallica: quin simul ac rapido fera turbine Parca
Deiecit sublimi aliquem de puppe sedentem,
Protinus emicuit, qui nantis in æquore classis
Debitus acceptas regeret súccessor habenas.
Ac velut Arctoi longè trans littora ponti,
Vltima semotos quà porrigit insula tractus,
Esse plagam fama est, certis quæ mensibus anni
Nunquam Sole caret, sed ab vna parte cadentem
Dum videt, ex alia paulatim albescere notos
Nascentis radios, & primula lumina cernit.
Sic nunquam antè suum Mauortia Gallia regem
Visa fuit sensisse mori, vix occidit vnus,
Cum subitò exortus, qui nubila pelleret, alter,
Gratáque sedato repararet gaudia luctu.
Tu solus, sceptris quo nullus dignior vnquam
Extitit inuersásque vices, mutatáque sentis
Fata patrum, solióque diu prohiberis auito.
Quid faceres? non te propria sat sorte beatum,
Quem magni in partem regni fraterna vocabat
Gratia, quem socium summis in rebus habebat,
Ambitio leuis, aut regnandi vana libido
Abstulit hinc, notam iussítque relinquere terram.
Sed tua, quæ factis celsum feriebat Olympum
Fama, tot à tenera partos ætate triumphos,
Tot captas memorans vrbes, tot missa sub Orcum
Agmina, quæsitámque armis te vindice pacem,
Impulit extremo gentes ex orbe remotas
Vsque à Sarmatico glacialis littore ponti

Te petere, & cupidis dominum sibi poscere votis.
Vix bene contigeras oblati limina regni,
Cùm medios inter plausus, & publica gentis
Gaudia, certatim tibi quæ omnis sexus & ætas
Promit, & auditis longè maiora tuendo,
Miratúrque libens, conceptúmque auget amorem,
Nuntius ecce tibi patria lugubris ab ora
Aduolat, immiti fratrem qui funere mersum
Nunciet, atque noua dominum te voce salutet.
Addit & impexis truculentam errare capillis
Pérque feras Bellonam vrbeis, pérque horrida passim
Arua, auidísque animis dirum inspirare venenum.
Quis tibi tunc, pie Rex, generoso in pectora sensus,
Cùm pendentem animi, tanto in discrimine rerum
Vrgeret patriæ te suspirantis imago?
Nempe licet firmo te blanda Polonia nexu
Stringat, & auelli iucundo regis amati
Amplexu neget, auspicijs tamen atque Deorum
Numine, qui maiora vocant te ad pondera rerum,
Stat reuocare gradum, patriásque reuisere sedeis.
Sic pius Æneas regni melioris amore
Sidonias arces, ægrámque relinquit Elisam,
Et dulce in Latium, promissáque peruenit arua.
Sed desiderium gentis miseratus amicæ,
Consilium, mentémque tegis, tacitúmque quieta
Nocte capessis iter, dubiæ te credis & vmbræ.
Aeterni cælorum ignes, túque aurea Phœbe
Cuius adoptiuum nocturno tempore lumen
(Quà licet) exactæ reparat dispendia lucis,
Este boni, & vobis immensi nobile mundi
Depositum seruate decus, dum debita quærit
Imperia, afflictísque venit succurrere Gallis.
Interea, qualis vacua Minois in acta,
Mane nouo vt primùm lento experrecta sopore
Sensit abesse sui pulcerrima principis ora,
Nec spes optato iam pascere lumina vultu,
Flebilis, incomptósque diu resoluta capillos,

Et mœſto abſentis miſerè deperdita luctu
Dicitur hos cælo miſiſſe Polonia queſtus.
O quis te noſtris oculis, cariſsime princeps,
Abſtulit, atque nouis turbauit gaudia curis?
Ergo ego, ſublimi quæ vertice nuper adibam
Sidera, nec Scythicas HENRICO *principe turmas*
Sæua nec Herculei metuebam tela Geloni,
Nunc ſubitò abſentem queror extenuata dolore!
At non hoc Superi miſeram ſperare iubebant,
Cùm longum permenſus iter, patrio orbe relicto,
Scilicet immodico noſtri correptus amore
Me petis, & cupidis cupidam complecteris vlnis,
Sed fore perpetuum hoc ventura in tempora fœdus.
Quæ noua nunc primam vertit ſententia mentem?
Mene fugis? nunquam hoc, nunquam mihi credere de te
Fas fuerit, mihi nota fides, mihi nota voluntas,
Nec rabidæ Tigres infantem lacte ferino
Te ſub Caucaſeis enutriuere cauernis,
Nec niſi te tua fata trahant, monitúſque Deorum,
Suſtineas accepta oculos auertere terra.
Saltem viue memor, neu curam deſere noſtri,
Abſentémque abſens (te quando carere neceſſe eſt)
Auſpiciis tutare tuis, & numine firma.
Certè ego (quæ me cunque manet fortuna) manebo
Fida tibi: non vllo alius mihi tempore princeps
Iura dabit: non ſi ſolio pater ipſe relicto
Me velit, & ſuperis mutet Saturnius aſtris.
Sic ait: accurrunt querulæ ad lamenta ſorores
Rußia, Maſſouia, & flauente Podolia crine,
Et Dryadum intonſis Lituania cincta coronis,
Pruſsiáque, & Graium cui dat vetus inſula nomen,
Fæmineóque omnes pertundunt pectora planctu.
HENRICVM *totis formoſus Viſtula ripis,*
HENRICVM *ſaltus,* HENRICVM *triſtia latè*
Rura ſonant, reſonátque cauis è vallibus Echo.
Ille viam vorat, & mox Cæſaris vſus amici
Hoſpitio Italiam, cognatáque tendit in arua.

Excipit ingenti Venetûm ſtudioſa paratu
Vrbs ſuperi Regina maris, quæ diuite ſumptu
Aërias arces medijs attollit in vndis.
Iungunt ſe Auſonij proceres, blandiſque volentem
Pro ſe quiſque iuuant ſtudiis, certántque merendo:
Iactatúmque diu, longiſque laboribus ægrum
Imponunt nitidi Eridani lucentibus vndis.
Demúmque eximius, ſuperatis Alpibus, Heros
Poſt tantos animi, tantos & corporis æſtus,
Succedit regnis, greſſúmque in limine ponit.
Felices nimium montes, felicia culta
Allobrogum, quibus infeſtæ poſt nubila ſortis
Illuxere ſacri primùm aurea lumina vultus!
Et tu, Romulidæ quæ debes mœnia Planco,
Vrbs gemino vetus amne tumens, veſtigia Regis
Sentis prima tui, ſolennes prima triumphos
Inſtauras, hilarique adeuntem voce ſalutas.
Nec ſi etiam tacitè labentis ad herbida Clani
Littora nos reducis diuino regis ab ore
Diſſita ſejungunt longè loca, durus acerbi
Quæ malè iamdudum belli pauor vndique vexat,
Idcirco minùs officium præſtare merenti,
Abſentique pio fauſtam clamore ſalutem
Dicere nos, gratóſque procul iuuet edere plauſus.
Ergo agite, ô veſtro fidiſſima pectora regi,
Dicite iò ciues, bona cuncti dicite verba!
Omnis lætitiæ ſexus vacet, omnis & ordo,
Nec pateant vllæ feſtiua luce tabernæ,
Quæque prius belli horribiles clauſere tumultus,
Nunc potior iubeat ratio fora clauſa ſilere.
Ite, & odoratos per compita ſpargite flores,
Et feſtos de more choros indicite læti,
Fumidáque oblatis onerate altaria donis.
Ipſe ego pars veſtræ quamquam tenuiſſima turbæ,
Conſpicuus, lauróque caput redimitus olenti
(Nam me etiam ætherijs ſacer ignibus implet Apollo)
Dum ritè excelſis operatur cernuus aris,

Votáque pro reditu ſoluit ſuſcepta ſacerdos,
Carmine plauſibili celebreis redeuntis honores,
Virtuteſque canam Vates, & fortia facta.
Scilicet Aonys Veniens Vt Nais ab antris
Hunc olim egreſſum materna exceperit aluo,
Creſcentiſque ſibi teneros aſſumpſerit annos.
Mox, cùm rara genas nequedum lanugo notaret,
Ipſe ſuos animos generoſa in pectora Mauors,
Vincendique acrem ferus inſpirarit amorem.
Hinc pro fratre pio pia cùm ter ſumpſerit arma,
Ter retulit fracto ſperatum ex hoſte tropæum,
Ter Votiua dedit ſeruatis munera templis.
Quid delata loquar ſacræ moderamina claßis,
Quam faciunt CHRISTI *ſignatæ nomine gentes*
Vnanimi conſenſu omnes, atque agmina iungunt.
Impia belligeri contra molimina Turcæ?
Quod niſi quæ ſæuis tunc arſit Gallia bellis
Hunc remorata ſuos meritò ſeruaſſet in Vſus,
Non Vna audacem repuliſſet palma tyrannum,
Libera ſed priſcos reuocaret Græcia cultus.
Tu Victor, tu bellipotens, tu gloria regum.
Tu rurſum orbis amor, populi tu ſumma Voluptas,
Et tua, quæ mundum radijs illuſtribus implet,
Abſenteis etiam Virtus tibi iungit amicos.
Te rigidi ſtupuere Getæ: te, maxime ductor,
Inclita quos gremio proceres Germania nutrit
Mirati auguſtæ regalem frontis honorem,
Mirati ingenium præſtans, ſandique lepores
Optauere ſuis ſocium contingere regnis,
Eque breui hoſpitio longum deducere fœdus.
Salue Dardaniæ ſpes optima maxima gentis,
Magne armis, magne ingenio, qui ſolus Vtraque
Laude Viges, totúmque Vni tibi poſcis Homerum.
Æacides dudum alter eras Victricibus armis,
Nunc Laërtiades, peragratis gentibus, alter.
Neu tibi quid deſit, referas Vt totus Vlyſſem,
Te non agnoſcent quidam fortaſſe tuorum.

At nos, dulce quibus pro te, mitißime regum,
Oppetere, & fidei tibi testem effundere vitam,
Te colimus, tibi res, tibi nos submittimus vltro.
Sis bonus ô populúmque iuues miseratus egenum.
Certa sequens dignæ imperio vestigia matris
Cuius fidus amor te nos absente tuetur,
Tu rege nos, tu pace bea. Sic tempus in omne
Cura Dei stabilem tibi seruet amica tenorem.
Sic vbi ter longum Nelidæ impleueris æuum,
O terræ decus, ô cupidi spes maxima cæli,
Quæ non æqua potest fragilis tibi reddere tellus,
Accipias solido meritorum præmia cælo.

DAMOETAS
AD CLAVDIAM RETIORVM DVCEM.

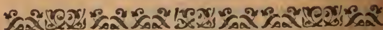

ACTENVS aut Superûm laudes, aut prælia Regum
Diximus Aeolio cantu: nunc rustica nobis
Musa placet, nunc rura vocant & amicus Apollo
Pastorum gregibus, qui pastor & ipse Pheræas
Pauit agens olim per Thessala rura iuuencas.
Nec minus & votis diuina vocabere nostris
Claudia, quæ Musas, ipsúmque in pectore Phœbum
Vna geris nostri noua lux & gloria secli.
Nam mihi seu veterum splendor spectatur auorum,
Sidereæ seu frontis honos, & gratus ab omni
Parte decor, nitidæque illex facundia linguæ,
Seu magis ingenium præstans, quod vilia vulgi
Contemnit studia & sacri se vertice Pindi
Sistit, vt impuræ fugiat contagia terræ,
Vera pates certè penitus Dea. Quid quod & orbas
Vna foues nostra miserans ætate Camœnas,
Præsidióque tuo doctos amplecteris omnes?
Quos inter si quid merui, dum me quoque conor

Tollere humo, & veterum lusus effingere vatum,
Diua faue, sacrósque tibi ne despice cantus.
Mox & Musarum dulci prouectus amore
Aggrediar maiore sono memorare mariti
Facta tui, Allobrogum extremis quæ nuper in oris
Gessit ouans, animos dum passim ad fræna rebelles
Siue manu, siue arte adigit, latéque sonantem
Eridanum Galli fama iam nominis implet,
Hesperiæque aditus & apertas asserit Alpes.
Si vacat interea leuibus dare tempora nugis,
Ne pigeat querulam Damœtæ audire cicutam.
INFELIX *Arethusa meos cur despicis ignes?*
Cur quoties operum immunis per prata iuuentus
Aut pedibus ducit choreas, aut carmina cantat,
Me velut immitem vitas auersa leænam?
Tu si me patiare tuum pulcerrima dici,
Nec potior quisquam vario tibi lucida flore
Serta legat, iungátque manus & brachia nectat,
O tibi quàm dulces fundet mea fistula cantus!
Te Clani virides ripæ, te læta sonabunt
Flumina, te longo resonabunt murmure valles.
Quódque adeò multæ dudum cupiere puellæ,
Per pagum digito monstrabere vatis amica
Damœtæ, & longos tua fama vigebit in annos.
Quod si etiam te dona mouent, ac forsitan illa
Plusquam næniolas, & inania carmina curas,
Sunt mihi sex niueo lucentes corpore cygni,
Quos ego piscoso Lemouicis ab amne Vigennæ
Attuleram nuper, longæuæ munera matri
Grata quidem & pigræ solatia blanda senectæ,
Tu tamen illa feres. Quid enim mihi gratia matris,
Quid patris heu misero bona diuitis omnia prosunt,
Si tibi despicior, si me aspernaris amantem?
Sum tamen & forma, & florentibus integer annis:
Nec mihi contendat nostris in montibus vllus,
Seu sit opus lucta, celeri seu vincere cursu,
Seu fluuium ingentem validis tranare lacertis,

Aut iaculo, aut quauis agilem certare palæstra.
Nuper & ipsa aderas, veteris cùm in funere Mopsi
Ferales de more ageret vicinia ludos,
Méque ferox digitis & voce lacesseret Ægon,
Torua tuens Ægon, reliquos qui robore agrestes
Vincit, & ardentes vocat in certamina tauros.
Illum ego iactantémque manus, & multa minantem
Arripui, & media prostraui lætus arena.
Hei mihi quòd nulla vel vi superare, vel arte
Sum potis insano conceptum in corde furorem?
Ille coquit me luce, coquit me nocte, nec vllus
Aut modus, aut tanto requies venit vlla dolori.
Vtque leuem attonso stipulam cùm exurimus aruo,
Lucentes latè crepitans furit ignis in agros,
Sic furit heu! cæcásque vorat mihi flamma medullas.
Me rigui fontes, me roscida prata dolentem
Aspiciunt, nec opem interea mihi ferre dolenti
Aut rigui fontes, aut prata humentia possunt.
Ipse pater, mœstis quem sæpe incendo querelis
Ferre negat Clanus tantæ fastidia flammæ,
Et nisi sit numen iam fundo arescat ab imo.
O qui me gelidi longinquo littore Ponti
Sistat, vbi æterna glacie concreta rigere
Stagna ferunt, crudóque gelu durescere circum
Terram omnem, & canas nunquam cessare pruinas!
Fors fuat assiduis algens Aquilonibus aër,
Leniat vt tantos & frigore temperet æstus.
Nam memini senior nobis cùm diceret Alcon
Tales hinc procul esse plagas: quo tendere quando
Fata negant, nec tanta meæ fiducia sorti est,
Ite citi nostræ quos tangit cura salutis,
Ite, mihi medicas istis in montibus herbas
Quærite, si tandem sacris depellere succis
Infandum sit fas malè sano è pectore morbum.
Quid loquor ah demens? nil hîc medicamina prosunt,
Nil magici ritus, aut vani verba susurri.
Ipse licet medicæ Deus artis Delius adsit,

Ipse suam vinci fateatur Delius artem.
Sola potest Arethusa meos finire dolores.
Lympha sitim pellit, rapidum leuat aura calorem,
Vina fugant curas, Amor ipse medetur amori.
Talia dicentem numeris, & plura parantem
Dicere, fortè alto vicini è vertice saltus
Venantum auditus clamor, strepitúsque latrantum
Compreßit medio turbatum in carmine vatem.

AD IACOBVM AVGVSTVM THVANVM V. AMPLISS. EPISTOLA.

VOD patruus tuus ille, sacri pars magna Senatus,
Te successorem sibi designauerit vltro,
Nec generis certe communia vincula spectans,
Sed mores animi niueos, cultúmque per arteis
Ingenium, scelerísque manus ante omnia puras:
Gratulor hunc meritum tibi fidus amicus honorem.
Gratulor & patriæ, quæ tot iam oppressa ruinis
Præside te antiquum decus & tuta otia sperat.
Nam vestræ hoc proprium gentis mortale beare
Iustitia genus, & leges pacémque tueri,
Explosúmque nefas tota depellere terra.
Quódque pater, patruúsque olim, quod Præses & ipse
Cœpit auus, vel tu demum conamine dextro
Perficies, vel mox à te ventura propago
Affectum absoluet, melioráque secla reducet.
Non etenim ignauum, non tu consumere tempus
Constituis cœlebs, & inerti credere somno.
Ipsa sed auspiciis nuper felicibus vxor
CANNIA *ducta tibi, & firmo fœdere iuncta.*
CANNIA *magnanimûm soboles illustris auorum,*
Cœlestes referens vultúque & pectore diuas,
Quæ deinde optato te prolis honore parentem

Augeat,

Augeat, & longum tua nomina mittat in æuum.
Felix qui læto crescentes agmine natos
Vidit, & hinc seros potuit sperare nepotes!
Quid iuuat innumeris tellurem exscindere bobus?
Quid prosunt auri multo congesta labore
Pondera, quid celso perducta palatia cœlo,
Si tibi supremæ cum terminus adpetet horæ,
Externo hæredi moriens bona cuncta relinquas?
Adde, quod hic nobis nascentibus insitus ardor
Cuique suum instaurare genus, similémque creare
Progeniem, & natis vitæ transcribere munus,
Quam quicunque fero neglexit pectore curam,
Illum ego duritia cautes æquare marinas
Crediderim, & sanctas Naturæ vertere leges
Ingratum humano generi, inuisumque beatis
Cœlitibus, quibus & sacra sunt genialia curæ.
Tu, cui concedunt meliorem numina mentem,
Simplicium veteres ritus imitaris auorum,
Concessumque tori non aspernaris amorem.
Atque ego prima tuæ vidi præludia tædæ
Iamdudum, primos venturæ coniugis ignes
Conscius, & tanti arcanis admissus amici,
Dum retinet blando me docta Lutetia nexu
Absentem dulci à patria, aspectúque meorum.
Inde mihi reduci lætas vbi nuncius aures
Perculit, aduentasse diem, cùm pulcra subiret
Nupta domum atque noua decoraret luce penates,
Quas ego non aras, quæ non ego sacra petiui
Templa Deûm, quos non Superos in vota vocaui?
Vraniæ puerum ante omneis, cui cura iugalis
Prima tori, supplex animóque & voce precabar,
Hymen ô Hymenææ Hymen cinge aurea sertis
Tempora, Parisiisque fauens illabere ripis.
Quæ te cunque tenent sedes, placidissime Diuûm
I tua quò te festa vocant, iustisque precantum
Dexter ades votis, nec honestas despice curas.
Ipsa licet vati genitrix se iunxerit olim

Bistonio gelidi vocalem ad Strymonis vndam,
Non tamen vlla vnquam sociauit corpora Cypris
Aptius aut melius, quam Cannia ducta Thuano est.
Illa quidem forma superat præstante puellas,
Ille viros doctrina vnus supereminet omnes.
Hymen, ô Hymenæe, Hymen, da iungere dextras
Omine felici, grata vt concordia sacris
Adsit, & æternùm fidos comitetur amanteis.
Hæc procul. at tantæ pars quantulacunque fuissem
Lætitiæ, forsan præsens meliora dedissem,
Quando (nec illustres hoc inuidêre poëtæ)
Magna suos inter numerat me Gallia vates,
Incultum licet ac nulla arte polita canentem
Carmina, quæ cæco tamen ipse amplector amore,
Ostentóque lubens, tutisque subinde latebris
Educo dubias in aperti luminis oras.
Quid faciam? sua cuique placent, cuique est suus error
Inditus, & dulci deludit imagine mentem:
Vidi ego deformes extanti gibbere natos
Qui sic diligeret, sic demulceret ineptis
Blanditys, risum spectans vt nemo teneret.
Quis scit an insipidi fiam quoque fabula vulgi?
Sed mea dum placeant Puteanis atque Pithœis,
Augustóque meo, quo nil facundius vsquam est,
Certè ego nec populi ronchos, neque vana morabor
Scommata, quia lauro caput insignitus ouanti
Vsque canam, qualis torrente cicada sub æstu
Roris amans, toto sonat importuna per agros
Assiduè, & fessas messorum verberat aures.

AD LVD. CASTANEVM RVPIPOSÆVM.

QVÆ tamen ignauos tam mollis inertia Celtas
Detinet, aut spatijs timor improbus vrget iniquis,
Vt sese addicant studio vix segniter vni
Degeneres? placidas auidè colit ille Camœnas,
Doctus, seu magnum numeris æquare Maronem,
Siue hominum mentes facundis flectere dictis,
Aut rerum caussas, aut abdita promere iura.
At sit opus valido patriam defendere ferro,
Auget femineas imbelli voce querelas,
Et penitus trepidæ fit ciuis inutilis vrbi.
Alter Marte potens, primis quem crudus ab annis
Ebibit, ingenuas animo non concipit artes,
Strenuus ille quidem, & sumptis longè optimus armis:
At si succedat rigido pax aurea bello,
Negligit inculto ciuilia pectore iura
Barbarus, horribili patriam miscétque tumultu.
Hinc adeò externas armis neque pellere gentes,
Nec satis inter nos pacem licet vsque tueri.
At quos culta dedit seclis melioribus Hellas,
Bellatrix aut Roma viros, vtrumque subibant,
Æquè onus, & socio gaudebat Apolline Mauors.
Non igitur mirum est, si tot tantásque per Orbem
Illa vel illa tulit gemino stans numine palmas.
Non malè vicino vix tuta tuemur ab hoste
Oppida, & vnius captis in mœnibus vrbis
Quærimus ingentes titulos, finémque laborum,
Quem dare victori prouincia victa solebat.
Vsque adeo fractum virtus diuisa vigorem
Sentit, & egregijs nequaquam sufficit ausis.
Vnus es, ô patriæ rarißima gloria terræ,
Quem non degeneris lædant contagia secli,

Quique trucem dulci Musa moderere Gradiuum.
Atque equidem sic te nasci volvere sorores,
Ius quibus humanæ deducere stamina vitæ,
Perpetuò regni afflictis vt rebus adesses.
Seu magnum affari Tarpeia in rupe parentem
Esset opus, blandisque ad pacem inducere verbis,
Dum te magnanimo legatum à Rege tot annos
Roma videt, meritúmque abeunti reddit honorem:
Seu toties bacchante odij ciuilis Erynni
Regis amor, patriæque salus ad bella vocarent
Impauidum & populis imponere frena iuberent.
Nec si fortè pares felix tibi Gallia multos
Ferre queat, paribus non speret & illa triumphis
Debellare suo longinquas tempore gentes.
Macte animi, macte ingenij, Ludouice, Deúmque
Non tibi concessas tot amico numine dotes
Nequidquam esse puta tanquam sine nomine vulgo,
Non omnis moriêre, tui pars optima letum
Nesciet, & longa viuet per secula fama.
Iam tua sidereo tollit se gloria cælo,
Iam tibi gratantes toto ex Helicone Camœnæ
Certatim sua dona ferunt, præque omnibus vnum
(Si quid id est, tenuémque haud aspernabere vatem)
Cœpti operis meritò te prima in fronte locamus
Insignem, & nostræ resonant tua nomina Syluæ.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM LATINO CARMINE REDDITVM.

TE per ego hîc, Phœbe ô medicæ pater artis & auctor,
Teque per hîc iuro non inficiende parenti
Asclepi, & geminas dulcissima nomina natas
Hygieam, Panacénque, Deósque, Deásque per omnes,
Quos testes appello fore vt, dum vita manebit,
Quæ nunc conceptis statuo promittere verbis,

Illa sequar vigil, & seruem indefessus ad vnguem,
Promissique fidem res vt iurata sequatur.
Qui me hanc instituit puerum praeceptor ad artem,
Ille mihi patris instar erit: non segnius illum
Vsque colam, ac ipsos qui me genuere parentes:
Illum ego fortunas comitem complectar in omnes:
Illi, cum sors dura feret, miseratus egeno
Succurram: totis opibus, tota arte iuuabo.
Nec minus & fratrum instar erunt, quos pectore toto
Certus amem, firmóque mihi quos foedere iungam,
Tum nati illorum, tum qui nascentur ab illis.
Quorum si quis erit, pulchro qui incensus amore
Virtutis nostras animum conuertat ad artes,
Hunc ego gratuitò, & nulla mercede docendum
Suscipiam. Quin & quouis genitore creati
Omnia me discent omnes praecepta magistro,
Omnibus vnus ero ductor, Phoebeia princeps
Castra sequar, duce me vestigia figere discent:
Si modò militiae dederint sua nomina nostrae.
At sacris Thymbrae, tuis quicunque teneri
Abnuerint, procul hinc illos, procul esse iubebo.
Omnibus hoc vnum studijs, operáque fideli
Curabo, vt victûs ratio quaecunque salubris,
Nec producendae fuerit malè congrua vitae,
Hanc ego praescribam bonus, & contraria damnem:
Vt, quantùm potero, maneant me vindice tuti
Mortales, fatique furens iniuria cedat.
Non ego vel pretio, vel iniqua petentis amici
Adducar precibus, cuiquam vt lethale propinem
Pharmacon, aut alius quisquam me auctore propinet.
Nec verò mulier temerati damna pudoris
Si qua sit abiecto cupiat quae extinguere foetu,
Huic ego subijciam pessos, animamve latentem
Conscius, & nondum viuentia membra necabo.
Faxo mihi sceleris purissima vita nefandi
Semper eat, castique decus sine labe pudoris,
Nec mihi sanctum vllo vitietur crimine munus.

Vesica inclusus miserè quos calculus angit,
Haud ego sustineam crudeli excidere ferro.
Ecquis enim furor est, quâ sanas vulnera dextrā,
Hac eadem miseris membris infligere vulnus,
Sæuúmque infando sedare dolore dolorem,
Et lethum vt fugias aliunde accersere lethum?
Scilicet has verset cædens operarius artes,
Durum hominum genus, & pietate insigne cruenta.
Me quæcunque domus venientem exceperit, omni
Viderit hoc cura satagentem, vt quæ ægra iacebunt
Membra toro dulci arte leuem, mentésque dolore
Oppressas recreem verbis solatus amicis,
Fœmina virve fuat nullo discrimine habebo,
An domini, an serui: neque amor me cæcus habendi
Interea, aut Veneris coget male-sana libido.
Siue vacem officio, seu quiduis moliar vnquam,
In vita si fortè hominum quid videro, quod sit
Celandum, celabo lubens, linguámque fideli
Corripiam fræno, nec grata silentia rumpam:
Nec secus atque meæ fidei commissa tenebo
Arcana, & tacito sub pectore clausa recondam.
Sic mihi diuini faueat bona Numinis aura,
Sic fortuna meis accedat prospera rebus,
Quæque mihi merces suscepti optata laboris,
Laude vehar, vigeatque meum per secula nomen,
Vt me nulla dies violantem hæc viderit vnquam.
Sin minus, & vano periuria turpia mendax
Ore loquar, dubiíque ferant hæc irrita venti,
Nulla mihi ex animo succedant vota, sed atrox
Me miserum sæuis merset Fortuna procellis,
Tristiáque inuisæ capiant me tædia vitæ.

AD PHILIP. PORTÆVM.

MENE, ô Pierides, plus vno viuere seclo
Exemptum tenebris hominúmque per ora vagantem?
Non equidem assumo tantùm mihi, nec mea vano
Corda tument fastu, si quis tamen hunc quoque si quis
Fors olim melior genius mihi spondet honorem,
Sic eat, & studijs, quàm dedita turpibus ætas
Mercedem vati negat, hanc ventura nepotum
Tempora dent, largóque moras cum fœnore pensent.
Namque (fatebor enim) vatum quoque blandus inescat
Me labor, & dulcis iamdudum insania ludit.
Quid faciam? ante alios cœlum quibus emicat ignes
Ipse mihi princeps nascenti illuxit Apollo,
Et mea Pimplæis deuouit pectora sacris.
Méne etiam placito Superûm pugnare fauori?
Prima meis studijs populosa Lutetia sedes
Contigit, hinc primùm sacræ nemora ardua rupis
Et semper virides Hæmi patuere recessus.
Dein celebrem Astrææ sacris sum missus in vrbem
Pictonidum, si qua naturam expellere furca,
Atque leues possem de mente fugare Camœnas.
Sed tamen hoc frustra, nam quò me cumque ferebam
(Tantus amor) semper comitem se adiungit eunti
Fida cohors, iußitque animum iuuenile calentem
Spernere lucrosas, vulgus quas appetit, artes.
Vix bene contigeram limosi littora Clani,
Cum Iani occurrit nobis miseranda Perusæ
Pieris, illa quidem rara lectißima forma,
Quæque sua doctorum oculos nouitate teneret:
Verùm imperfecti lugebat damna cothurni
Vsque latens, nec apertæ audens se credere scenæ,
Læuia quòd nuda paßim cute crura paterent.
Donec ego extincti miseratus fata poëtæ

Absolui, attexens operi quodcunque vocatus
Delius, & placidæ mihi suffecêre sorores.
Nec mora, cùm populi iam peruenisset in ora
Cultior, & genium liber haud ingratus haberet,
Gaudebam alterius sub nomine nostra libenter
Scripta legi inuidia vacuus, tutique periclum
Ingenij tacitò sic me fecisse iuuabat.
Inde petita mihi Biturix, vbi diuite pollens
Eloquio ante omnes Duarenus iura docebat,
Et solitas vitans salebras per amœna vireta
Insuetum pandebat iter, qua forsitan arte
Mens illectari poterat, nisi me sibi totum
Vindicet Aoniæ studium immortale cateruæ.
Inde aliæ atque aliæ sedes: nunc aula vagantem
Excepit, patriæ nunc blandior aura recepit,
Nunc & magna tuos adij Germania fines,
Corniger Arctoa Rhenus quà labitur vnda,
Vangionésque, Vbiósque rigans, & clara Nemetum
Mœnia, cum sonitu Batauum descendit in æquor.
Post vbi, quà Druydûm dicta est de nomine tellus,
Pugnassent ex parte acies vtraque paratæ
Nequicquam, & dubio errasset victoria campo,
Sperabam infesti sedato turbine belli
Iamdudum optatis penitus me tradere Musis.
Ecce autem magno misceri murmure rursum
Gallia & infandos cœpit renouare furores
Impia. Vos patrum ô sancti mihi parcite manes,
Dura loquor, sed vera loquor, nimis impia certè
Gallia, nec sacro venerandi nomine CHRISTI
Censeri iam digna satis, cùm iura, fidemque
Contemnat, totiesque suo se sanguine fœdet!
Nec minus interea me bella domestica vexant,
Anxiáque innumeræ consumunt pectora lites,
Quas socer incautus peperit, frigente senecta,
Intempestiuum Veneris dum concipit ignem
Infelix, miserúsque nouercam inducit in ædes.
Hinc patrum immenso patrimonia parta labore,

Quæ reliquos inter ciues domus ampla tenebat,
Inuasit fera pestis: & hoc in turbine rerum
Quisquam Pegaseis poßit locus esse puellis?
Obstrepit hinc tristis belli fragor, obstrepit illinc
Cæca fori rabies, & nubibus irrita donant
Omnia, quæ ipse chori princeps dictauit Apollo.
Quid loquar impensum curis ciuilibus æuum,
Distractámque diu per mille negotia mentem,
Dum mihi nunc sacræ custodia credita gazæ,
Nunc Vrbis tutanda salus, ne tempore duro
Turbarent fidos infesta pericula ciues?
Multa tamen lusi interea: tantum insita menti
Vis potuit, famæque bonis innata cupido.
Méque suos inter numerauit Gallia vates,
Seu blanda Æolio modularer carmina plectro,
Seu tenues cantarem elegos, dum florida lætum
Ver agit, & studijs gaudet iuuenilibus ætas.
Quinetiam intacta quærens de fronde coronam,
Ausus ego ingenti vatum applaudente theatro,
Longum operæ grauioris opus, quale antea nulli
Contigit è nostris Latia tentare Camœna.
Et potui, Gallóque homini (quæ gratia Musæ
Vestra fuit) Graiûm arcani patuere recessus,
Cyrrháque, Parnassúsque biceps, vbi florida plena
Serta manu, & sacras licuit decerpere lauros,
Dum molles infantum artus quæ pabula firment
Exequor & natas in commoda publica seruo
Mille animas, auidique moror crudelia fati
Vulnera, & instantes Parcarum auerto rapinas.
Inde pium vitæ spirans melioris amorem
Sacra Deûm regi cecini, cælique beatis
Ciuibus, & casto demulsi carmine mentes.
Exemplo, Portæe, tuo quem numinis aura
Phœbei primis genuinum afflauit ab annis.
Dúmque olim teneros molli pede ludis amores,
Nullus erat qui se dicendi laude poëta
Auderet conferre tibi, sic ore fluebant

Mella tuo, & suauem redolebas totus Hymettum.
Dein Superum sanctas diuinis vocibus aures
Lenisti, & sacro clausisti carmine cantus.
Fortunate operum, si quid monumenta merentur,
Nulla tuos vnquam delebunt secula versus,
Nec tibi prensanda est alieno fama fauore:
Dum Priami soboles & Gallica sceptra manebunt
Semper eris, memorique diu celebraberis æuo,
Et patriæ tecum florebit gloria linguæ.
Non tamen ista tuo sub nomine pauca verebar
Edere, téque meis ornandum includere chartis.
Scilicet ingrati nunquam delebile nomen
Vt fugiam, serique sciant me teste nepotes
Quo candore animi, quo fidus auore sodalem
Prosequeris, nostrúmque iuuas quemcunque laborem.
Cumque pius Princeps tibi iusti signa fauoris
Multa ferat, non Aonios duntaxat honores
Miratus, sed & ingenij solertis acumen,
Et niueos mores, & natam ad grandia mentem;
Pondéreque in medio rerum tibi præbeat aures,
Huic ego si quando placui, tu sponte fauentem
Extimulas, primóque faces bonus addis amori.
Salue Pierij meritò spes optima cœtûs,
Dum lateo dominæ procul à splendoribus aulæ
Pictonicos inter scopulos, vbi Martius horror
Intonat assiduè & trepidantia pectora turbat:
Interea, si certa fides, absentis amici
Nomen ama, & memori constans in pectore serua.

FINIS LIBRI PRIMI.

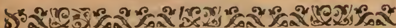
SCÆVOLÆ SAMMARTHANI SYLVARVM LIBER SECVNDVS.

AD AMPL. V. ACHILLEM HARLÆVM SENATVS PRINCIPEM.

NON semper cupidi malè-sanos pectoris æstus
Ludicráue, aut partos immiti Marte triumphos
Musa canit, terræque inhians mortalia spirat.
Quondam etiam quæ virgineo sunt digna pudore
Diuinis aptat fidibus, notúmque pererrat
Voce polum & vani spernit ludibria vulgi:
Præsertim si quem meritis & honore patronum
Insignem legit, & castas modulatur ad aures.
Nempe alto Patrum in solio sacra debita Iuri
Dum facis, & populo princeps oracula dictas;
Te si interpellem leuibus, vir maxime, nugis,
Vel rerum ignarus merear, vel ineptus haberi.
Verùm age, si sacris de fontibus hausta, Deique
Prompta sinu tibi dona feram, sanctæ optima vitæ
Fomenta, & duros rerum solantia casus,
Ecquid erit pretij? quò lætus amore poëtam

Excipies, blandóque dehinc dignabere vultu?
Ista quidem est voti merito pars optima nostri,
Nec potis vberior Musæ contingere merces,
Quam tanto placuisse viro, quem Gallia latè
Suspicit & summis certatim laudibus effert.
Non quia conspicuus veterum te sanguis auorum
Illustrat, largósque tibi non inuida census
Nortia, supremósque togæ concedit honores.
Sed quia sorte ista longè dignißimus vnus,
Atque adeò maiore, tuæ virtutis amorem
Inijcis in puras mentes & amantia recti
Pectora: nec si te inferior fortuna tulisset
Parcius arderent animi colerént ve merentem.
Me certè iubeat penetrare vel vltima Thules
Littora, vel siccæ Lybiæ flauentis arenas,
Quæque loca Euphrates extremo flumine findit
Turbidus Eois vbi ponti spargitur vndis.
Quanquam aut pigra instet hyems, hæc omnia caussa
Non verear tentare tua, dum nostra voluntas
Sic pateat. Sed & est melior, qua me quoque poßim
Commendare opera & non planè ingratus haberi.
Possum ego Pierij diuino munere cantûs
Virtutes celebrare tuas, noctique profundæ
Eximere, & sæuas Parcarum vertere leges.
Nam licet vnius captus dulcedine cæli
Non hominum plausu, non vana duceris aura,
Vsque adeóne tamen virtuti debita spernes
Præmia, vt oblatum non amplectaris honorem?
Ille adeò iucundus honos etiam optima mulcet
Pectora: nec si olim famæ generosa cupido
Deserat humanas rerum in discrimine mentes,
Vllus erit qui pro populi Regúmque salute
Audeat innumeris caput obiectare periclis.
Quò tibi tot curæ, tot sumpti sæpe labores
Pro patria, si post spatium breue labilis æui
Omnia Lethæis nox obruat vna sub vndis?
Siccine virtutum illa cohors, timor ille Deorum

Et pudor & probitas & acerbo tempore Regi
Nunquam fracta fides, nunquam mutabile pectus,
Inuictóque animus non inficiandus Achilli
Vanescant, neque venturo noscantur ab æuo?
Hoc Musæ prohibete nefas: non plurima vobis
Turba deest, tam gratum obeat quæ sponte laborem.
Non tot in herbosis fœcundæ saltibus Hyblæ
Vere nouo glomerantur apes ad roscida florum
Pabula: non tot vbi Autumno vindemia feruet
Aligeri coëunt culices & fumida circum
Labra volant musti latè fragrantis amore,
Gallia quot nostro produxit tempore vates,
Qui liquidas vestri concurrunt fontis ad vndas.
Atque quidem hos inter quanquam postremus & arte &
Ingenio, tamen hanc potero dum carpere lucem
HARLÆI egregias non vno carmine laudes
Persequar, vt magnum longè diffusa per Orbem
Tot decora æternùm viuant, æuóque futuro
Non leuia ad seros veniant exempla nepotes.

IN CONVENTVS IVRIDICOS

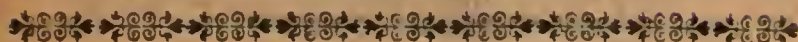
Pictauij habitos, anno M. D. LXXIX.

MAGNI columen regni, præclara Senatus
Lumina, gens delecta virûm, quibus aurea præbent
Lilia sublimem generoso à Principe sedem,
Saluete Astræi proceres, atque omine fausto
Pictonicæ dudum optati succedite terræ,
Sic læto Æsonidum aduentu miserabilis olim
Dulcia concepit vitæ solatia Phineus,
Importunæ auido cui turpiter vngue volucres
Vellebant ex ore cibos, totúmque replebant

Immundo fœtore locum, neque certa ſalutis
Spes ſuper vlla foret, niſi feßis rebus adeſſent
Optati iuuenes, qui monſtra inuiſa fugarent.
Vobis illuſtres animæ, non ductor Iaſon
Præficitur, magno ſed Iaſone maior Achilles,
Qui quondam a teneræ nutritus flore iuuentæ
Aonias inter Pimplæo in monte puellas,
Inde ſacræ Themidis melior pia venit ad arma.
Nec vobis etiam comes Orpheus additur alter,
Bruta ſono qui ſaxa trahat, qui flumina ſiſtat,
Sed qui Threïcio grauior Briſſonius Orpheo
Humanas teneat facundis vocibus aures.
Quid ſupereſt igitur, niſi vt ipſos grandibus auſis
Vincatis Minyas? neque enim hic incommoda deſunt
Talia, mille manus latronum, mille nocentes
Scilicet Harpyiæ, quas toto expellere cælo
Muneris eſt veſtri & ſolitas inhibere rapinas.
Aſpicite vt longo procedant agmine ciues,
Vt populi feſtis vos obuia turba ſalutet
Plauſibus, & lætum clamorem ad ſidera tollat.
Reſponſant colles, reſponſant florea circum
Arua, ſonánſque nemus, præruptique inuia rupes
Lurdini, & placidis ludit qui Clanius in vndis,
Quæque iacent rigua virides in valle Crotellæ,
Quique pÿ ſeruat Benedicti nomina cliuus,
Nimirum & vobis olim loca nota, verendæ
Dum Themidis ſacram huc pueri properatis ad ædem.
At Dea, quam noſtro expulerat vis impia ab orbe,
Poſt ſcelera & cædes & quæ fera cunque libido
Auſa diu eſt, ſua nunc iterum ſua ſurgere regna
Sentit, & antiquis liberrima gaudet alumnis.
Nec minus & nos, ante quibus grauis atque moleſta
Vita fuit rerum ſedato turbine amicam
Paulatim aſpicimus lucem, ac formidine pulſa
Dulcia venturæ ſentimus gaudia pacis.
Vos ergo, ſacri heroës, quo carmine dicam?
Quæ iuuenes, quæ digna ſenes præconia tantis

Præstabunt meritis, aut præmia debita soluent?
Fors & tempus erit, cum sæuo erepta periclo
Pictonidum gens ritè memor solemnia vobis
Vota ferat, vobis solemnem instauret honorem,
Vindicibúsque suis altaria ponat & aras,
Si liceat, neque Religio & pia sacra repugnent.
Quod poterunt certe merita vos laude nepotes
Vsque colent, gratóque ferent super æthera cantu:
Quique dies huc vos optato sidere vexit
Sanctus erit nobis, & cana in secula felix.

T. COSSÆI EPICEDIVM EX G. ALBERTI GALLICO.

IPSE pater vatum, diuino carmine cuius
Viua etiam magni nunc cernimus Hectoris acta,
Haud quidquam arte sua Cossæi laudibus addat.
Quacunque immensi patet ingens machina mundi,
Aëreque, vndosóque mari, cælóque, solóque
Eximij iuuenis volat vndique nobile nomen,
Famáque loginquas nunquam peritura per vrbeis
Fertur, & hunc meruit generosum pectus honorem,
Absque mora primis quod se patefecit ab annis,
Nec se gessit ita vt passim vulgaribus est mos
Militibus totum peragunt qui segniter æuum
In castris, donec mora vix longissima tandem
Accinctos operi videt, & se ad fortia demum
Facta acuunt gelidi cùm dura relinquere cani
Castra monent. fuit hoc viridi Cossæus in æuo,
Haud multis serà quod contigit esse senectâ.
Ille etenim patrias vbi primùm in prælia turmas
Ducere, & infestos contendere iussus in hostes,
Sic acer ruit in medios, vt certa futuræ
Virtutis documenta daret: mox agmina victor
Integra dum fracto toties ex hoste reducit,

Confestim & Regi & populo gratißimus vnus
Se totum insolito cumulari sensit honore.
Tantùm vera potest, cui sors comes addita, virtus!
Nec satis huic cœpisse fuit, minimúmque putauit
In cœptis decus esse, nisi pede pergat eodem,
Vt tandem egregiis Colophona imponeret ausis
Impiger, & rara posset virtute mereri
Illorum adscribi numero, clarißima quorum
Nomina laurigeri splendescunt laude Gradiui.
Hanc autem extremo firmauit funere famam,
Cùm ferus arrepto clypeo (sic Regis amici
Suadet amor) pulchram petijt per vulnera mortem.
Ille quidem moriens nobis æterna reliquit
Lamenta, ast æterna sibi simul ipse parauit
Nomina, quæ nullum non admirabitur æuum,
Bellica dum merito virtus in honore futura est.
Ergo suo vitam Regi deuouit in armis
Sponte sua, certus medio aut occumbere campo,
Aut superare hostem: neque sic lugenda cadentis
Conditio, nullum patitur qui funere damnum
Pro fragili vita solidum sortitus honorem.
Ipse quidem poteras (ea si mens fortè fuisset)
Cossæe, ignauum traducere leniter æuum,
Stare domi, partísque bonis à patre fruisci,
Quæque tibi magno congesserat ille labore
Desidia molli in varios conuertere lusus,
Armorúmque procul strepitu securus & expers
Terrorum ignoti vitare pericula Martis.
Aut si fortè pudor te inuisa vocasset ad arma
Nolentem, vt multos qui regia castra sequuntur,
Tuto stare loco poteras, animámque periclo
Surripere, & creperi non vlla subire duelli
Damna, cauens tibi: sic flueret mollißima vita,
Sensimque in seros sese produceret annos.
Igneus at menti vigor insitus, ipsáque vero
Pectora, quæ virtus laudum incendebat amore,
Et Regi promissa fides, te sola iubebant

Bella

Bella sequi, dubiámque animo contemnere sortem.
Hic patuit victrix tua quantum dextera posset,
Cordáque degeneri nunquam depressa timore,
Illáque, qua sese decorari Gallia sensit,
Digna Deo virtus. O térque quatérque beati
Heroes, tantùm quos Iuppiter æquus amauit,
Vt similes illis animos diuinitus afflet
Quos tibi, Cossæe, ætatis rarissima nostræ
Gloria, magnanimo cuius tot pectore gesta
Clara iuuentuti præbent se exempla futuræ,
Vt tua sectantes olim vestigia discant
Et pulcram, dum vita manet, sibi quærere laudem,
Et non obscurum post fata relinquere nomen.

AD MICH. HOSPITALIVM GALLIÆ CANCELLARIVM.

OSTQVAM Regis amor Sacræ tibi munera Ceræ
Commisit, primúmque Togæ mandauit honorem,
O qui tum plausus populorum & quanta fuere
Gaudia! nec sanè immeritò: res nam ipsa docebat
Aduenisse diem tot votis ante cupitum,
Cùm neque virtuti iam debita præmia desint,
Nec sola ambitio rerum ad fastigia tollat.
Nempe aberas procul Allobrogum, Ligurúmque per vrbes,
Sed tua te magnis iamdudum cognita rebus
Præsentem mediâ virtus faciebat in aulâ.
At quamquam his sensim auspicijs tua viuida fama
Cœperit excelso se primùm attollere cœlo,
Non tamen eximijs inimicus defuit ausis,
Qui tua morderet vesanus nomina liuor.
Scilicet ignorans insonti nulla nocere
Crimina, quóque magis premitur pulcerrima virtus,
Hoc illam magis atque magis se ferre per auras,
Pulsóque inuidiæ sublimem euadere fumo.

Ille autem ætheriâ qui nos regit æquus ab arce
Te Deus eduxit primis & fouit ab annis,
Pérque gradus omneis paulatim euexit honorum,
Donec supremâ spectandum in sede locauit.
Forsitan hi doleant, quibus est mens conscia culpa,
Iurgia qui litésque serunt, alienáque turbant
Otia: nec desint tua quos constantia vexet,
Si quando empta prius diuendere publica rursum
Munera non liceat paßim venalia nostris
Hactenus, vt merces alio quas orbe petitas
Exponit mediâ venaleis nauta taberna.
Integer at vitæ fore nunc te vindice sperat,
Concessum placidi spatium traducat vt æui,
Nec iam odio, nec iam vano compulsa fauore
Sordida mens hominum, cæcáque libidine habendi
Percita Iusticiæ temeret venerabile nomen,
Nec Themidis porrò, tanquam præconibus olim
Sancta ministeria indignè subiecta, videre
Fas sit, vt ante fuit, plerúmque addicier illi
Qui licitatus erat collectis fœnore nummis,
Aut aliquo turpi quæstu, furtísve, dolísve,
Fors etiam infami corruptis arte tabellis.
Ecce autem egregius iudex iam limine ab ipso
Consessu in medio patrum, castóque Senatu,
Attollitque manum & constanti peierat ore
Nullo se precio quodcunque hoc munus adeptum.
Atque ita periurus celsum de more tribunal
Conscendit, meditans hoc vnum & pectore voluens
Quâ tandem arte, quibus poßit pensare rapinis
Quod prius accepto pro munere præstitit aurum.
Iamque minutatim vendit solido ære, quod emptum
Ante sibi est, abigitque omnem de mente pudorem.
O cæcos mores & auari opprobria secli!
Quid mihi tot veterum nodosa ænigmata legum
Proderit & grandes prudentum euoluere libros,
Si sine tot studijs tantorum & mole laborum
Siue bonis via siue malis discrimine nullo

Per solos pateat sacra ad subsellia nummos?
Huic tu præcipuè, vir magne, medebere pesti,
Certus non alios posthac conscribere Patrum
In numerum, nisi qui præstent grauitate, fidéque.
Te frustra indoctus, frustra importunus adibit,
Quanquam illum obnixè commendet epistola Regi
Vnius è procerum numero, quâ fretus in aulam
Irruat & rapidis præuertat cursibus omneis.
Quæ tamen ille sibi spondebat munera vanus
Haud referet, iustámque repulsam passus abibit,
At nihil ambitionis egens (sibi nam satis ipsa est)
Anteibit virtus fautoribus omnibus vna.
Sic demum fugient fraudes, fugientque rapinæ,
Sic fugiet, quâ nec monstrum deformius vllum est,
Illa carens oculis inimica Inscitia vero,
Iudiciisque suum reddes decus atque nitorem.
Nec longè has arteis vt perdocearis abibis,
Sufficient quæ mellifluis præcepta notasti
Carminibus, dio plenus dum numine cantas
Qui Regem deceant mores, quæ cura adhibenda
Vt populo pius atque sibi secla aurea condat.
At tu si quis amor, si quid te publica tangunt
Commoda, nec spernis venturæ præmia famæ,
Ne patiare diu tam docta volumina capsis
Celari, & mutis sine fruge latêre sub vmbris.
Interea hoc munus placido bonus accipe vultu,
Quod strepitus interque fori, populique tumultus
Edebam, nec plura pater concessit Apollo
Asper & infensus, postquàm lucrosa legentem
Iura fori steriles vidit me linquere Musas.

AD IO. DEFENTIVM.

FORTVNATE senex, cui nec maturior ætas
Vlla potest fregisse animos, rectúmue morare
Propositum, patriæ subeas quin pondera molis
Impiger & tantis rursum obiectere periclis.
Fortunate idem iuuenis, quem feruidus olim
Non vetuit calor ante annos senioribus vti
Consilijs, patriæ dum tu quoque fræna teneres,
Commissámque vrbem longa obsidione leuares.
Ipsa tibi Natura parens vtrumque sub æuum
Temperiem dedit & rebus facit esse gerendis
Siue manu siue arte habilem, nec territa duris
Temporibus meliorem habuit Respublica ciuem,
Cui potius primo væsani turbine belli
Credere se posset, reuolutáque rursus eodem
Quem semel experta est hunc gestit habere magistrum
Iure suo, & fidis iterum se tradit habenis.
Ergo velut pulsâ dubiæ caligine noctis
Nos recreat noto redeuiuus lumine Titan,
Sic vbi te insignem repetito munere læta
Plebs videt, & notos veneratur pendula vultus,
Dulcia iam optatæ spondet sibi gaudia pacis.
Tu modò solemneis vrbis ne despice plausus,
Atque pater patriæ toties assuesce vocari.
Nec via difficilis fuerit, vestigia tantùm
Ipse tua obserues, tibi tu fidissimus vnus
Dux eris, & certam referes cum laude salutem.

GENETHLIACVM.

NON tamen omnino, Superi, delere paratis
Pictonicum genus, & ciuili excindere ferro,
Cùm pulcram nobis generoso è sanguine prolem
Sufficitis forti de semine nobilis Ely,
Patria cui debet, Latio quod Roma Camillo
Debuit, vrbe etiam pulsis hoc tempore Gallis,
Qui sacra nec veriti fuerant violare Deorum
Limina, sacrilegi soboles verissima Brenni.
Non illum solas, præstat quibus impiger, artes
Exercere togæ iuuat, & fora nota fouere:
Sæpe etiam, patriæ cùm res id postulat, arma
Tempore sumpta placent, & Pallade claret vtraque.
Nempe animis hominum si quando viuidus ille
Ardor inest, plenúmque inhiat virtutis amorem
Desidiæ impatiens, illaudatíque soporis
Exultat, studióque ferè haud includitur vno.
Fortunate puer, tali qui patre creatus
Quod sectere domi tantæ virtutis habebis
Exemplum nullo meritò delebile seclo.
Fortunate puer, fausto tibi lumine mundus
Nascenti arridet, rerúmque haud tristis imago
Spondet inoffensæ lætissima tempora vitæ.
Hoc erat Autumni tanto quod tempore nuper
Temperies producta fuit, sudúmque serenis
Nubibus egelidæ nituit sub sidere brumæ.
Dein cùm deformi riguisset frigore tellus,
Et glacie concreti amnes, & quicquid iniqui
Sæua reducit hyems torpentia corda teneret,
Mox veniente die, casta cùm matris ab aluo
Luminis in dulces oras prodire parabas,
Paulatim & frangi rigor, & mitescere cælum.
Fallor? an hæc aliquam portendunt omina pacem,

Vltricésque iras, rediuiui incendia belli,
Vlterius fata ire vetant, Superíque fauentes?
Et meritò: quid enim toties furialibus ausis
Gallia tam cæco ruat in sua damna tumultu,
Atque aliјs inuicta suo se robore vincat?
Nónne fuit satius iunctis pia prœlia turmis
Vertere in illeges Turcas, duróque leuare
Colla iugo oppressæ per tot iam secula gentis
Graiugenûm, feßisque Asiæ succurrere rebus?
Ite, inuictæ animæ, quo vos possessa profanis
Busta vocant repetenda Dei, felicibus ite
Auspiciјs, aderit fauor alti certus Olympi.
Sic olim auratæ quærentes vellera lanæ
Magnanimi heroes, Graiæ socia agmina gentis,
Æquor inexpertum prima tetigere carina.
Quorum & Bistonius iuuenis memoranda canebat
Facta comes, fluctúsque insanos voce tenebat.
O mihi tale fauens plectrum concedat Apollo!
Vos per inaccessas rupes, per inhospita saxa
Persequar, his vt visa oculis non auribus hausta
Bella canam vates, & longa in secula mittam.
Vos non Lethææ mergent obliuia ripæ:
Vos quà sol oritur; vos quà se condit in vndas
Rumor aget, niueisque volans ad sidera bigis
Euehet, & seros mandabit ad vsque nepotes,
Fors ego nec tantæ fuero pars vltima famæ.
Me iuuet interea partus cecinisse beatos,
Sincerúmque mei testari cordis amorem
Carminibus, noti resonat quæ garrula Clani
Ripa, nouúmque suis gaudet me adiungere ciuem.
Vos modò, iuge quibus studium est humana tueri.
Cælicolæ, hunc vestro puerum seruate fauore
Incolumem, & vitæ facilem indulgete tenorem.
Atque adeò, verbo breuiter complectar vt vno
Omnia, quæ vel sors, vel continet æmula virtus,
Huic date, vt eximiј liceat vestigia patris
Certa sequi & tanto censeri nomine dignum.

IOANNIS MORELLI EPICEDIVM.

Ad Camillam eius filiam.

VIS mihi Pieridum puro de fonte petita
Sufficiet nunc verba, quibus mulcere beatos
Aggrediar Manes, & soluere iusta Morello?
Quem fortuna virum si non comes vsque secuta est,
Non tamen excelso, non illi in pectore virtus
Defuit, & sanctæ decus inuiolabile vitæ;
Quem puerum Musæ Aoniis pauêre sub antris,
Quem iuuenem aula, virum casti fouere penates
Formantem teneros generosi principis annos:
At melior tandem securum sortis iniquæ
Viléſque oblitum curas, neque plura petentem
Florentis virides sophiæ deduxit in hortos
Vrania, optatisque senem mox intulit astris.
Ergo, sancte senex, mortali carcere liber
Accipis in summo iam debita præmia cœlo,
Despiciénsque humiles terras penetralia Diuûm
Celsa tenes, magno loca nunc habitata Thuano,
Quem nostris ereptum oculis Respublica nuper
Luxit, & elato lacrimas dedit orba parenti.
Nempe viri tanti alloquiis, vultúque beato
Pasceris, ætheriósque vnà circumspicis orbes
Arduus, hísque oculis coràm præsentia sentis
Gaudia, quæ vix olim animo sperare licebat,
Cùm grauia obstarent inuisæ pondera terræ.
Quam tamen, vt fas cumque fuit, dum vita manebat,
Vincebas, veri ante alios seruantior omnes,
Fœdáque vitabas impuri crimina secli.
Ac velut in mediæ seruatus tempora brumæ
Flosculus exacti reuocat noua gaudia veris:

Sic priscum sanctis renouabas moribus æuum.
Sed reliquas inter dotes, & quæ tibi largâ
Munera dij tribuere manu, pars maxima tantæ
Laudis erat constans in amico pectore candor,
Quo doctos omnes, doctißimus ipse, fouebas
Vt licuit, neque si vires ita forte tulissent,
Sorderent steriles hac tempestate Camœnæ.
Testis erit patrij princeps & gloria plectri
Ronsardus, qui cùm exoriens, ceu primus Olympo
Lucifer, os sacrum efferret, fidénsque iuuenta
Dircæum exprimeret patria testudine carmen,
Nec tanti possent fulgorem ferre poetæ,
Indocti, quos illa ætas inculta ferebat,
Tu primus laudare nouóque applaudere vati,
Primus & insipidæ maledicta refellere turbæ
Cœpisti, & procerum in cœtu celebrare merentem.
Quid memorem fido tibi iunctum & amore sodalem
Bellaium? quid mille alios, quorum edita paßim
Scripta tuum referent ventura in secula nomen?
Et me aliquem hos inter (si Diis placet) esse volebat
Nescio quæ aggresti fundentem incondita vena
Carmina, nec Musis, nec Apolline digna Latino.
Nónne triplex ergo cingat mihi pectora ferrum,
Si quantum ingenij, quantum mihi Delius artis
Inspirat, tibi, quicquid id est, non seruiat vni?
At vos, ô vatum proceres, quos enthea virtus
Excitat, & mentes meliori numine complet,
Composito cineri meritas persoluite laudes.
Túque adeò tali dignißima patre Camilla,
Rara tui sexûs & nostri rarior æui
Gloria, quas olim ductore parente Camœnas
Nosse datum, aerij iuga dum celsißima Pindi
Vix paucis adeunda viris, ascendere virgo
Non dubitas, sacrásque manu decerpere lauros,
Has agedum extincti celebranda in fata parentis
Rite cie, & Stygio reuocans à limine manes,
(Quod facis) acceptæ cui debes munera vitæ

Redde

(Quod facis) acceptæ cui debes munera vitæ
Redde vicem, & superas rediuiuum attolle sub auras.
Certè erit hoc satius, quàm vano lumina fletu
Fœdare, & longas incassum iterare querellas.
Quandoquidem non his crudelia fata mouentur,
Non si soluaris lacrymarum in flumina, non si
Tristia Mopsopiæ vincas lamenta puellæ,
Cuius in occisum pietas animosa parentem
Successit cælo, viuitque in secula fama.
Nam pater Actæis quondam regnator in oris
Icarius (Graij nisi fingunt omnia vates)
Dulcia inexperti primus dum pocula Bacchi
Monstrat, & ingratos hoc munere donat agrestes,
Quà virides inter Marathon patet ardua saltus,
Illum turba neci dedit ebria, scilicet haustum
Nectare sub dulci sibi credens esse venenum,
Quòd madida insolito titubarent corpora lapsu.
Fortè viæ comes & fidus canis iuerat vnà,
Qui morientis heri casum indignatus acerbum
Multa vlulans, multis latratibus aëra complens,
Currit ad Erigonem, & , qua potis, indicat illi,
(Mirus amor) simul & sua per vestigia monstrat
Quà sit iter; sequitur tremulis mœstissima virgo
Passibus, atque animo iam tum præsagia sentit
Certa mali, caríque subit genitoris imago.
Vt verò hunc toto proiectum corpore vidit
Exanimes pallentem artus & sanguine fœdum,
Tum flauas laniata comas, percussa lacertos,
Et gelidum nequidquam amens amplexa cadauer,
Tene, ait, ô genitor, téne, ô dulcissime, talem
Aspicio? quæ tandem in te manus impia tantum
Ausa nefas? nec te sacri reuerentia sceptri,
Nec generi humano tot præstita commoda seruant?
Vos ô tam miti felices nuper Athenæ
Principe, vos populi quotquot meus ille regebat
Imperio pater, & secura pace beabat,
Immani meritas à gente reposcite pœnas,

(Si qua fides) tantúmque scelus ne linquite inultum.
Quo feror ah demens ? etiámne humana requiro
Auxilia ? ipse Deus , nostro quem sæpe receptum
Fouimus hospitio , nobis non adfuit Euan.
Ilicet vna salus properata à morte petenda est.
Vix ea finierat , cùm sæuo euicta dolore
Ipsa sibi vitæ inuisæ retinacula rapit.
At Superi impauidos mirati virginis ausus,
Protinus aurarum hanc leuibus per inania pennis
In sublime , canémque simul rapuêre fidelem ,
Et noua stellato fixerunt sidera Mundo.
Te quoque , sed fato meliore , Camilla , benigni
Pro pietate tua Superi super ardua tollent
Sidera , & humanâ maiorem sorte beabunt.

FINIS SYLVARVM.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI ELEGIARVM LIBER.

ILLVSRISSIMO PRINCIPI CONDÆO PRIMO REGIÆ STIRPIS HEROI, Henrico Borbonio, anno 1595.

MAGNE puer, magnis Francorum è regibus orte,
Cui micat in roseo plurimus ore pater;
Non satis est pulchræ decorari munere formæ:
Quanquam etiam hic parui non faciendus honos
Nec satis antiquæ censeri sanguine gentis,
Quæ tenuit validà Troia sceptra manu.
Tu nisi virtuti primus assuescis ab annis
Impiger & celsà pergis ad astra viâ.
Qualis vbi educta est generosi seminis arbor,
Quæ latè virides explicat alta comas,
Dat nisi grata suo lætos in tempore fructus,
Nec tantum ingrati floris honore nitet.
Non illam agricolæ cultu dignantur inani,
Nulla venit sterili gratia, nullus honos.
Ardua sic magnum spargat nisi facta per orbem

Et patriam haud segni strenuus auctet ope,
Dulcia ne princeps optatæ præmia famæ
Speret & à iusta posteritate coli.
Ergo age paulatim egregijs accingere cœptis,
Et sequere ingentum fortia gesta patrum.
Nam neque tot flauas Libycum mare voluit arenas,
Aurea nec fulgens tot polus astra tenet,
Fulmina quot belli magno gens orta Capeto
Protulit, vnde patris semina prima tui.
Quid memorem his toties coniectum in vincula Belgam,
Captáque tot bello mœnia, tótque locis?
Quid toties gelidas victricia signa per Alpes
Transmissa, aut Siculi per freta longa sali?
Non tamen vlla magis te patrum exempla mouebunt,
Acrius ad laudem nec tibi calcar erit,
Quàm MAGNI HENRICI per tot iam prælia virtus
Cognita, vel summis suspicienda Deis.
Non illi quisquam antiquus se conferat heros,
Seu res consilio, seu sit agenda manu.
Quòd nisi temporibus duris hunc fata dedissent,
Qui populo erranti debita fræna daret;
Iamdudum euersis lugeret Gallia rebus,
Et raperet nostras victor Iberus opes.
Interea è tenebris veluti Sol aureus exi,
Et patrias vrbes lumine sparge tuo,
Certè equidem, si quid vatum præsagia possunt,
Nostra nec immodicus pectora fallit amor:
Ille eris optatæ firmes qui tempora pacis,
Aduentúque tuo nubila cuncta fuges.
Dij patrij, quorum creuit sub numine quondam
Gallia vicinis inuidiosa locis,
Augustum hoc seruate genus, seruate quod vsquam est
Gallorum & fessis otia longa date.
Si qua tamen restant culpæ vestigia, necdum
Sanguinis exhaustum creditis esse satis,
Omnis ab externis quæratur gloria bellis,
Impia nec repetat ciuicus arma furor.

P. RONSARDI MEMORIÆ S.

AS tibi Parisiis sacras in collibus aras,
Magne parens, grata ponimus ecce manu.
Tu patrij Deus eloquij, quo numine quondam
Pierias Francum protulit vber opes.
Ergo velut Cereri & Baccho sua sacra quotannis
Vouerat, & festos gens operata dies:
Sic tibi quotquot erunt Galli, tua turba, poëtæ,
Annua solemni carmine vota canent.
Iamque tibi primos ecce instauramus honores,
Et vitæ aggredimur dicere facta tuæ.
Vt claræ antiquâ deductus origine gentis
Threicio dederis tempora prima Deo.
Vt mox & laudis meliore incensus amore
Malueris Musas Graia per antra sequi.
Nullus erat, tua qui regeret vestigia callis,
Saxa per & nullo culmina trita pede.
Tu tamen & salebras, & sentibus aspera vincis
Omnia, nec cæcum te remoratur iter.
Donec Hyanteo teneras à fonte Sorores
Deducas patrios victor ad vsque lacus.
Inde vbi per medias Nymphis comitantibus vrbeis
Conspicuum insigni tollis honore caput,
Protinus, vt roseo surgit cùm Lucifer ortu,
Cum tenebris abeunt astra minora suis.
Sic rudis incultos aluit quos Gallia vates,
Fugêre ad vultus lumina prima tui.
Nunc igitur laudésque hominum, laudésque Deorum
Concinis, aut blandus quæ tibi dictat Amor.
Nunc ortus rerum varios, verique latebras
Quæris, & audaci tendis in astra viâ.

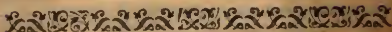
Martia nunc resonas heroo prælia versu,
Francósque à Phrygio principe ducis auos.
Néue tibi veteres contendant laude poetæ
Quotquot habet Latium, Græcia quotquot habet,
Nil intentatum mens indefessa reliquit,
Siue placent citharæ munera, siue tubæ.
Felices Ligeris ripæ, felicia Cosmi
Fana tui, vberibus Turóque diues agris,
Et quæcunque tuo demulsæ carmine gentes
Hausêre ætherios vatis ab ore fauos.
Te nemorum coluêre Deæ, te sæpe canentem
Mænalijs Faunus visit ab vsque iugis.
Te stupuit Natura parens: nec te tua cepit
Gallia, quæ tanti ciuis honore tumet:
Sed norunt latè populi, quósque vltima Thule,
Quósque alit Hesperio terra propinqua freto,
Quique bibunt Istri gelidum septemplicis amnem,
Quique Euphrate habitant & loca cincta Tigri.
Salue cura Deum, salue ipsis addite Diuis,
Vindocini æternum sidus; honósque soli.
Non tibi quærenda est alieno fama labore,
Digna nec ingenio laus satis vlla tuo est.
Tu tamen hæc cape vota lubens, seu lactea Mundi
Te plaga, seu magni te tenet aula Iouis.
Et si quis tibi restat amor, si cura tuorum,
Nec te operis memorem iam piget esse tui,
Respice nos, animisque fauens illabere nostris,
Tractamus patriæ dum noua plectra lyræ.

AD IACOBVM AVGVSTVM THVANVM V. AMPLISS.

Præfatio in Elogiorum libros.

FAVTOR & antiſtes doctorum, Auguſte, virorum,
Quo ſine iam ſtudiis nec foret vllus honos.
Dum tu longinquo Franciſci a funere, Primi,
Qui tenuit valida Gallica ſceptra manu,
Perſequeris geſta immenſum quæcunque per Orbem
Seu terra & pelago, ſeu foris atque domi,
Magnum opus & nullis vnquam delebile ſeclis,
Quale nec Auſoniæ Liuius ante dedit.
Ipſe ego non æquis tua per veſtigia repens
Paſſibus, ad laudem qua datur ire via,
Quod potui, doctorum hominum felicibus vmbris
Elogia hæc gratus qualiacunque tuli.
Pierias certe poteram meliora per artes
Moliri, ſtudiis & magis apta meis.
Nam mihi ſi teſtes fas appellare Camœnas,
Nec vetat ingenitus dicere vera pudor,
Auſus ego Italiæ facunda laceſſere cantu
Ingenia, & Latio ſcribere digna ſale.
Sed fuit hoc olim potioris flore ſub æui,
Dum nouus in vegeto pectore ſanguis erat.
Nunc ſenij graue pondus obeſt, nunc debilis ætas
Nec pote iunctorum vincula ferre pedum.
Hinc mihi ſola placent numerorum lege ſoluta,
Quæque magis facili tramite verba fluunt.
Sic nempe & viridi fidens qui ſæpe iuuenta
Vicit in Elæo puluere fortis equus,
Languidior poſtquam membris illapſa ſenecta eſt,
Nec calor in curſu, qui fuit ante, viget,

Mollia iam tentat vacuo vestigia campo,
Et refugit metis, carceribúsque premi.
Quis scit an & doctas teneant hæc aptius aures,
Quàm leuia & teneris carmina blanda sonis?
Quicquid erit, flos lecte virûm, te pendet ab vno,
Præsidiique aurâ nititur omne tui.
Tu bonus exiguum veteris cape munus amici,
Quem tibi Musarum iunxit honestus amor.
At vos illustres animæ, dignissima cælo
Nomina, quæ memori Gallia mente colit,
Dum struimus vestræ monumenta hæc debita famæ,
Quâque licet iusto fungimur officio,
Sit quamquam hoc temere nitido lucem addere Soli,
Nostraque ad laudem non egeatis ope,
Ne tamen Elysia pigeat spectare sub vmbra
Hanc curam & tenuis dona pusilla manûs.
Si non ingenio, si non satis arte placebunt,
Certè animus dantis respiciendus erit.
Forsan & è vobis aliquis cum legerit; Iste
(Dicet) erit nostri pars aliquando chori.
Quámque aliis operam præstat pius, ipsa merenti
Posteritas gratâ reddet amica vice.

LOD. ALEALMI PRÆSIDIS AVREL. EPICEDIVM.

TSI, te propriis possis attollere pennis
Iam nouus ex ipso funere factus olor:
Te tamen & seros feret Audebertus in annos,
Pieria dudum primus in arte senex.
Postulat hoc qui vos longo coniunxerat vsu
Non sine Phœbeo numine partus amor.
Sed neque non tenui nobis dicère Camœna,
O simul Astrææ Calliopésque decus,

Pars

Pars animæ, Lodoice, meæ, quem tristibus vmbris
Eripit, & cœlo numen vtrumque beat.
Nec certè inficior, solio ius dicere ab alto
Muneris est longè nobilioris opus.
Non tamen Aonij spernenda est gloria plectri,
Cuius blanda homines vis trahit atque Deos.
Errat enim quicunque togæ, patribúsque seueris
Indecores Pindi iudicat esse Deas.
Aspice Bellaiúmque Patrem, cui murice sacro
Cinxit honoratum Roma superba caput,
Diuinumque senem Xenij de nomine dictum,
Supremus ceræ quem decorauit honos:
Aspice & Augustum quo nunc quoque Præside fulget
Curia tot grauibus conspicienda viris.
Quis non scripta legit Latio condita lepore
Quæ varijs illi concinuêre modis?
Nec tua non etiam veniens mirabitur ætas,
Inclyta, Pegasei laus, Alealme, chori.
Tu quoque defessam post bella forensia mentem
Suetus eras sumpta sic recreare chely.
Quæque manus rectâ librabat iura bilance,
Hæc eadem facili pectine mouit ebur.
Non temerè id præstent quibus est in pectore cautes
Horrida, Caucaseo frigidiórque gelu.
Quò fit vt ignaui pars longe maxima vulgi
Negligat Aonio fonte leuare sitim.
At quibus ingenij vena se diuite fundit
Copia, vísque animi fortior intus agit,
Non vni insistunt curæ, sed fusa per artes
Libera mens vario tramite currit iter.
Ergo vbi felicem tali se Aurelia sensit
Præside, vicinis inuidiosa locis,
O qui tum plausus totam sonuere per vrbem!
Quam tumido lætus se Liger amne tulit!
Inde vbi crudeli conspexit funere mersum,
Quot fudit lacrymas, quot gemitusque dedit!
Mox tamen vt subiit patri succedere natum

Et similem studijs & pietate parem,
Paulatim sese erexit, plausúmque dolori
Miscuit, & mœstis lætitiam lacrymis.
Ceu quondam pluuio dum pellit nubila cœlo
Noctem inter dubius Sol micat atque diem.
O felix anima & terræ iam erepta periclis,
Perpetuùm salue, perpetuúmque vale.
Tu, si qua interea viuentum cura sepultos
Sollicitat Manes, clausáque busta mouet,
Lugubres ne sperne modos, lacrymisque piorum
Tale tuo inscriptum marmore carmen habe,
Hîc Alealme iaces, ipsi fleuêre cadentem
Te Superi, exequias Musa, Themísque ferunt.

NOMINE DANIELIS VARENI AD BVSTVM LAVRENTII patris, Lacrymæ.

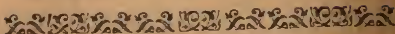
T me nec tanto ingenio Natura beauit,
Et si quod fuerat perculit ipse dolor,
Quicquid inest tamen id merito tibi seruiet vni
O decus, ô vitæ fons & origo meæ.
Impius est quisquis non illum in funere luxit,
Ipse à quo nitidæ munera lucis habet.
Hinc sacra s[illegible]lis quondam spectacula pompæ.
Officij memores instituistis aui.
Sic pius Æneas rediuiuæ gloria Troiæ
Manibus in Siculo rite parentat agro.
Sic tibi pro ludis solennibus (hoc mihi quando
Res angusta negat) carmina pauca fero.
Sunt tamen & nobis (sed sors leuis omnia versat)
Sunt etiam claræ stemmata prisca domûs.
Quaque pater largo restagnans gurgite Nilus

Arida fluminеis imbribus arua rigat,
Si qua fides, veteri gens nobilatata Canopo
Sæpe memor nostros nunc quoque iactat auos.
Vnus & insignis facie & florentibus annis,
Amplarumque domi diues Orebus opum,
Auctus Reginæ thalamis, quà surgit in auras
Alta Pharos, longo tempore iura dedit.
Non illo quisquam fuit obseruantior æqui,
Nec minus ad Martis classica promptus erat.
Sed potius duxit tranquilla per otia vitam
Degere, & Aonidum mollia castra sequi.
Cœlorum motus varios & nomina norat,
Quæque fauent homini lumina, quæque nocent.
Verùm vbi diuisas sacra in contraria mentes
Illusit ficto numine vanus Arabs,
Hinc intestinis odiis & bella suborta,
Plebis & ingrata mente fugata fides.
Non tulit hanc speciem generosi pectoris Heros,
Dúmque ferox læuo corripit arma Ioue,
Cum vita imperium amisit, consorsque iugalis
Fida thori similem sensit & ipsa vicem.
Filius his prima vix signans ora iuuenta
Iosippus miseri mens & imago patris,
Antiquæ patriæ quem debita sceptra manebant,
Si modò sors patriæ, quæ fuit antè, foret.
Quid faciat regno charisque parentibus orbus?
Cessit, & in subita spes fuit vna fuga.
Huic se addunt pauci comites, quæcunque paratι
Tristia cum profugo Principe fata sequi.
Quid loquar ingentes animique & corporis æstus,
Multáque perpessos æquore, multa solo,
Donec defessi tetigere Ligustica tandem
Littora, quæ longæ meta fuere viæ?
Hinc serie longa multos succreuit in annos
Nobilibus soboles continuata viris.
Quorum si tenues minuit sors improba census,
Vis tamen in fortι pectore auita fuit.

Non secus Herciniј longinqua per auia saltus
Quà surgit patula plurima sylua coma,
Cæca licet ferro plerunque repullulat ilex
Frondosúmque nouo tollit honore caput:
Illa quidem aerias non tam sublimis in auras,
At vigor in foliis qui fuit antè, manet.
Tuque adeo ante omnes duro spectate Gradiuo
Multa, Camille, tuo sanguine digna geris.
Nec melior quisquam seu res pendenda sagaci
Consilio, validâ seu peragenda manu.
Dumque altas superans multis cum millibus Alpes
Fortis in Alphonsum Carolus arma mouet,
Tu quoque pars aderas huius non vltima palmæ,
Multa vbi virtutis das documenta tuæ.
Nec minus & pulcer iam pubescente sub æuo
Hærebat lateri gnatus Aristo comes,
Musarum noua cura puer, qui bella perosus
Miles Hyantæi maluit esse gregis.
Protinus hunc studiis vna communibus omnes
Duxerunt auidum per loca sacra Deæ.
Iam virides Hæmi saltus, iam tota patebat
Quæ fluit è bifido leniter vnda iugo.
At sibi tranquillos dum spondet credula cursus,
Quàm penè est rapido turbine mersa ratis!
Principis exilium temerè comitatus amici
Multa procelloso tempore dura tulit.
Vis tamen illa animi constans in sede remansit,
In medio rupes vt manet alta freto.
Donec plenum annis, opibusque, & honoribus auctum
Merserunt placido funere fata senem.
Huic bissena oculos clauserunt pignora, quorum
Et tu, chare parens, ordine primus eras.
Ipse etiam addictus placidis ante omnia Musis,
Horrida nec Getici natus ad arma Dei.
Mille tibi vnde artes, seu quicquid nobilis Hellas,
Siue placet Latium nobile quicquid habet.
Illa quidem Ausonij diuina scientia iuris

Prima fuit puero cura, nec vna tamen:
Non bene fortis equus contractis paret habenis,
Nec patitur gyro se breuiore premi.
Non bene collectos Tiberis capit auctior imbres,
Aggere nec claudi sustinet vsque suo.
Ergo & secretas iuuit perquirere causas,
Et pia Pœonij sensa aperire senis,
Iuuit & à prima surgentis origine Romæ
Fortia magnanimûm facta referre ducum.
Sæpe etiam magni penetrans sacraria Pauli
Quæ sit vera homini quæris & vnde salus.
Sæpe leui alternans grauiora negotia ludo
Aonium docto pollice tangis ebur.
Et mediâ procerum poteras in luce nitêre,
Quos apud ingenij nomine clarus eras.
Conscia sed virtus sibi plus satis ipsa placebat,
Ceu nulla externæ fortis egeret ope.
Hinc adeo indignata procul fortuna recessit,
Nec tribuit rebus tempora læta tuis.
At saltem exactos æui post mille labores
Fata magis placida morte perire darent.
Nec te porrecto manu exitiosa veneno
Ante diem Stygias cogeret ire vias,
Impie, quis te adeò infandus quis compulit error,
Tam sacrum auderes vt violare caput?
Nec te coniuncti reuerentia sanguinis vlla,
Nec tenuit sancto debita iure fides?
Non tamen effugies: viden' vt funale cruentum
Iam rotet ante oculos torua Megæra tuos?
Aut cruce tu coruis epulum pendebis ab alta,
Aut meritas pœnas hoc dabis ense patri.
Sic Phrygium fundens ad busta paterna cruorem
Pyrrhus Achillei sanguinis vltor erat.
Cúmque foret virgo fraterni criminis insons,
Morte sua pœnas non minus illa dedit.
Ah! quoties conata hostem lenire precando
Flebilis inuisos concidit ante pedes!

Parce precor, si qua est pietas, dux inclyte, parce,
Neu fortem innocuo sanguine tinge manum.
Hæc ait, & riuos lacrymarum effundit inaneis,
Imploràtque Deûm sæpe, hominumque fidem.
Ille animum iusto vindictæ incensus amore
Tam blandas rigida negligit aure preces.
Plectitur infelix alieno crimine virgo,
Vsque adeò Superis displicet omne scelus.

LVSVS IN AMOREM VETVLÆ.

Vicunque ille fuit monstrum qui dixit Amorem,
Crede mihi vero verior ille fuit.
Quàm varias prima me semper ab vsque iuuenta
Egerit in formas si numerare velim,
Scribentem varijs tot tantáque monstra figuris
Deficiétque manus, deficiétque dies.
Nec tamen ex illis fuit ante molestior vlla,
Quàm quæ nunc animum sollicitudo premit.
Eheu quàm cæco pectus mihi carpitur igni,
Credo erit à sola morte petenda salus.
Quippe (quod est mirum) non has mihi candida flammas
Virgo mouet, flammas quæ leuet ipsa meas.
Verùm anus (ô pudor) & priscis æquæua Sibyllis,
Iam nihil ipsa calens est mihi sola calor.
Debueram certè melioribus ignibus vri,
Sed fuit hæc fastus pœna secuta meos.
Nam Veneris cæcas penitus deponere curas
Mens erat, & Clario corda vouere Deo.
Quis nescit sexûs vitium? cum spernere multas
Inciperem, multis virginibus placui.
Sed placui frustra, stabat mihi robore pectus
Durius, & nullis mobile blanditijs.
Exarsit subitò contempti numinis ira,
Dum, mihi quas flammas obijcit, abijcio.

Nec mora, qui ſpernis dignas ardore puellæ,
Accipe quid læſi numinis ira queat.
Dixit, & ex Vetulæ toruùm ſpectantis ocellis
Egit in hoc miſerum tela ſiniſtra caput.
Nunc cogor canos mirari ſæpe capillos,
Rugoſáſque genas, pallidulumque labrum.
Nec mihi (ſic ſum amens) laxus ſinus iſte videtur
Eſſe, nec os vacuum dentibus eſſe ſuis.
Quinetiam precibus noſtris elata ſuperbit,
Séque aliquam, ſit quòd iam illa rogata, putat:
Amplexúſque fugit noſtros, roſeíſque labellis
Ora licet buxo pallidiora negat.
Quidni autem mea lux? certè decor iſte ſenectæ
Me iuuat, & merito me mihi ſurripuit,
Et meritò precibus noſtris digniſſimus vnus
Conficit hac longo nos in amore ſiti.
Nónne etiam cana eſt & tota argentea Luna?
Illa tamen reliquis ignibus vna præeſt.
Eſſe puto dentes, nulli tamen eſſe putentur,
Liberior linguæ curſus in ore tuo eſt.
Nec ſuus & non eſt rugis decor ignea circum
Lumina, Phœbeos dum referunt radios.
Vt tamen iſta iuuent oculos animúmque furentem,
Eſt in tam ſicco corpore nulla Venus,
Et licet illa meis accedat candida votis,
Certè nullus habet languida membra calor.
Hei mihi quiſnam igitur finis ſperandus amanti,
Finiat ardores mors niſi ſola meos?
Si quis adhuc vſus Medeæ manſit ab arte,
Et quiſquam magico tanta labore potes:
Te per ego Veneris benè notos omnibus ignes,
Quos qui non ſentit ſentiet ille nihil,
Fac precor exutam rurſum induat illa iuuentam,
Et liceat veris flore nitere ſeni.
Tunc ego crediderim veſtris ſeruire parentem
Naturam, atque Deos, atque elementa ſacris.

AD BARONEM CHRYSÆVM.

E quoque ne pigeat, Chryſæe, ſequentibus annis
Pierios inter nomen habere choros.
Ipſe licet lituos tantùm nunc Gallia curet
Fœta viris, quorum Martia corda calent.
Non tamen hinc laudum ampla ſeges, non vera petenda
Gloria, nec forti præmia digna viro.
Hæc fuerant olim, dum patrum maſcu'a virtus
Adderet Imperijs extera regna ſuis,
Dúmque illam tremerent Arabes, Phœbóque propinquus
Orbis & Eoæ regna beata plagæ.
Nunc perijt ſolidæ laudis generoſa cupido,
Diſcordeſque animos impius ardor agit;
Hoc tantùm vnanimes, quòd pro ſe quiſque ſuperbus
Antiqui Imperij perdere tentat opes.
At placidi vates monſtra hæc immania vitant,
Tractántque innocua mollia plectra manu.
Felix ille, adeò quem Iupiter æquus amauit,
Vt dulci Aonidum poſſit amore frui.
Non illum iniuſtæ franget vis improba ſortis,
Non dubio euentu ſpeſue metuſue prement.
Illum & ſummorum pandentem arcana Deorum
Omnis certatim ſexus & ordo colent.
Cumque aderit ſuprema dies non totus obibit,
Nominis at longo tempore viuet honos.
Huc ades ô dilecte Deo, dilecte Camœnis,
Inuiſúmque feri deſere Martis opus.
Te ſacri reuocant fontes, te culmina nota.
Mulcerique tuis vocibus antra petunt.
Victricem quærant alij per vulnera laurum,
Hanc amo, quæ nullo ſanguine tincta venit.

FINIS ELEGIARVM.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI EPIGRAMMATVM LIBRI DVO.

AD AMPLISSIMVM V. PHILIPPVM HVRALTVM CHEVERNIVM Franciæ Cancellarium.

CLARE senex, veteri cui ductus origine sanguis
Armoricos longo stemmate iactat auos.
Cuius & in dubiis Regi prudentia rebus
Cognita, & aduerso tempore certa fides,
Supremum hoc meruêre decus, regnique labantis
Molem ingentem humeris imposuêre tuis.
Si vacat, & grauium magna inter pondera rerum
Aonij memorem non piget esse chori,
Hos etiam tenui quos edimus arte libellos
Sume lubens, vatis dulce iocantis opus.
Quid vetat ingenuis post seria lusibus vti,
Ingratásque hilari pellere fronte minas?
Dura tot humanam vexent cùm tædia vitam,
Tristia qui lætis temperat, ille sapit.

Ad Iacobum Gilotum primæ notæ Senatorem.

Vos ô grati animi bonæ ministræ,
Gilotum Charites adite, & illi
Nostram, quæ licet, approbate mentem:
Me nempe immemorem nec esse nuper
Accepti officij, piæque curæ,
Dum nos iudicio tuetur æquo,
Nec porrò vnquam aliis futurum in annis.
Sed & vos etiam bonæ Camœnæ
Vestram huc ferte operam, sacróque Pindo
Nitentes legite vsque & vsque flores,
Vnde his pro meritis, mei Giloti
Ornem conspicua caput corona.
Certè illum, mihi vita dum manebit,
Faxo omnes celebrent canántque gentes;
Ni sim fors ego tam malus poëta
Quàm iudex bonus est meus Gilotus.

AD FRANCISCVM SANLVCIVM PICARDIÆ Proregem.

Ne tibi quid desit referas vt totus Achillem,
Dum pia pro patria fortiter arma geris,
Quondam etiam dulces Musæ digressus in hortos
Aonium patrio pectine tangis ebur.
Nec placidam tractare chelyn post horrida bella
Negligit hostili sanguine tincta manus.
Quos titulos, quæ non meruit præconia laudum
Quique canenda gerit, quique gerenda canit?

Beluilij tumulus ad Margaretam eius sororem.

ALter eram Mauors, cœli me in templa recepi,
Terra parum sedes quòd foret apta Deo.
Mirarisne soror mihi cum sit & altera Pallas
Cur simili mecum non petat astra via?
Scilicet in terris homines miserata remansit,
Exemplo mores formet vt illa suo.

In quosdam huius ætatis scriptores.

QVid iuuat obscuris innoluere scripta latebris?
Ne pateant animi sensa, tacère potes.

Lusus.

LAsciuo lasciua mihi dum basia iungis,
Et repetit cursus mutua lingua suos,
Concipio dulci in coitu, seque humor in vnum
Colligit, inque meo corpore corpus alo.
Non aliter Libycis in collibus ipsa per ora
Concipit optato vipera iuncta mari.
Quod mihi corpus inest, reor esse Cupidinis illud,
Vsque adeò implacidum sentio quàm sit onus:
Et vereor simili ne tecum vipera fato
Iste meæ fœtus sit mihi caussa necis.

Ad Nicolaum Rapinum.

VObis, Parisij quid imprecabor,
Qui meum rapitis mihi Rapinum?
Sed vobis quid ego audeam imprecari,
Quando vos meus incolit Rapinus?
Certè, quod licet, orbus vt fidelis
Turtur compare, iugibus querellis
Latè Pictonicas replebo siluas.

Accurret Dryadum chorus, ſuúmque
Emirabitur inſolens poetam
Solum errare per antra, pérque valles,
Solum errare per arua, pérque colles,
Orbatum vnanimi ſodale, quicum
Alternis patrios Deos canebat.
Felix interea, Rapine, felix,
Diuino alloquio fruere magni
HARLÆI, neque te vlla iam tenebit
Noſtri cura, ſed immemor tuorum
Spectabis propius nouem Sorores,
Quæ iam ſaltibus Aonum relictis
Amant Sequanicas tenere ripas.
At vos (quandoquidem ipſa ſi quid vſquam
Nutrit Gallia rari & elegantis,
Vobis continuò arrogatis illud)
Vos ô Pariſij vnicum potentis.
Europæ iubar, vrbiúmque lumen,
Meum reddite vel mihi Rapinum,
(Nam veſter quoque factus ille ciuis)
Vel me reddite vos meo Rapino,
Vt fiam quoque veſter ipſe ciuis.

De Anchiſe & Venere.

DVM fouet Anchiſem amplexu formoſa Dione
Ardet, & in medijs ebria delicijs.
O, ait, & ſuperæ ſedes & ſancta Deorum
Aula vale, cœlum nunc erit Ida mihi.

Ad Remigium Bellaqueum.

ANTE quidem lepido referebas carmine totum
Anacreonta, Remigi,
Nunc etiam ſimilis magis incipis eſſe, quod alba
Canent vt illi tempora.
Diſcrepat hoc tantùm, quòd ſobrius ebria cantas

Senis faceti pocula.
Quòd si de solito quid fortè pudore remittas,
Musisque iungas Liberum,
Quam bene vinosus superares vina canentem,
Qui siccus illum sic refers?

Ad Germ. Audebertum.

AVDEBERTE nouem sacer Camœnis
Quæ te depereunt senem puellæ,
Quantum qui valida vel in iuuenta
Plurimùm potis est amari ab illis,
Perlegi aureolum tuum poëma,
Quo Cenallitios Myronis hortos
Vehis Romuleo sub astra cantu.
Sed quid hoc sibi vult? meámne quæso
Censuram exigis, & bonus poeta
Subis iudicium mali poetæ?
Præsertim tibi cum sit ille præsto
Iudex optimus, optimúsque vates,
Vestræ Præsidium Alealmus vrbis,
Cuius, si sit opus, potes fideli
Stare consilio. Sed ipse nullis
Eges consiliis satis tibi vnus.
Qui dum carmine delicatiore
Florentes celebras Myronis hortos,
Sertis Aonidum caput reuinctus
Ipsis floridior nitescis hortis.

Gul. Britoni Niuernensi.

CVM fortuna vices, Gulielme, celerrima mutet,
Nunc premat, inde iuuet, nunc iuuet, inde premat
An secura homini potis est contingere vita,
Qui mala vel patitur, vel patienda timet?

Ad Senatum cùm Pædotrophiæ opus inchoatum illi offerrem.

NOSTRA licet medio consistant carmina cursu,
Non tamen inceptum Musa reliquit opus.
Scilicet hanc domini lis importuna moratur,
Quam mouit tectis dira nouerca dolis.
At vos, conscripti ô Patres, clarissima Iuris
Sidera, & antiquæ lux rediuiua togæ,
Errorum expulsis tenebris perquirite verum,
Nec sinite iniusto fasque piumque premi.
Quæque adeò tanti non vltima gratia facti,
Tollite damnosæ tædia longa moræ.
Hoc noster querulis poscit vagitibus infans,
Atque intermissam postulat æger opem.
Vos si nulla mouent insontis vota poetæ,
At miseræ ætati debitus adsit amor.
Sic vobis, si qua est soboles, hanc Numina seruent,
Nec turbet placidas vlla nouerca domos.

Mariæ Gilotæ Tumulus.

CORPUS hîc Mariæ iacet Gilotæ,
Qua nec vlla magis venusta vixit,
Qua nec vlla magis pudica vixit.
Sed venusta licet, licet pudica,
Quantos illa diu tamen tumultus,
Quantos illa diu tulit labores!
Nec illam grauis abstulit senectus
Maturam, placido dedit ve letho:
Sed ipsa grauior lues senecta
Inuasit iuuenem, velútque duro
Tactum vomere flosculum peremit.
O qui me Elysias agat sub vmbras,
His vt possim oculis pios videre
Applausus, animam quibus recentem

Beati excipient subinde Manes!
Te nos interea, Gilota, flemus,
Flemus, & Superos monemus ipsos,
Ne quid fingere pulcri & elegantis
Tanto iam studio & labore curent,
Cum vis indomiti superba fati
Statim hoc deleat, & nefario ausu
Letheas trahat obrutum sub vndas.

Ad Theodorum.

QVas mihi tu tribuis, vir laudatissime, laudes
Non ego sic sum amens vt meruisse putem,
Sed fruar ipse lubens hoc laudum munere, quando
Iure tuo mihi das id quod, amice, tuum est.

In B. Irlandi Consiliarij Regij librum de Emphasi & Hypostasi.

DIua potens Veri, virgo Ioue nata parente,
Fidus in æterno quam fouet ille sinu,
Quam solæ aspiciunt meliori lumine mentes,
Aurea siderei queis patet aula patris.
Cernis vt ignauum late diffusa per orbem
Humanum obsideat nox tenebrosa genus?
Vt mentita tuum Species vanissima numen
Nos trahat, obiectu decipiatque suo?
Ecce tamen vindex, qui te in tua iura reponat,
Astrææque sacris talia monstra fuget
Consultus legum Irlandus, dum pectore puro
Te colit, & vultûs ardet amore tui:
Auspice dum Huralto (cui te formosa videndam
Exeris & facili numine tota pates)
Ipsum animo cœlum petit vt te, Diua, fruatur,
Perfusúsque tua nos quoque luce beet.
Ecquid erit precij tanto pro munere, cuius
Certus in hoc dubio tempore fructus erit?

Si qua venit certè generosis gratia cœptis,
Veri assertorem gloria vera manet.

De Cormeria.

COR mea Cormeria eripuit mihi, si cor habebam:
Nam cor dum eriperet, tunc mihi non cor erat.

Ad Iacobum Grenerium.

NON ego difficilem possum laudare puellam,
Sed neque, se facilem quæ dat, amica placet.
Illa parit flammas, parit hæc fastidia flammæ:
Sic amor unde urat pectora semper habet.

Ad Petrum Forgetum Regis à sacris mandatis.

FOrgete optime, si meus potis sit
Fari Henriciolus, tibi perennes
Gratias agat alteri ut parenti,
Qui susceperis hunc sacras ad aras,
Rite dum pius abluit sacerdos
Antiqui scelus impium parentis.
Sed nati genitor vices obibo,
Tibique omnia fausta comprecabor.
Ne qua vis tibi fortè, dum feroces
Vasconum petitis per arma gentes,
Fatorum ingruat, inuidæque sortis,
Sed vota ad tua res fluant secundæ &
(Quod præstans meruit tua illa virtus)
Sospes innumeros eas in annos,
Donec quam nequit tenellus infans
Dicat iam ille senex tibi salutem.

De Victoria Ioëusæ ducis in Andibus.

DI patrij, quorum auspiciis trepidantia victor
Agmina & armatos perculit Anna duces,
Hæc spolia, hæc vestris dona haud indebita templis
Dedicat, inuictâ digna tropæa manu.
Ille quidem & pauidum Ligerim firmauit, & omne
Litus, & Andinæ culta propinqua plagæ.
Vos si qua est pietas & tanti gratia facti,
Nec periit patriæ nomine partus honos;
Vos facite, vt magni meruit quem Regis amorem
Seruet, & huic solita seruiat vsque fide.

Ad Iacobum Guellæum V. Clariss. Cognitorem Regium in Senatu.

QVO tuus antè parens, nunc munere clarus eodem
Fungeris, acceptum continuásque decus.
Quæ tamen ille senex duri post longa laboris
Tædia, virtutum præmia sera tulit,
Hæc tibi vel iuueni tribuunt dum mitia fata;
Macte animo, spondent & tibi plura seni.

C. Ruellio, qui librum ediderat in Historiarum scriptores.

HIstoriam meritis minuis dum laudibus, ipse
Dignam perpetua rem facis historia.

Ad Lemouices.

CErne vices rerum varias, occultáque vires
Natura vt mira proferat arte suas.
Qui rudis incultis Lemouix in montibus olim

Rapa modò ediderat, castaneásque nuces,
Hoc demùm insolitos depromens tempore fœtus,
Æmula Romanis edidit ingenia.
Hic mihi erunt testes Musis gratißima mille
Nomina, quos tellus hæc habet Hesiodos.
Gardius ante omnes, & Gray Bosius oris
Atque Secundi animam qui Betolaus habet,
Vt taceam Auratum patrem, plenißima cuius
Copia Pierias vndique fundit opes,
Auratum à quo vno vatum, ceu fonte perrenni,
Gallorum Aonia labra rigantur aqua.
Te quoque quid memorem, fruitur quo Romula tellus,
O decus, ô secli Varro, Murete, tui?
Vos ergo incultæ longè cultißima gentis
Ornamenta aliis inuidiosa locis
Viuite, duplice vos titulo mirabitur ætas
Postera, virtuti si suus extet honos.
Primus honos doctas animum potuisse per artes
Excolere, est rarum scilicet illud opus:
Hoc autem crassa potuisse sub aëre natos,
Alter honos, rarum nec minus illud opus.

P. Fuluij Tumulus.

IAM valete ioci, valete lusus,
Iam valete sales, valete risus.
Nam si certa satis fides Metello,
(Verum certa nimis fides Metello)
Fuluium inuida sustulere fata.
Fuluium aureoli patrem leporis,
Fuluium Aoniis sacrum Camœnis,
Nec tibi bone non sacrum Lyæe
Nobis inuida sustulere fata.
Gratulor mihi quòd fuit negatum
Tam triste his oculis videre funus:
Haud enim fueram satis futurus
Huic planè intolerabili dolori.

Nunc qui vate locus tumet sepulto
Cùm per fata oculis meis negetur,
Illum mente adeo, piásque amico
Persoluo inferias, piúmque luctum,
Et dico bona verba, lacrimísque
Solum mollio, quod tegit iacentem.
O quàm nunc merito, pióque fletu,
Petronilla, tibi rubent ocelli!
Tuas delicias, tuúmque vatem
Non solum tibi sæua sors ademit,
Sed & cum domino perire iussit
Versus tot lepidos, tot elegantes,
In quibus tua forma sic nitebat
Expressa, vt vitreis nitent in vndis
Vultus candiduli, venustulique
Haurientis aquam manu Napææ.
At tu, si sapis, ô puella pulcra,
Centum basia nunc Mesoniero,
Mille basia nunc dabis Metello,
Vt functi officio boni sodalis
Sparsa carmina colligant, & edant
In lucem, faciántque iam sepulto,
Quod vellent fieri sibi sepultis.
Interim vaga mens boni poëtæ,
Quam de corpore tam citò hinc fugauit
Lues insoliti pudenda morbi,
Errabit loca per tenebricosa
Damnans improbulos amoris ignes,
Quos vrbis dubiæ mouent puellæ,
Laudánsque ingenium Mesonieri,
Sola cui caprimulga cor perurit,
Et sanissimus ipse mente cùm sit,
Sana vult quoque mentula vigere.

Ad Steph. Iodelium.

SEV dulces modulare modos, quis blandior alter?
Seu rerum cauſas aperis, quis doctior alter?
Horrida ſeu ferus arma moues, quis fortior alter?

De P. Felice.

QVæritis vxorem fugiat cur ducere Felix:
Hoc ſine iactura nominis ille nequit.

Ad R. Bochetum.

QVID non cogit amor? meus Bochetus
Linquit ecce domúmque, liberóſque,
Linquit coniugis ora tam placentis,
Vt ſit ipſa minus placens venuſtas,
Quóſque deperit haud minore cura
Libros deſerit, otiúmque dulce,
Vt me bella per & feros per enſes
Per incommoda mille me ſequatur.
Quin ſecum & Charites, bonáſque Muſas
Adducit comites, quibus cruenti
Martis impia ſacra temperemus.
Quibus pro meritis quid huic rependam?
Niſi vt quem pius antè diligebam,
Nempe auunculus optimum nepotem,
Nunc penè hunc quoque plus amem vel ipſa
Domo, coniuge, liberis, libríſque?

Fr. Prothei Tumulus.

TVmulo ſub iſto Protheus ſepultus eſt,
Non ille, nodo quem teneri neſcium
Mutari in horas Graia perſonat Chelys.
Sed alter, vno qui manebat in ſtatu.

Vt cui perennis membra mulceret sopor.
Res mira dictu, seu dies, seu nox foret,
Quodcunque agebat, hoc agebat dormiens.
Nec interim illi defuit vis maxima
Mentis sagacis, qua suis clientibus
Ferret patronus rebus in duris opem.
At fuerit ille quamlibet sagax, tamen
Vitalis ista vita non est (inquies)
Sed vera imago mortis: immò falleris,
Humana vita cùm merum sit somnium,
Bene dormiendum est, viuere vt posŝis bene.

Ad Petrum Ronsardum.

ÆMula dum Latijs Ronsardi Gallica nostri
Conor ego in Latios vertere scripta modos,
Me vis maior agit solito, ignotásque per auras
Abrîpit hinc tanti spiritus ille viri.
Quíque olim proprio cùm plectra furore mouerem,
Vix bene sum notæ serpere visus humi,
Summa feror super astra: iuuat quoscunque poëtas
Despicere, & sacri pectinis esse patrem.
Sic olim ætherijs aquilæ dum regulus alis
Suscipitur, reliquas despicit altus aues.

Themidi votum pro Abele filio.

DVlcibus Aonidum nobis eductus in antris,
Molliaque assuetus plectra mouere puer,
Nunc citharam abyciens, veterúmque oblitus amorum,
Se tibi, magna Themi, tempus in omne dicat.
Tu Dea, si niueos huic dant sua semina mores,
Ingeniúmque aptum qualibet arte coli,
Da studij faciles cursus, templísque sacerdos
Pura tuis olim fac tibi sacra canat.

Ad Henricum Memmium V. C.

DVM noua mutatas in corpora dicere formas
Gestio, quòd tenuit Naso, secutus iter.
Non tamen Argolicæ referens mendacia gentis,
Vera sed æterno quæ Deus ore canit.
Ante alios vno tenuis te vindice Musa
Difficiles audet carpere tuta vias.
Quippe aliquid nostros numeros, clarißime Memmi,
Si quid fortè olim lusimus, esse putas.
Tu Genium mihi concilias, Heliconáque totum
Pandis, & insolito corda furore moues.
Quémque vident tanto vatem censore probari,
Certatim Aonides, Phœbus & ipse iuuant.

Ioanni Passeratio.

SIC quæ carmina, docte Passerati,
Concedunt faciles tibi Camœnæ,
Quem plausum meruere consequantur.
Inuitus ego quæ exarata Musis
Nostro carmina Memmio dicaui
Illi candidus offeras precamur,
Absentísque obeas vicem sodalis,
Commendésque meos bonus labores.
Qui si iudice Memmio probentur,
Certè non fuerit mihi verendum,
Quin quouis hominum probante, plausum
Vel quem non meruere consequantur.

In Legem Molinæam de abroganda testium fide.

CVM nullum humanæ diuino munere vocis
Manarit superâ maius ab arce bonum,
Cúmque adeò ipsius tantum sit vocis imago

Scriptura, ambiguis res malè certa notis,
Quis furor est pondus vocali demere testi,
Et solidam mutis rebus habere fidem?
Prodigij simile est non credere vocibus ipsis,
Et vocum interea nos simulachra sequi.
Quid facias? ita sunt mores, ita tempore nostro
Aut vana, aut vanis proxima quæque placent.
Non vero, at sola gaudemus imagine veri.
Non res ipsa, rei sola sed umbra iuuat.
Prouidus hinc Princeps, prauique haud inscius æui
Apta suo nobis tempore iura dedit.

Ioanni Bocello I C. cum visum recepisset.

RES passim obscuras claro dum lumine spargis,
O lux, ô patrij fama Bocelle fori;
Inuidit sese tibi lux, longúmque negauit,
Prodigus acceptæ tu quia lucis eras.
Sed quia nulla fuit lux nil cernente Bocello,
Se, ne se careat, reddidit illa tibi.

Lusus.

VNde sub hiberno formosum sidere cœlum
Quale solet medio vere nitere, nitet?
Nec secus ac niuei lucent dum cornua Tauri
Temperat auratas pulcer Apollo faces?
Ipsa suis cohibent se decrescentia ripis
Flumina, & exiguo leniter amne fluunt,
Maturansque vices, gelidúmque oblita Decembrem
Natura insolitos pandit aperta sinus.
Fallor? an hoc nostri faciunt incendia cordis,
Quique nouus tanto surgit ab igne vapor?
Nam collata mihi poterit frigere videri
Fumida sulphureis quæ calet Aetna iugis.
Quòd si me bruma in media qui torridus vrit

In rapidæ æstatis tempora duret amor,
Iam Phaëthonteæ redeūt incommoda flammæ,
Nec geminos æstus qui ferat, vllus erit.

Aureliæ ad Magnanum.

QVid gemis ignauo corrumpens lumina fletu,
Magnane, & placidos non sinis ire dies?
Siccine communi tua vis in amore fatiscet,
Quodque puella fero non vir & ipse feres?
Nam quid dißimulem, cum sese viuidus ignis
Prodat, & in vultu luceat vsque meo?
Ipsa mihi ingenuè videor debere fateri
Vulnera, quæ ingenuus tam benè fecit amor.
Dum patris amplexus petit impia Myrrha nefandos
Secretum tacita nocte capeßit iter.
At quæ legitimi suspirat gaudia lecti
Deserta in patriis montibus Alcione,
Ipsum inter medios in aperto littore nautas
Non dubitat clara voce vocare virum.
Ille autem, heu cæcas mentes! heu nescia corda!
Voluitur insano mersus in Oceano.
Ah tibi ne similis noceat fortuna vaganti,
Ah fera ne cœptis cursibus obstet hyems!
Quod seu contingat, seu te bona sidera seruent,
Quicquid eris, memorem te iuuet esse mei.
Dúmque vagum procul hinc errans imitabere Vlyssem,
Penelopen certa consequar ipsa fide.

In Liuorem, ex Græco.

PEßima res Liuor, sedenim laudatur in vno,
Inuida nam vltrici pectora tabe ferit.

In

In Mezentium.

CVM sis Deûm contemptor impurissimus,
Mezentij te nomine appellem lubens.
At ille fortis vir fuit, tu semiuir.
Dicam ergo Gallum, membra cum careant viro?
Atenim sacerdos Gallus est matris Deûm,
Tu sacra nulla credis, & nullos Deos.
Dicámne scurram, quòd iocis vernilibus
Aliena captes impudens cibaria?
At scurra licet illiberalis, attamen
Caret veneno, tu venenum totus es.
Hæc dum reuoluo mente, ridens Cynthius,
Quin abige, dixit, pectore hanc curam tuo.
Frustra laboras nomen eius quærere,
Qui nebulo planè nullius sit nominis.

C. Cantoclaro libellorum supplicum Magistro, cùm ambo ægrotaremus.

QVàm bene certa fides à prima ætate medullis
Méque tuis potuit figere, téque meis!
Nimirum sua cuique licet sint membra, suumque
Corpus, at vna tamen vita duobus inest.
Nec potis insidias tibi Mors inimica parare,
Quin simul insidias & paret illa mihi.
Sed tamen hoc frustra, nam cùm virtutibus æques
Heroas, certè nescius ipse mori es.
Communisque mihi cùm tecum vita supersit,
Per te etiam fio nescius ipse mori.
Vt mortem effugias, tales tibi cautus amicos,
Quisquis es, exemplo iungere disce meo.

In P. Nancelij poëma de Ieiunio.

TAM sacris epulis tua nos Ieiunia pascunt
Nanceli, docti docte parentis amor,
Vt (mirum dictu) quò quisque indulserit illis
Largius, hoc fiat sobrius ille magis.

Ad Germanum & Nicolaum Audebertos patrem & filium.

QVO te prosequar, Audeberte, versu?
Linguarum ô decus, ô pater leporum,
Secli munditiæ politioris,
Quod Bezas tulit & tulit Macrinos,
Auratos tulit & tulit Muretos,
Qui de te meritum nihil poëtam
Illis versibus aureis beasti,
Quibus se ipse Maro putet beatum.
Nec debere putem hoc meis Camœnis;
Nam quid crassius, inficetiúsque est?
Verùm me tibi, quo fauore Musas,
Musarúmque fouet pios alumnos,
Commendauit amicus ille noster
Landuza optimus omnium virorum,
Qui cum publica & vsque & vsque curet
Notus Regibus, & grauissimorum
Molem sustineat negociorum:
Non potest tamen illa vis sagacis
Beata ingenij carere dulci
Musarum studio: hinc piásque Musas,
Musarúmque fouet pios alumnos.
Nec me non licet vltimis minorem
Dilaudare solet bonus, sed illi
Non sum credulus, & tamen vocatæ
Si quid fortè mihi dabunt Sorores,
Tibi seruiet hoc libenter vni,

Qui tot me titulis bearis vnus.
Nec te carminibus meis tacebo,
O docti patris erudite fili,
Qui ceu filius ales ille Maiæ
Summi iussa patris nitente penna
Portat aerias leuis per auras:
Sic pennæ officio elegantioris,
Et cui nulla parem tulere secla,
Per manus hominum politiorum
Culti scripta patris ferenda curas:
Maior hoc etiam, quòd ille tantùm
Dicta nuntius exprimit parentis,
Tu simul tua cum patris diserti
Scriptis scripta pari lepore iungis.
Sic Phœbi ad radios adulta lætæ
Vitis progenies suis virescit
Ipsa palmitibus, pares & vuas,
Et cum vitæ pares creat racemos
Viuite incolumes vterque longùm,
O docti pater erudite nati,
O docti patris erudite fili,
Et vos vt faciles amant Camœnæ,
Sic bonas colite inuicem Camœnas.

Ad Auitum.

Qvod tibi morigeram tua se negat vxor, Auite,
Et vacuum à rixa non finit ire diem.
Tu licet hanc toto cumules Oriente petitis
Muneribus, blanda sollicitésque prece,
Nil agis, aspera res mulier, quam munere nullo,
Nullis blanditiis conciliare queas.
Viribus hic opus est: animos vt frangere possis,
Omnibus hæc neruis est subigenda tibi.

In eandem sententiam.

VT quamuis duros lapides, quos robore nullo,
Vi nulla valeas rumpere, gutta cauat.
Fœmina sic fluidi mollescit ab imbre mariti,
Haud aliâ melius soluitur arte rigor.

Laidis votum Veneri.

ILla ego quæ cupidos pellexi Lais amantes,
Dum iuuenile meo fulsit in ore decus.
Nunc anus hoc Veneri speculum fero, quando videre
Nec placet id quod sum, nec licet id quod eram.

Ad Lectorem.

SVnt inter tenues quas edo subinde Camœnas
Quædam etiam puero carmina lusa mihi.
Cernis vt in leuibus puerile sonantia nugis
Non leuia ætatis dent documenta suæ?
Quid faciam? in capsis temerè illa iacere pigebat,
Loripedique Deo tradere certus eram.
Repppulit hoc à me pietas mitissima crimen,
Et patrius natis parcere iussit amor.
Vos mihi quos melior dedit ætas, & quibus olim
Docta per ora virûm tutius ire licet,
Vos facite, vt vestro nomen de nomine sumant,
Neu pigeat teneris fratribus esse duces.

FINIS LIBRI PRIMI.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI EPIGRAMMATVM LIBER SECVNDVS.

AD AMPLISS. V. CL. FALCONEM RISIVM SENATVS Aremorici principem.

DECVS Astreæ Falco, quem nectare pauit
Quæ fandi studijs aurea Diua præest.
Obtestor per si qua fides, atque auspice Phœbo
Contractus stabili pectore regnat amor,
Dexter ades, veteremque memor miserare sodalem,
Tempestas dubij quem premit atra fori.
Aspicis vt rapide sua bella cientibus Euris
Fluctuet haud vno turbine pulsa ratis?
Illa quidem solidis trabibus compacta, salutis
Secura vt meritò debeat esse suæ.
Adde quòd hanc scopulos doctus vitare latentes
Non infelici sub Ioue nauta regit.
Sed tamen horret aquas (quid enim est incertius illis)
Et tutum in tuto nil satis esse putat.

Tu, tibi námque dedit ius hoc Neptunus in æquor,
Pelle pericla manu vindice, pelle metus.

Cl. Mangotij Tumulus.

IN bellicosi natus vrbe Cæsaris
Mangotiorum nobili de stemmate
Iam primo ab æuo patrium fugi larem;
Si me quoque alta possem ad astra tollere.
Nec verò inanem me fefellit spes mea.
Summus patronus in Senatu maximo,
Poeta summus in diserto seculo,
Famam paraui, rem paraui, nec mihi
Virtutis ampla defuere præmia.
Nunc porrò & annis plenus, & superstite
Nato beatus maximos in Gallia
Gerente honores, quo nec eruditior,
Nec probior vllus viuit, aut facundior,
Solum relinquo lætus & cælum peto.
Vos, ô nepotes discite exemplo meo
Quàm sit decorum blanda mollis otij
Vitare fomenta, & labore præuio
Suprema rerum tendere ad fastigia.

Ad Fontem Lodoici fratris Pictonum Proseneschali.

LImpide fons vitreo qui Clani allaberis amni,
Et penè æquales æmulus addis aquas:
Quem sibi fraternus labor in iucunda parauit
Otia, post rauci tædia multa fori,
Crede mihi non te domino seruire pigebit,
Nectareo cuius flumine diues eris.
Tu modò clamosa cum liber ab vrbe lauatum
Succedet ripis ora, manúsque tuis,
Præsta te nitidum, & tremulo splendentia fundo

Saxula fac leni murm[illegible]e mota ſtrepant.
Efficiet certè Aoniis permiſtus vt vndis
Qualis es æterno limpidus amne fluas.

Duareni I. C. Tumulus.

MAgnanimum Henricum Gallis qui ſuſtulit annus
Idem etiam letho te, Duarene, dedit.
Ille decus fuerat ſummorum nobile Regum,
Doctorum fueras nobile & ipſe decus.
Quot geſſit bella vt contunderet ille furorem
Siue, Hiſpane, tuum, ſiue, Britanne, tuum?
Tu quoque dum vindex Aſtrææ interritus inſtas,
Quot cum barbarie, quantáque bella geris?
Poſt varios caſus iam victor vterque manebat,
Partáque iam fuerat pacis vtrique quies.
Sed dum aliquam ad tempus petitis poſt bella quietem,
Æterna eſt vobis ecce reperta quies.

Ad C. Iul. Guerſentium.

DIC mihi (ſic rerum cauſſas, doctiſſime Iuli,
Natura ingenio pandat amica tuo).
Qui fit, conſtantes animos vt fœmina laudet,
Qua tamen eſt leuius, mobiliúſque nihil?
Scilicet hoc proprium eſt humanæ mentis, vt illa
Quo caret, id faciat pluris, ametque bonum.
Sic oculis, V[illegible]que carens magni æſtimat illum,
Aurea cui clarâ ſidera luce patent.
Sic ſibi & innatæ leuitatis conſcia, conſtans
Ingenium mulier, quo caret ipſa, probat.

In Gellij noctes Atticas; Ad H. Stephanum.

QVis Stephanum eſſe neget Phœbi de ſemine cretum?
Obſcuris adfert noctibus ille diem.

Ad Ioan. Posthium.

TE licet insignem Germania iactet alumnum,
Méque alat Armorico Gallia iuncta freto,
Nos tamen haud vno cœli sub sidere natos
Vnus amor, Posthi, iungit & vna fides.
Quid mirum? hoc faciunt Musæ communia vatum
Numina, quas sequimur castus vterque duces.
Passibus haud æquis fateor, nam vix ego repo
Lentus humi, celsa tu petis astra via.
Verum adeo si quid Naturæ fœdera possunt,
Principijque tenet semina quisque sui,
Quorum immortales iunxerunt pectora Diuæ,
Hos immortali fœdere nectet amor.

Ad Paulum Melissum.

SIC rorem ætherium non flore exugit ab vno,
Quæ tibi dat meritum sedula nomen apis.
Seu varios culti numeros imitaris Horatl,
Et quæ Dircæus carmina cantat olor.
Siue arguta refers Epigrammata vatis Iberi,
Nasonisque elegos, Virgiliíque tubam.
Hos omnes, vt mole libri, sic pondere rerum
Exuperas, venæ copia tanta tuæ est.
Iure igitur tali Germania vate superbit,
Erectúmqe nouo tollit honore caput.
Nam terra innumeros vt proferat Itala vates,
Vnus pro innumeris esse, Melisse, potes.

Helenæ Iouiæ Tumulus.

TV quoque raptum Helenæ Lacedemonis æmula luges
Gallia, nam rapit hanc mortis auara manus.
Si rapienda fuit, si sors ita dura ferebat,
Cur suus hanc, Superi, non rapit ergo Paris?

In quendam.

PHœbus eras nitido formoſulus ore maritus:
Accedunt capiti cornua, Bacchus eris.

Ad Muſas.

PEgaſides Nymphæ doctorum numina vatum,
Quas pius æterno cingit honore pudor.
Me quoque (nam ſi quas populi contagia ſordes
Attulerant, veſtræ perluit humor aquæ)
Ne ſanctis prohibete adytis, nouus ecce ſacerdos
Carmina nec vobis inficianda cano.
Nec mihi Quæſtoris quòd honeſto munere fungar,
Auro pollutæ eſſe putate manus.
Parcite Pierides à veſtris pellere regnis
Hoc decus, vnde homini vera petenda quies.
Quid melius puro, quid vel diuinius auro?
Quàm bene res tantis conuenit illa ſacris?
Omnis enim vatum labor eſt ſonus, at ſuus auro eſt
Quo melior bibula nullus in aure ſonus.
Ergo ſiderei gaudet quoque nomine Solis,
Quod veſtro primas in grege numen agit.
Haud alio optarim Genio magis auſpice ſanctum,
Si liceat, ſacri montis adire nemus.
Atque vtinam veniens mea carmina dum leget ætas,
(Si leget) huic vates aureus eſſe ferar.

Iac. Auguſto Thuano V. Ampliſſ.

IBIS hinc procul arduas per Alpes,
Et magna Venetûm ſedebis vrbe
Hoſpes non nouus, vt ſubinde fidos
De re Principis alloquare Patres.
Quid nos interea potente amico,
Fidelique, pióque deſtituti?

Quàm triste in lacrymis trahemus æuum,
Donec te reducem videre sit fas!
O qui carminibus mihi vel herbis,
Iuuentæ virides reducat annos,
Certè non sine me teratur istud
Viæ quicquid erit: sed obstat ætas
Quæ tardum facit atque negligentem.
Nec te, Auguste moror, nec in bonorum
Sic peccare velim omnium salutem.
I quò fata iubent, boníque Diui.
Quisquis publica nescit anteferre
Priuatis bona, ciuis ille non est.

Paci.

HVC ades ô requies defessis vnica rebus,
Pax bona, Pax cunctis anteferenda bonis.
Te vocat absentem suspirans nupta maritum,
Te vocat incultâ mœstus arator humo.
Aspicis vt ferri dominetur sæua libido,
Grassetúrque locis omnibus omne nefas?
Vince feros, Dea, vince animos, redde aurea Mundo
Secula & in Bellum tu tua bella gere.
Vah quid ago? belli fragor armorúmque tumultus
Irrita ventosis nubibus ista ferent.

M. Myroni Regis Archiatro & intimo Consiliario.

DVM pacis auctor bellicos flectis duces,
Motúmque sedas ciuicum,
O nate Regi, nate patriæ Myro,
Dÿ cœpta fortunent tua.
Sacro medendi suetus ante munere
Seruare Regem Galliis,
Partes vt omnes impleas, nunc nitere
Seruare Regi Gallias.

Iacobo Corbinello Florentino In Canticorum versionem.

INter nequitias & fœdi crimina secli
Miraris castam sacra sonare chelyn?
Hoc facit HENRICI *Genius, quem perdita diri*
Temporis impietas non vetat esse pium.
Ille etiam Thuscos penetrauit ad vsque recessus,
Diuina Angeli mouit & ora tui,
Qui Syrios Gallo compleuit milite colles,
Asseruitque piâ regna beata manu.
Non ea vis tenui Musæ est, vt numine fretus
Ipse meo tantum condere coner opus.
Quod possum, sacra per veterum vestigia Patrum
Carmina diuinis laudibus apta cano.
Quòd si nulla meos commendat gratia cantus,
Materiæ saltem nomine gratus ero.

Iacobo Sammarthano patruo.

AMabo patrue, alter Æsculapi
Medendi studijs & arte pollens,
Quos simul medicus, simul poëta,
Et tibi medico & mihi poetæ
Communes numeros dedit Sepinus,
Fac legam semel, vt venusto amico
Respondere queam, arrogantiæque
Iusta suspicione liberari,
Nam quid ille velit profectò scire
Haud quaquam, nisi legerim, potis sum,
An præcordia quòd sacris poetis
Impleat suus incitata Phœbus
Diuinare putas licere nobis?

I. Vulcobio.

TE puerum Aonides, iuuenem Respublica fouit,
Nunc sibi Relligio vindicat alma virum.
Singula si hæc possunt veræ satis addere laudis,
Quos poterunt titulos addere iuncta seni?

In Mèdeam Ioannis Perusij.

POstquam Ronsardi ductu, mea Gallia, Musæ
Mutauere iugu notum Helicona tuis.
Quas prius ignotas spernebat quilibet ordo,
Excoluit notas quilibet ordo Deas.
Iámque lyræ cantu resonabas tota, tuorum
Materies vatum cùm foret vnus amor.
At sua qui prisco vestiret crura cothurno
Deerat adhuc, tragicos qui strueréique modos.
Venit Francorum Iodelius alter Apollo
Alitibus natus, sideribúsque bonis.
Venisti paruæ decus & tu, Iane, Perusæ
Dignus quem socium iungat Apollo sibi.
Iámque quod incutiat Romæque Argisque tremorem
Nescio quid sub te grande Theatra tonant.
Cum medijs iuuenem fera Mors te sustulit ausis,
Nec patitur iusto claudere fine dies.
En adsum, & patulo quantum possum ore sonare,
Iungo meas voces vocibus ipse tuis.
Atque vtinam seri iungant quoque nostra nepotes,
Iunctáque concelebrent nomina nominibus.

In Ælium.

QValis vbi Actæon mutata fronte figuram
Exuit, & similis desiit esse sui,
Ipse suis canibus, quos prædæ assueuerat olim,
Discerpto miserè corpore præda fuit.

Sic quoque mutata cœpit cùm mente videri
Aelius & similis desiit esse sui,
Ciuibus ipse suis, quos præda assueuerat olim
Discerpto in partes corpore præda fuit.
Ne tamen id fieri Diuûm sine numine credas,
Par fuit his fatum, par quia crimen erat.
Viderat arcanum Cybeles hic, ille Dianæ,
Ille Deæ pœnas soluit, & iste Deæ.

Calui Tumulus.

Asta viator, te nisi fortè auocat
Repente nata propter hoc bustum fames.
Amor enim edendi conditus mecum hic cubat.
Hæc vna menti cura, dum vixi, fuit:
Hic vnus ori sermo, dum vixi, fuit.
Adeò vt viderer vestri in oras luminis
Missus ad edendum, planè iners ad cætera.
Dum suppetebant ergo fortunæ mihi,
Pudore victo feruide hoc vrgens opus,
Id, cuius ergô veneram, feci libens
Genium secutus atque Naturam ducem.
Me Sol edentem vidit & cum pelleret
Noctis tenebras, & tenebris inuicem
Cùm pelleretur, nec pusillum temporis
Punctum remisi, quin vacarem muneri.
Neu liberorum cura alendorum patrem
Edacitate ab instituta auerteret,
Vitam peregi cælibem inter fercula.
Neu sobriorum discerem consortio
Frugalitatem, sæpe vicinis locis
Monachorum ego inter sordidos iacui greges,
Atque hîc edendi quod furens libidine
Mens ingerebat, egerebat mentula.
Tandem quod ederem cum nihil reliqui foret,
Et sic quod agerem nil mihi reliqui foret,
Absumpto obiui patrimonio diem,
Inutilisque ne forem, esse desij.

In Iuliodunum.

IMPIA cùm nuper ciuili Gallia bello
Arſit penè ruens viribus ipſa ſuis,
Vidêre oppoſitas ſtare hinc atque inde phalanges
Iuliodunæi pinguia culta ſoli.
Non tamen acris hiems infeſto frigoris æſtu
Paſſa fuit pigras conſeruiſſe manus.
Quis Deus ô Muſæ (nec enim hoc ſine numine Diuum)
His bonus auertit funera tanta locis?
Num quæ Dardanio poſtquàm ſub iudice vicit
Dardanio generi nunc fauet æqua Venus?
Nempe Dionæo fundata hîc Cæſare ſurgunt
Mœnia, quæ ſeruant nomen, Iüle, tuum.
Cúmque ſit & Romæ & Gallis communis origo
Argolicum fugiens Troia ſubacta iugum,
Cognato acceptos maculari ſanguine muros
Non fuit vt poſſet ſuſtinuiſſe Dea.

In Rufam.

VAlle ſub alarum tibi cùm caper ante lateret,
Poſtquàm nupſiſti, iam premit ille femur.

P. Gemello Liſoræo.

NAM cur inuida, cur maligna febris,
Hoc me tempore tale nil merentem
Affligis miſerè malo cubili,
Cum ſui tenuem larem poetæ
Inuiſit Liſoræus ille noſter
Præſtantiſsimus omnium virorum?
Talem nec licet hoſpitem, vt deceret,
Feſtiuè excipere, atque liberali
Feſſos hoſpitio fouere, & ipſum,
Et longæ comitem viæ Tiremum?

At si quis modus est tibi molesta,
Hinc saltem procul hinc facesse febris,
Tantisper mihi dum licebit illos
Festiue excipere, atque liberali
Gratos hospitio fouere amicos.
Negas, improba, & vsque & vsque saeuis?
Saeui, dum mihi (quod febriculosis
Plerumque euenit) impotens furentis
Errorem incutias doloris aestus,
Ita vt non videar mihi dolere,
Nec meum officium moretur vlla
Morbi opinio quamlibet maligni;
Et sic ipsius in febris dolorem
Prosit esse mihi febriculoso.

Iano Vauquelino Fraxinaeo.

QVantò spes minor est rei cupitae,
Tantò, si Superi annuant benigni,
Solet gratior eius esse fructus.
Atqui non adeò cupit maritum
E duris reducem videre castris
Tabescens nimio dolore coniux,
Vt te, Iane, videre gestiebam.
Sed quae spes potuisset esse, dum tu
Diuitem aequore Neustriam pererras,
Me verò tenet, haud quidem volentem,
Formosi Ligeris beata ripa?
Ecce nos Biturix amica iungit,
Nunc & alloquio frui cupito,
Et vultu veteris licet sodalis.
Myrtinae interea rubent ocelli,
Dum fient assidue suos amores.
Fleant vt lubet, interim fruemur,
Et quam nunc dolet his abesse amantem,
Tam gaudebimus hic adesse amicum.

Ioannis Benenati Tumulus.

PER vim, pérque dolos fatali conditus vrna
Mortuus hic malè sum, qui Benenatus eram.
Mortis caussa Venus: nam cæco armauit ab æstu
In me riualis corda, manúsque feri.
O Fati ambiguas leges! quæ cuncta propagans
Vitæ aliis caussa est, fit mihi caussa necis.

In Scæuolam & Lodoicum gemellos mihi natos.

CVM foret & Phineus, dira instigante nouerca,
Qui generi inferret plurima damna suo,
Harpyiæque forent fœdo mox vngue paratæ
Quæsitos misero pellere ab ore cibos.
Forsitan & nasci voluerunt fata Gemellos,
Vnde salus cæco restituenda seni.
Nam spes vt teneris quæ gratia lucet in illis,
Affectu patrio talia monstra fuget.

Ad agrum Iuliodunensem.

AGrestes villæ, tenui gratissima censu
Prædia, & à proauis regna relicta meis,
Vt vos ipse libens post tædia mille reuiso!
Vt patrij præsens me beat aura soli!
Saluete, ô placidósque mihi præstate recessus,
Dum meditor Latiâ carmina culta lyrâ.
Fors erit vt seclis longo voluentibus æuo
Posteritas nostri vos memor ipsa colat.
Et dicat; Locus hic ille est, vbi Scæuola quondam
Ludebat faciles captus amore modos.

In Sabinum.

VXorem poterat forma præstante Sabinus
Ducere, sed cui res non foret ampla domi:
Maluit vxorem forma, salibúsque carentem
Ducere, sed cui res non foret arcta domi.
Scilicet hoc Veneri est Plutum præferre, Sabine,
Inferna & superis numina numinibus.

In effigiem P. Brachi.

BRache, si tua quàm Thalia Tassum
Aptè reddidit elegante versu,
Tam scitè tua reddidisset ora
Præstans ingenio manúque pictor,
Nulla viua foret magis tabella.

In Gilberti Blancherelli carmen de Culice ambusto.

ERgo etiam exiles animas (quis credere posset?)
Ambitio sua pertentat, famæque cupido,
Paruulus ille Culex nomen dum à carmine captat,
Sustinet exuri, & medios moriturus in ignes
Ante oculos vatis repetito hinc inde volatu
Insilit, vt doctæ sic argumenta Camœnæ
Præbeat, æternóque dehinc celebretur ab æuo.
Et dubitant homines, vermis quod tantulus audet,
Perpetuâ fragilem vitam pro laude pacisci?

Iul. Cæsari Bulengero.

MActe agedum, Iuli (nec enim doctissime credo
Indictum fratris funus abire sines)
Macte pio officio, raptum florentibus annis
Tartarea iuuenem Ditis ab arce trahe.

Sic ſuus extinctum reuocauit Caſtora Pollux,
Sed paris officij gloria maior erit.
Quandoquidem vitæ rediuiuo tempora fratri
Quæ dedit, ipſe ſibi dempſit iniquus amor.
At fratri æternam tribues dum carmine vitam,
Longior accreſcet ſic quoquoque vita tibi.

Mamerto Patiſſoni.

MAmerte optime, qui ſacros inerti
A caligine vindicas poetas,
Doctorúmque vetas perire luſus,
Hunc incultum etiam tibi libellum
Commendo auſpicijs tuis in auras
Deſerto cupidum euolare nido.
Quanquam non equidem mihi ipſe tantum
Aſſumo, vt merear virûm per ora
Vagari, ſed enim meas Camœnas
Cum laudent Puteanus & Pithœi,
Probent Pibracius, Valens, Thuanus
Docti omnes adeò viri ſagaces,
Nónne & ſim ſcopulis, & inquieti
Longè durior Hadriæ procellis,
Si non has ego amem, deoſculérque
Meas vt pote, quas mihi canenti
Tot curæ peperere, tot labores?
Sed quamuis etiam has mihi canenti
Tot curæ peperere, tot labores,
Debebunt tibi plus tamen, Patiſſo,
Tuo munere ſi licebit illis
Longa vincere ſecula & perenne
Vatis ferre ſui ſub aſtra nomen.

Ad Theophraſtum Renaudotium Regium Medicum, curæ pauperum totius Galliæ Præfectum, negotiorumque Conciliatorem & Interpretem.

In librum illius de cura Pauperum.

NON multa eſt reliquo fides libello,
Nam me pagina prima iam feſellit,
Dum librum puto Pauperum tenere,
Et nunquam reperi ante ditiorem.

Propria manu dum annum ageret octogeſimum ſeptimum. IV. Ianuarij M.DC.XXIII.

Muſis.

SI mea Principibus placuit, populóque Thalia,
Impleuit partes iam ſatis illa ſuas.
Sin potius vanis onerau cantibus aures,
Plura quid incaſſum perdere verba iuuat?
Scribite viuidior quibus eſt in pectore ſanguis,
Non facit ad molles tarda ſenecta iocos.
Ipſe ego nunc muta & lauro ſuſpenſa virenti
Æternum hîc Muſis plectra lyrámque dico.

EPIGRAMMATVM FINIS.

SACRA CANTICA.

SCÆVOLÆ SAMMARTHANI SACRA CANTICA.

Ex veteri teſtamento.

TRIVM PVERORVM APVD DANIELEM.

Væcunque ille Parens Mundi naſcentis origo
Condidit, & ſancto moderatur condita nutu,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Quæ vitreo circum pendentes fornice lymphæ
Cingitis immenſum vaſto curuamine Cælum,
Ipſiuſque adeo magni ſpatia ardua Cæli,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Felices Genij, puro quibus æthere natis
Æternum eſt ſtudium diuina capeſſere iuſſa,
O decora aſtrigeri longè caſtiſsima Olympi,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Phœbe parens, Phœbique ſoror, duo maxima Mundi
Sidera, quæ in ſeſe redeuntem voluitis annum,
Et quotquot nitidis rutilatis in orbibus ignes,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Qui caditis grauibus pluuij de nubibus imbres,

Qui fluitis liquidi per prata nitentia rores,
Et late ingentes quatitis quæ flamina terras,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Arida flammantes qui finditis arua calores,
Segnia concretas quæ frigora stringitis vndas,
Quæque datis lucem nobis, quæ tempora noctem,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Vos etiam aeriæque niues, & rubra per æthram
Fulgura, & attonitas terrentia fulmina mentes,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Nec minus & magnæ sola quàm vastissima Terra,
Vos iuga, vos dubio pendentes tramite colles,
Et quæcunque vigent ex ipsâ orientia Terrâ,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Et gelidi fontes, & qui de fontibus amnes
Perpetuos lapsus in apertum voluitis æquor,
Ipsum etiam, ipso etiam quicunque sub æquore natis
Squammigeri pisces, & grandi corpore Cete,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Vos etiam puras animalia picta per auras,
Vos etiam latos animalia bruta per agros,
Et quibus humanæ concessa est gratia formæ,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Isacidæ ante omnes, & queis est cura sacrorum,
Et quæcunque adeò pietate insignia vera
Pectora cælestem Domini spiratis amorem,
Dicite diuinum, vos omnia, dicite Numen.
Et vos felices animæ, quas sidera seruant,
Anania, Azariáque, & casto corde Misael,
Dicite diuinum, vos omnes, dicite Numen.
Vos meritò laudate Deum: quando ille potenti
Nos dextra eripuit nigri de faucibus Orci.
Ille vnus medios clausa è fornace per ignes
Eduxit miserans, dulcésque reduxit in auras.
Hunc omnes laudate pij, Deus ille Deorum est.
Ille suis bonus ac facilis, plenissima cuius
Gratia, & innumeros Clementia durat in annos.

IVDITHÆ VIDVÆ BETHVLIENSIS.

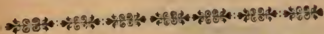

ÆTIS carmina tympanis,
Lætis læta meo carmina cymbalis
Orsi pangite nunc Deo.
Laudes blandisonis non sine cantibus
Sancto eius date Numini.
Belli terribilem qui domet impetum,
Qui castra in medio sua
Metatus populo, dira parantibus
Me subtraxerit hostibus.
Canis Assyrius venerat è iugis
Horrens vnde Aquilo fremit,
Ipsósque innumeris militibus ferox
Intercluserat amnium
Cursus, ipsa suis infima vallium
Latè oppleverat equis loca.
Iámque atroce animo pollicitus meis
Sæua incendia finibus,
Nulli certus erat parcere, sed meæ
Gentis fortia robora
Districtis iuuenes confodere ensibus,
Et lactantis ab vbere
Duro rapta solo sternere corpora,
In prædámque tenellulis
Molles cum pueris ducere virgines.
At rerum ille potens Deus
Conatus tumidi pectoris irritos
Fregit fœminea manu.
Non hostem eximij viribus inclitum
Bellatrix iuuenum cohors,
Non vasta Superis mole minantium
Titanum mactus abstulit.

Formosæ facies sola Meraridos
Iudithæ sibi subdidit.
Nam post longa animi tædia ciuibus
Allatura suis opem
Lugubres habitus, & vidui tori
Cultum protinus exuit.
Iucundis faciem sparsit odoribus,
In nodúmque volatiles
Nectens arte comas, sicque hominem dolo
Captans illice, linea
Huic sese exhibuit conspicuam stola.
Huic torpentia lumina
Incessu aureoli surripuit pedis.
Huic forma aucupe perditum
Non pellendo animum supposuit iugo:
Huic demum exitiabili
Ceruicem miseram fregit acinace.
Audax horruit illius
Ingentes animos Persidos incola,
Medúsque obstupuit ferox.
Tum longis mea gens pressa doloribus,
Duris fracta laboribus
Exclamare noua lætitia, nouis
Pulsare æthera plausibus:
Ad quorum strepitum se pauidi incitam
Vertunt Assyrij in fugam.
Illos de teneris nata puellulis
Mollis turba dedit neci,
Cæsos vulneribus turpibus, haud secus
Ac seruos refugas, meo
Debellante Deo, cuius ego inclitas
Laudes perpetuò canam.
Tu magnus meritis tu, Pater, vndique
Fulges clarus honoribus.
Tu virtute potens cedere nescia.
Per te condita seruiant
Passim cuncta tibi: quippe simul tui

Sermonis

Sermonis crepuit sonus,
Illis esse datum est: aura simul tua
Afflauit, fabricata sunt.
Oris sancta tui verba neque audeat
Contra tendere quispiam.
Quin ipsi à solido, cum vitreis aquis,
Montes subsiliunt solo.
Et vultus nitidis à radiis tui
Moles confraga rupium
Tanquam lenta foco cera resoluitur.
At qui te metuunt, eos
Indefessus amas: nec facit additis
Tota altaria thuribus
Suffire, & rapidis largiter ignibus
Pingues vrere victimas.
At sanctus Domini quos timor afficit,
Hos magni Dominus putat.
Veh infesta quibus contigit in meum
Moliri populis genus!
Hos plectet miseris Omnipotens modis
Summo iudicij die,
Certatímque feris ignibus, & feris
Totos vermibus exedet
Æternus querulos in cruciatibus.

EX EPINICIO DEBORÆ.

IA, quid cessas Debora? eia dulces
Dic modos, prædáque ferox recenti
Huc ades magni generosa proles
Abbinoemi.
Quosque sors belli tibi comparauit
Læta captiuos celebrem in triumphum
Profer, & totam manibus reuinctis
Coge per vrbem.

Impetu facto Cananææ ab oris
Asperam reges inire pugnam,
Qua Vagus Thani spatiosa lustrat
Arua Magedo.
Non tamen dites retulere prædas,
Ipse nam cæli fauor, ipsa contra
Sisaram ex altis quoque demicarunt
Orbibus astra.
Nunc io illustres animæ ac beatæ,
Queis datum exacto superesse bello,
Nunc io tandem dabitis fugatis
Iura tyrannis.
Prima laus tantæ tibi danda palmæ
Fortis Ephræmi soboles, paratis
Prima tu vires Amaleciorum
Excipis armis.
Quid satos claro Sabulone dicam,
Quos amor tantus ciet, vt quietis
Deditι Musis homines & ipsi
Arma capessant?
Nec mea indictus fuerit Camœna
Qui simul præstans animi Baraccus
Valle decliui pedes ingruentem
Tendit in hostem.
Quæ tamen lentos mora, quis veternus
Vos Rubenitæ tenuit, propinquis
Quominus vestrum quoque iungeretis
Gentibus agmen?
Qui sub euersis Aserita muris
Ad procellosum stabularis æquor,
In tuis, quæso, tibi quæ latendi
Caussa ruinis?
Non ita inuictus Sabulo poténsque
Neptalis pubes, mediis sed ipsam,
Posceret si res, voluere campis
Ponere vitam.
Væ sacræ infandis domibus Merosæ

(Hoc enim interpres iubet ipse cæli)
Ve sacræ inuiso populo Merosæ
Dicite ciues.
Nam Iouæ afflictis per iniqua rebus
Tempora, haud quidquam malè-fida grati
Auxili contra numero ferocem
Præbuit hostem.
Illa sed Iael celebranda, Iaël
Nympha præstantis generosa Heberi,
Fœminas inter memori vehenda
Laude Cenæas.
De fuga fesso & gelidam petenti
Sisaræ magna patera bibendum
Lac dedit palpans, niueóque mulsit
Labra liquore.
Blandus irrepsit sopor: illa læua
Ferreum clauum, simul & fabrilem
Malleum dextra rapiens, iacentis
Tempora fixit.
Sternitur tanto labefactus ictu
Fœminæ infelix ferientis ipsos
Ad pedes ductor, subitóque pallent
Frigore membra.
Ter solo sese exiliens leuauit,
Ter solo fœdè reuolutus imo est,
Et nigra demum hic miseranda clausit
Lumina nocte.

ZACHARIÆ
SACERDOTIS.

QVO tibi summe Deûm, veteri quem nata Iacobo
Gens colit, atque aris meritum pia libat honorem,
Quo tibi nunc dignæ soluentur carmine grates?
Quandoquidem populo præsens ades, ille beatus
Vindice te tandem nunc libera tempora ducit,
Acceptóque tui de semine Dauidis ortum
Erigis optanti promissæ dulce salutis
Præsidium, antè tuo pleni quod numine vates
Haud temerè antiquis patribus cecinêre futurum.
Nempe fero tutos aliquando vt mitis ab hoste
Assereres, & seruitij iuga dura leuares:
Quo magis in nostros facilis, placidæque pateres
Largitor veniæ, nec fœderis immemor olim
Percussi, Abrahamo dum tu lætissima spondes
Iuratus fore secla, truci, cùm ex hoste redemptis
Auspice te nobis posita formidine tandem
Te colere, & pia ritè tibi sacra ferre liceret.
Et tu, sancte puer, felicibus edite Mundo
Auspiciis, summi Domini appellabere vates.
Quippe viam sternes venturo, & nata salutis
Munera narrabis fesso prænuncius Orbi,
Speratámque diu pacem mortalibus ægris,
Qua nos ima beat Regis clementia, puro
Dum noua lux oritur cœlo, quæ noctis opacis
Immersos tenebris nitido mox lumine spargat,
Nostráque ad optatam ducat vestigia vitam.

MARIÆ VIRGINIS SANCTISSIMÆ CHRISTI MATRIS.

TE, Pater alme, canit mea mens, te exultat in vno
Spiritus, ô mea spes, ô mea sola salus,
Qui de sidereo sublimis culmine cœli
Res ancillæ humiles respicis ecce tuæ.
Hinc erit vt longum felix ego dicar in æuum,
Et populi æterna laude per ora ferar.
Ille etenim, cuius nunquam finita potestas,
Qui sanctum augusto numine nomen habet,
Cuius amica piis clementia semper aperta est,
Pertribuit magnus munera magna mihi.
Ille potens, terræ stupeat quæ maximus Orbis,
Ingenti manuum robore multa facit.
Vana quibus nimio turgescunt pectora fastu,
Deiectos animi spe iubet esse sui.
Cùm lubet, elatos solio deturbat ab alto:
Cùm lubet, abiectos ad loca summa vehit.
Hoc ditatur inops, modò quem sors dura premebat:
Hoc fit inanis opum, qui modò diues erat.
Ille etiam Abrahamo, veterísque nepotibus olim
Abrahami certa quod dedit ante fide,
Israele satos iuuat, æternúmque iuuabit,
Quem populum in tempus vendicat omne sibi.

EX CAPITE ACTOR. IIII.

Magni ætheris arbiter,
Ille es tu ſator omnium,
Qui terras, mare, ſidera,
Quæque hæc ſingula continent
Verbo perficis Vno.
Cuius numine percitus
Rex olim hæc Solimæ canit,
Quis gentes furor incitat?
Quò Vanæ populi minæ?
Quid fert iſte tumultus?
Quid facto fremit agmine
Principum manus impios
Verſans corde dolos, quibus
Et Deum petat & Dei
Regem rite perunctum?
Eſt Vati ſua nunc fides,
En cum gente nefaria
In Chriſtum coeunt tuum
Herodes animi ferox,
Proconſulque Latinus.
Quid porro hi facient, niſi
Quod ratum tibi ſit prius?
At ô maxime cælitum
Huc ades bonus, & minas
Horum deſpice inanes.
Iuſſa fac tua liberè
Loquamur, neque filij
Nobis interea tui
Deſit ſpiritus, æthere
Qui nos afflet ab alto.
Vnde & corporibus ſua

Paſſim ægris redeat ſalus,
Et ſtupentibus impiis
Sit fas edere plurima
Latum oſtenta per Orbem.

DECALOGVS.

ACcipito hæc animis, tibi quæ Rex maximus olim
Imperat, excuſſo gens recreata iugo.
Hunc vnum tota venerabere mente, nec vllum
Aſcribes pictis numen imaginibus.
Ne iures temerè nulli iurabile nomen.
Septima lux poſitis ceſſet ab officiis.
Vt longum viuas, Patres cole: neu committas
Fœdum inconceſſi crimen adulterij.
Nec vanus falsò quidquam teſtare: nec vnquam
Vllius iniectas ſanguine habeto manus.
Denique nil rapias; alieni nulla cupido
Te capiat: ſupero eſt ſic via certa polo.

EX DAVIDE.

PSALMVS III.

HEI mihi quàm denſi collectis viribus hoſtes
Inſurgunt! quanto coëunt in me agmine turmæ!
Quinetiam illudúntque mihi, nullámque ſalutem
In Domino eſſe aiunt. At enim tu maximus ille es,
O Deus, incertæ qui per diſcrimina pugnæ
Me tectum vt clypeo felici numine ſeruas.
Tu decus omne meum, per te mihi gloria ſurgit

Altior, & summis lætum caput erigit astris.
Tu quoties querulas promo de pectore voces
Exaudis bonus, & sacra me attendis ab arce.
Certè ego seu vigilem, seu blandos lumina somnos
Accipiant, semper tanto custode pauoris
Liber agam & placidâ securus mente quiescam.
Me licet innumeræ vallent hinc inde phalanges
In caput hoc iuratæ omnes, impunè videbo
Agmina, nec lethi me vrgens terrebit imago.
Tu modò (nam seruare tuum est) fortißime surge
Dux mihi, neu pigeat solita virtute nocentum
Et malas terere, & duros confringere dentes,
Ipsa tibi niueis fulgens Victoria pennis
Seruit, & ipsa Salus, te lecti pendet ab vno
Spes populi, tu nota illum bonitate fidéque
Conserua, & largis cumula, pater optime, donis.

Psalmvs IV.

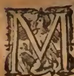

Magne Parens (nam te angustis in rebus amicum
Iam memini expertus toties)
Insontis miserere, & non iniusta petenti
Nunc præbe quoque te facilem.
Quo tamen vsque meæ sic insidiabere famæ
Nescia gens hominum veri?
Si dubitas, idem ille sibi qui sponte sacrauit
Me Deus, & dedit esse pium,
Constanti fouet vsque fide: quodcunque precabor
Non vacuas sinet ire preces.
Indultum errori satis est, agnoscite summi
Numina non temeranda Dei.
Has animo taciti per noctem euoluite curas
Pertæsi vitæ ac scelerum.
Sed neque suffitu, pecudum nec pinguibus extis
Vos iubeam cumulare focos.

Nulla

Nulla magis Domino placet hostia, quàm sibi recti
Conscia mens, & certa fides.
Optet opes vulgus: quærendi cæca libido
Sollicitet viles animas:
At tu siderei blando me lumine vultûs
Irradies, pater alme, tui,
Non illis ego vel quæ rumpant horrea messes,
Vel grauidas vino cellas
Inuideam, satis ipse mea iam sorte beatus,
Vindice si fretus Domino
Tranquillos capiam somnos, turbatáque nullis
Tempora traducam curis.

PSALMVS CXVII.

AXIMI laudes Dei
Quotquot estis vndique
Nationes pangite.
Dicite eius gratiam,
Qua nihil benignius;
Dicite eius & fidem,
Qua nihil constantius.

PSALMVS CXX.

Qui rebus in asperis
Nunquam non placidus mihi
Das aurem, pater optime,
Audi ritè precantem.
Tu me falsa loquentium,
Tectis eripe fraudibus,
Tu pelle hinc procul impia
Malæ toxica linguæ.

Quid verò tibi proderis,
Quem fructum paries tibi,
O lingua inuida, qua nihil
Est nocentius vsquam?
Non sic militis impigri
Pungunt acria spicula,
Non sic feruidus aridas
Vrit ignis aristas.
O me iam miserum diu,
Qui vitam in gemitu traho
Inuisam inter inhospitas,
Dura nomina, gentes!
Hostes pacis & otij
Gentes, quas ego si velim
Fando flectere, mollia
Reddunt verba feroces.

PSALMVS CXXXIII.

VID esse melius, quid potest iucundius
Quàm sese amantum mutuò fratrum fides?
Non ille, Aronis quo madet sacrum caput,
Vnguenti amicus imber æquè recreat,
Liquenti odore dum senis barbam pij
Sinúsque ad ipsam vestis oram perpluit.
Non ille guttis albicans lucentibus
Ros qui supina spargit Hermonis iuga.
Non qui Sionis colle sensim defluens
Subiecta opimat arua. Sic enim domus
Fratrum beatæ quæ patet concordiæ,
Demissam ab alto sentit indulgentiam,
Multisque læta semper affluit bonis.

PSALMVS CXLVIII.

Felices animæ, ſacras
Quæ cæli colitis domos,
Vos cæli Dominum & ſoli
Pio tollite cantu.
Vos puri Aligerûm chori,
Vos prompta ætherij patris
Parere imperio agmina,
Deo pangite laudes.
Et Solis iubar aureum,
Et Lunæ iubar æmulum,
Et vis cetera luminum
Deo pangite laudes.
Illum & ſiderei poli,
Illum & ſidereos ſuper
Polos penſilia æquora
Pio tollite cantu.
Qui nutu creat omnia,
Qui nutu regit omnia,
Fas & omnia debitas
Illi dicere laudes.
Quæ porro ſtatuit ſemel
Firmis condita legibus,
Seruant perpetuò ſuum
Indefeſſa tenorem.
Sed & vos etiam infima
Deum tollite laudibus.
Qui Terræ colitis ſpecus
Picti terga dracones,
Qui liquentia verritis
Cauda remige marmora
Delphines maris incolæ,
Deo pangite laudes.

Niues, fulgura, grandines,
Imbres, quique simul Deo
Iubente omnia vertitis
Cæco turbine venti,
Montium aspera culmina,
Collium iuga frondea,
Arborumque comantium
Omni a stirpe propago,
Omnes vndique bestiæ,
Omnes vndique reptiles,
Et quæ versicoloribus
Auras finditis alis.
Orbis denique Principes,
Reges, & populi, & quibus
Potestas datur infimæ
Iura dicere plebi.
Puellæ & pueri integri,
Quicquid est iuuenum & senum,
Laudate ætherij patris
Sanctum in secula nomen.
Hic est potens Deus
Et cæli simul & soli
Æterna propriam siti
Sospitans ope gentem.
Israële satum genus,
Si qua est pro meritis fides,
Illi concine debitas
Grato pectore laudes.

AD DEVM PRECES.

O Qui stelliferis orbibus insidens
Humana arbitrio facta regis tuo,
Rerum magne opifex, triste gementibus
Te nunc vocibus inuoco.
Hinc moles grauium sollicitudinum,
Hinc morbi effera vis cedere nescij
Miris excruciat me miserum modis
Et nocte & vigilem die.
At tu sancte parens (nam tibi debita
Castè sacra fero, te veneror Deûm)
Languenti fer opem, & rebus in asperis
Da constantem animum mihi.
Non me lucis amor sollicitum tenet,
Inter tot dubiæ tristia tædia
Vitæ nec renuo funera, nec moror
Extremam tumuli vicem.
Sed me admissa mouent crimina, dum subit
A recto quoties tramite deuium
Peccati in laqueos me pede lubrico
Error præcipitem dedit.
Nec spes vlla, animum tu nisi recreas,
Ostendisque viam, qua melioribus
Insistam auspicijs, & patrij poli
Sublimes repetam domos.
O si me ætheriis ciuibus additum
Admittas superæ in limina Regiæ,
Oblitúsque hominem, sidereum tui
Vultûs aspiciam iubar;
Quid me vno poterit esse beatius?
Quas non delicias, quas ego non opes,
Et Regum titulos, & diademata
Celso pectore respuam?

Tunc præsente calens numine gratias
Exoluam meritas, atque volubilis
Ad cæli numeros Ælio tibi
Laudes pectine concinam.

CHRISTIANORVM, QVI SVB TVRCA DEGVNT, ORATIO.

Summe parens, rutili qui templa nitentia Cæli,
Aeráque imbriferum & vasti maris humida regna,
Libratámque suo fundasti pondere Terram,
Principióque & fine carens, immensa potestas,
Primum argilla hominem formas, terræque colendæ
Præficis, at supremum habitas ipse altus Olympum,
Vnde loca obtutu latè omnia cernis acuto.
Omnia tu claudis, nec tempore clauderis vllo.
Tu cæli ætherios præscriptis legibus orbes
Dirigis, hos rectis, obliquis motibus illos,
Alternósque dies alterna diuidis vmbra,
Vnde vices anni, tempestatésque notamus.
Tu mare, tu ventósque cies, & fulmina vibras:
Vtque leui puncto ingentem tua dextera Mundum
Condidit, ad nihilum sic cùm volet illa reducet.
Ast hominum ingrato gens pectore perdita nescit
Quanto illam studio vitæ per deuia ducas.
Fac bonus vt nunquam recto de tramite flectat,
Nec minus à diris infesti fraudibus anguis
Assere, quæ primos olim cepêre parentes.
Stellatas ostende vias, quibus ante volatu
Helias, Enochúsque pater petiere nitentis
Insignes eboris purum super æthera sedes.
Tum demum accipiet plenißima pectore toto
Gaudia quisquis erit, qui te præsente fruetur,
Augustúmque decus sacri admirabitur oris.
Alme parens (nam tu mortalibus omnibus æquus

Iurasti nec vana fides, fore vindice nato
Oppressa eximeres vt amaris pectora curis)
Aspicis vt penetrale tui miserabile templi,
Et genus electum, & sanctæ domus alta Sionis
Inuisa externi patiantur iura tyranni?
Isacidas miserare, tuámque vlciscere gentem,
Nunc mihi, nunc cælo lubet altam educere vocem,
Promissique fidem querulis exposcere verbis,
Sempérne hos tanto, Deus, in mœrore relinques?
Carmina vos montes, vos carmina reddite siluæ,
Vos etiam resonate meis caua cantibus antra.
Tu Deus hæc audi miserans, & ab æthere celso
Mitte tuum terris populi in solatia CHRISTVM.
Flaue Tigris, placidi partem qui præfluis horti,
Quem caput incoluit generis mortalis Adamus,
Quæ cecini Domino, Dominique immobile pactum
Perfer ad extremos veloci flumine Persas.

AD GVLIELMVM RVZÆVM EPISCOPVM ANDEGAVENS.

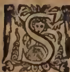
CVI donem potius sacras, Ruzæe, Camœnas,
Quam tibi, sacrorum, Pieridumque decus?
Nec mea quòd paucis niteant variata figuris
Carmina, & externa sermo sit arte carens,
Crediderim idcirco minus istà futura legenti
Grata tibi, istorum si modo lector eris.
Cùm referunt nugásque leues, & inania Musæ,
Quæ per se nullum somnia pondus habent,
Tunc locus ingenio est, nimia tunc arte politum,
Materiam sterilem vincere debet opus.
At cùm vera canit compto sermone Poeta,
Non eget: ipsa sibi sufficit ampla seges.
Sic operam aurificis rutilo lapis æmulus igni
Negligit ipse suo plus satis orbe micans.

AD GERMANVM VALENTEM EPISCOPVM AVRELIANENS.

ÆC ego quæ Solimis vertebam è vatibus olim
Carmina Romuleæ non satis apta lyræ,
Censuræ committo tuæ, doctissime Præsul,
Quem mihi Pieridum iunxit honestus amor.
Quicquid enim veterum pia Patrum Ecclesia sentit,
Cuius ego in sancto nascor, alórque sinu,
Hoc vt mente fero, vitáque amplector in omni,
Sic volo & in scriptis vsque nitêre meis.
Sed vereor ne dum ista puer tam seria tracto
(Vix mihi post decimum septimus annus erat)
Non satis auctorum penetrarim arcana, nec aptè
Reddiderim Latiis accipienda sonis.
Quippe sacros illos dum vis agit enthea vates,
Maior & humano spiritus ora mouet,
Huc illuc sine lege ruunt, neque sensa cohærent,
Nec licet humanis motibus illa sequi.
Ergo malus si forte aliò me abduxerit error,
Emendare tui muneris illud erit.

AD CLAVDIVM BINETVM.

I quis amor, Claudi, tenuis cognoscere vatis
Et genus & curas (paucis namque omnia pando)
Accipe. Quindecies aderat centesima messis,
Ter decies iunctis & ter tribus insuper annis,
Cùm primum Æneadæ Cerealem ad Cæsaris vrbem
Exiui ætherias infans in luminis oras
Patrono regis natus patre, mellea cuius
Copia nodosi exoluens enigmata iuris

Victurum

Victurum meruit vicina per oppida nomen.
At mihi versificas leges, non Romula iura
Discere cura fuit, próque auro carpere laurum.
Non tamen ignauos porrò consumimus annos,
Publica sed nobis etiam sunt commoda curæ.
Quaque patet latè regio quæ nobile Picti
Nomen habet, viridémque bibit qui Santo Carentam,
Et qui nostrorum se iactat origine Regum
Engolismus ager, Thetidique admota Britannæ
Rupella, & cultor Lemouix malè fertilis agri
Muneris officium nostri patet: vndique certis
Huc anni spatijs Quæstorum turba minorum
Confluit approperans, & vectigalia defert
Annua regalem magni Quæstoris ad arcam.
Qui si fortè (fames vt sæpe incessit habendi)
Publica priuatos tentent conuertere ad vsus,
Castigare meum est, talémque auertere pestem,
Quà licet, ac valido audentem compescere freno.
Ipsi etiam Themidis mystæ quàm pectore casto,
Quàm puris manibus faciant augusta verendæ
Sacra Deæ, fiscóque fidem & sua munia præstent,
Muneris obseruare mei est, sartásque potentis
Regis opes omnes, patrimoniáque ampla tueri.
Tu quoque Cyrrhæis aluit quem Musa sub vmbris,
Egregiósque inter iussit florere Poëtas,
Non ideo molli torpes, Binete, veterno.
Sed magni vice Guellæi, qui regia iura
Cognitor atque rei seruat communis honorem,
Principis interea populique negotia curas.
Scilicet est aliquid patriæ seruire, suámque
Ferre operam in commune: boni non vltima ciuis
Ista nota est, sine quâ si quisquam viuere possit,
Ille sibi soli viuet, neque dignus vt illi
Quisquam alius viuat, obscurà qualis in vmbrâ
Humani generis latuit teterrimus osor,
Atque ipsas medijs in Athenis fugit Athenas.

AD SCÆVOLAM SAMMARTHANVM.

Illa meo quæris fuerint quàm grata palato
SAMMARTHANE, tuà quæ mihi missa manu?
Sic placuère mihi tum res, tum verba legenti,
Seria siue tones, siue iocosa canas:
Siue Elegos fundas fæcundo ex pectore versus,
Siue quod obstupeat Pindarus ipse sones;
Parcus vt in nostri laudandis vatibus æui,
Mirando nequeam par satis esse tibi.

V. B. T.

De eodem SCÆVOLA SAMMARTHANO Poëta clariss. apud Pictones Thesaurario Regio.

AVREA magnorum curare negotia Regum,
Rarus honos, necnon grande laboris opus.
Aurea Pierio sed texere carmina filo,
Magnorumque animos posse tenere Ducum,
Grandius hoc opus est & honos quoque rarior, illud
Clauditur angusto fine breuique cadit.
Hic caret interitu, totoque effulget in Orbe,
Authori æternum conciliatque decus.
SCAEVOLA, quod mirum est, en SAMMARTHANVS vtrumque
Laude pari præstat dexteritate pari.
Carmina namque facit mirantibus aurea Musis,
Illius & curæ Regia gaza subest.
Aureus hic igitur Vates mihi iure vocetur,
Talia qui curat, talia quique facit.

IO. POSTHIVS Archiater Wirzburgensis.

Pagina	*Linea*	*Errata*	*Emendationes.*
2	27	Pignori	Pignora.
Eadem	36	ſere	ſeræ.
39	23	quietam	quietem
41	8	Ne	Nec
45	28	alio	alto.
49	16	adibat.	adibat
57	2	Lotarono	Lotareno
61	1	progeniam	progeniem
65	8	relictu	relictis
7	10	ſerat	ferat
Eadem	12	fereant	pereant
75	20	timentum	timentem
79	6	lenucuri	Lenuncuri
8	11	ſeras	feras
111	22	vrbi	vrbis
131	35	redi mitus	redimitus
140	29	inficiende	inficiande
146	14	auore	amore
176	4	ipſe	ipſa
180	25	delicis	delicijs
186	14	perrenni	perenni
202	1	CANTICA	SACRA CARMINA.
218	7	demicarunt	dimicarunt
229	7	Hnic	Hinc
232	29	enigmata	ænigmata